

Erich von Däniken

VE JMÉNU DIA

Bohové - Argonauti - Atlantida

Předmluva

Víte, co je to orgie? V naučných slovnících se praví, že u starých Řeků to byl posvátný obřad s náboženskými rituály. Dnes se pod slovem orgie chápe spíše nevázané chování, při němž ani sex nepřijde zkrátka.

Ve starém Řecku tomu nebylo jinak, i když to encyklopedie stydlivě zamlčují. Muži se setkávali odpoledne k filozofickým debatám. O pár hodin později z toho bylo „sympozion“ - pitka. A ta často končila orgií. Manželky při nich nikdy nebyvaly, zato tím více chlapců a jinochů. Řecko velkých filozofů neznalo v tomto směru žádná tabu. V antické Heladě se uvažovalo a cítilo jinak.

Víte, co je science-fiction? Jistěže ano. Ale asi nebudete vědět, že ve starém Řecku byly vědeckofantastické příběhy naprosto běžné, byly dokonce fantastičtější než naše dnešní. Rozdíl mezi Řeckem před tisíciletími a naší dobou je v tom, že Řekové svou science-fiction nepovažovali za utopii. Věřili, že líčené události se skutečně staly. A ještě něco bylo jiné: Naše vědeckofantastické příběhy jsou zážitky promítané do budoucnosti. Dobrodružství „Vesmírné lodi Enterprise“ se odehrávají v budoucnosti - u starých Řeků se všechno udalo v dávné minulosti. Ne snad v minulosti jejich vlastní, nýbrž v době, která z jejich pohledu byla tisíce let zpátky.

Představte si, že kolem ostrova Kréta nepřetržitě krouží jakýsi kovový objekt. Tento podivný útvar má jedinečnou schopnost sledovat a zaznamenat všechny lodě směřující ke Krétě a na velkou vzdálenost je ostřelovat. Žádný cizinec tedy nemůže na Krétě přistát, jestliže si to vládnoucí vrstva nepřeje. Pokud se nějakému člunu navzdory tomu podaří k pobřeží prokličkovat, zasáhne jej kovová obluda nesmírným žarem a vetřelce spálí. Tento strážní robot Kréty má však i svůj neuralgický bod: Na určitém místě kovového těla je šroub, a pokud se uvolní, vytéká z robota hustá krev a on ztrácí pohyblivost. Toto slabé místo přesně znají pochopitelně jenom konstruktéři a jejich pokračovatelé.

Tento malý příběh jsem si nevymyslel a obyvatelé antické Helady před asi dvěma a půl tisícem let také ne. Existoval už tenkrát a Řekové byli přesvědčeni, že historika se nějak takhle udala - dávno před jejich dobou. Robot kroužící kolem Kréty se jmenoval Talos a jeho konstruktéry, kteří věděli, na jakém místě jeho těla je třeba vypustit hydraulický olej, aby se monstrum vyřadilo z boje, nazývali „bohy“.

Před vámi, vážené čtenářky a vážení čtenáři, není kniha o historii Řecka. Je to kniha o historkách. Antické Řecko takovými neuvěřitelnými příběhy doslova překypuje. Podnikl Odysseus skutečně své bludné plavby? Co se dělo v Delfách? Opravdu tam jistá zlověstná věštkyně předpověděla všechny významné politické události? Jsou plastická líčení z Troje pravdivá? A jak to vlastně bylo s Atlantidou? Koneckonců veškeré písemné podklady, z nichž všichni autoři píšící o této bájně zemi čerpají, pocházejí z Řecka. A kdo asi byli Argonauti, kteří se vydali na cestu, aby ukořistili zlaté rouno?

Řecko stojí za fantastickou cestu snů. A já vás teď zvu ke zcela neobvyklému dobrodružství.

Dobrodružství vesmírné lodi Enterprise - tisíce let předtím

Nečistými prostředky

vzniká nečistý výsledek.

MAHÁTMA GÁNDHÍ /1869-1948/

Před dávnými, dávnými časy žil jeden vzdálený potomek bohů. Nikdo nezná jeho původní jméno, ale Řekové mu říkali Jason. U tohoto jména musím zůstat, jiné k dispozici nemám. Jason samozřejmě nebyl jen tak někdo, nýbrž měl v žilách modrou krev. Jeho otcem byl král Aison z Jolku v Thesálii. Ovšem jak už to v mytologii často bývá, Jason měl zlého nevlastního bratra a ten mu královský trůn uloupil. Když se tahle strašná věc stala, byl Jason ještě maličký. Jeho otec se postaral, aby chlapce vychovával Kentaur. Jiní říkají, že to byla Jasonova matka, která chlapečka ke Kenturovi přivedla. Ale to pro nás není tak důležité. Kentauři byli podivné bytosti s mužskou hlavou, trupem a pažemi, ale s tělem koně. Skutečně prapodivní tvorové. A musela to být i zvláštní výchova, které se u nich Jasonovi dostalo.

Tenhle Jason je také spojen s jednou věštbou, neboť vše, co mělo ve starém Řecku postavení a jméno, mělo i něco společného s věštbami. Zmíněné proroctví varovalo uzurpátora před mužem pouze s jedním sandálem na noze. Když onen bezohledný král jednoho dne kázal na břehu uspořádat slavnostní bufet, spatřil, jak k němu kráčí vysoký, pohledný mladík. Byl to Jason a na noze měl jen jeden sandál, protože druhý ztratil v říčním bahně. Jasonův oděv tvořila levhartí kožešina a přes ni přehozená kožená tunika. Král neznámého nepoznal a nevrle se ho zeptal, co je zač. Mladík s úsměvem odpověděl, že jeho pěstoun, Kentaur, ho nazývá Jason, ale že ve skutečnosti se jmenuje Diomedes a je synem krále Aisona.

Jason totiž ihned pochopil, koho má před sebou, kdo je ten boháč, a okamžitě také žádal navrácení trůnu. Král překvapivě souhlasil, ale kladl si podmínku, která - jak se domníval - byla nespílitelná: Jason musí zbavit říši prokletí, které visí nad

králem i nad celou zemí. Musí přinést zlaté rouno, které kdesi daleko hlídá drak. Ten drak nikdy nespí. Teprve až Jason podmínku splní a zlaté rouno přinese, vzdá se král trůnu v jeho prospěch.

Jason souhlasil, a tím začala jeho neuvěřitelná fantastická science-fiction. Nejprve vyhledal skvělého stavitele lodí, který měl zkonstruovat nejpodivnější koráb všech dob. Onen muž se jmenoval Argos - o jeho původu se učenci dodnes hádají. Nesporné pouze je, že Argos musel být vynikající inženýr, protože pro Jasona postavil loď, jakou lidské oko dosud nikdy nespatriilo. Měl samozřejmě i mimořádné styky, jeho odbornou poradkyní byla sama Athéna. Pod vedením této bohyně vzniklo plavidlo ze dřeva, „které nikdy nehnije“.

A nejen to - Athéna osobně přinesla zvláštní trámek a zabudovala jej do lodní přídě. Musel to být vskutku velice zvláštní kus dřeva, protože uměl mluvit. Už při vyplutí z přístavu křičel nadšením, že plavba konečně začala. Později varovalo podivné dřevo posádku před mnoha nebezpečími. Argos, stavitel lodí, pokřtil plavidlo jménem Argo, což ve starořečtině znamená přibližně rychlý nebo rychlonohý. Podle toho si posádka říkala Argonauti a celá legenda je známá pod názvem *Argonautika*. (Naši astronauti a kosmonauti mají své označení odvozeno nepřímo od řeckých Argonautů.)

Argo měla padesátičlenné osazenstvo, což museli být specialisté v různých oborech. Proto Jason rozeslal posly ke všem královským dvorům. Chtěl dát dohromady skupinu dobrovolníků se zvláštními schopnostmi. A našel je, všechny hrdiny a děti bohů. Seznam s původní posádkou se zachoval jen zčásti, ostatní jména pravděpodobně doplnili pozdější autoři legendy. Jasonovo pestré mužstvo stálo opravdu zato. Byli to:

Melamos, syn Poseidonův; Ankaios z Tegey, také Poseidonův syn; Amfiaraos, věštec; Lynkeus, pátrač; Kastor ze Sparty, zápasník; Ifitos, bratr mykénského krále; Augeias, syn krále z Forbu; Echion, herold, syn Hermův; Eufemos z Tainaronu, plavec; Herakles z Tyrinsu, muž ze všech nejsilnější; Hylas, Heraklův milenec; Idmon Argeios, syn

Apollonův; Akastos, syn krále Pelia; Kalais, okřídlený syn Boreův; Nauplios, námořník; Polydeukes, pěštní zápasník ze Sparty; Faleros, lučištník; Fanos, krétský syn Dionýsův; Argos, konstruktér Arga; Jason, šéf výpravy.

Autoři, kteří před víc než dvěma tisíci lety o plavbě Arga informovali, uvádějí různá jména - podle toho, v jaké době řeckých dějin se dotýčný historik či spisovatel Argonauty zabýval, přibásnil obvykle nová jména v přesvědčení, že ta či ona významná osobnost u toho musela rozhodně také být. Nejstarší seznam jmen lze najít ve IV. píthijském zpěvu, jak jej zaznamenal básník Pindaros (kolem r. 520-446 př. Kr.). Obsahuje však jen deset jmen: Herakles, Kastor, Polydeukes, Eufemos, Periklymenos, Orfeus, Echion a Eurytos (oba synové posla bohů Herma), jakož i Kalais a Zetes. Ve svém líčení Pindaros opakovaně zdůrazňuje, že všichni hrdinové byli synové bohů.

Nejkrásnější a nejpodrobnější popis jak celé cesty, tak i hrdinů samých, účastníků plavby, podal Apollonios Rhodský. Žil někdy mezi třetím a čtvrtým stoletím před Kristem. Apollonios však vůbec není autorem *Argonautiky*. Jak se domnívá řada učenců, kteří se Apolloniovým dílem zabývali, musel svůj rámcový příběh čerpat z mnohem starších zdrojů. Apollonios sám píše v prvním zpěvu o tom, že už před ním básníci vyprávěli, jak Argos, instruován Pallas Athénou, postavil svou loď. Části *Argonautiky* jsou prokazatelné až do sedmého století před Kristem. Dokonce se ani nevylučuje, že původní verze příběhu pochází z Egypta.

Argonautika Apolloniova byla už v roce 1779 přeložena do němčiny. U použitých citací se budu převážně držet tohoto víc než dvě stě let starého překladu a všechny citáty z Apollonia zvyraznovat kurzivou. Překlad z roku 1779 nepodléhá ještě duchu naší přítomnosti a líčí dobrodružství Argonautů květnatým jazykem Apolloniovým. Sepsaný před asi 2 400 lety zní výňatek ze seznamu přetékajícího oslnivými jmény takto:

...Polyfemos, Elatid, pocházel z Larissy. Tyž vzhledem k věku svému již se byl osvědčil na bojišti spolu s Lapithy v boji proti Kentaurům divokým...

...Mopsos Titarejský rovněž se připojil, ten se byl dávno před ostatními od Apollona naučil let ptáků vykládat...

...dále mu Ifitos a Klytios, synové divokého Euryta, po boku stáli. Jim bůh střelby do dálky luky daroval...

...Alkon svého syna poslal, ačkoli v domě svém již jiného nemaje...

...Z hrdinů, kteříž to Argos opouštěli [zde myšleno jméno města], byl Idmon poslední. Od boha [Apollona] získal umění let ptáků sledovat, věštit a význam ohnivých meteorů vykládat...

...Také Lynkeus se k nim přidal... muž s až neuvěřitelnou ostrovní zrak. Nelze-li pověst, dokázal dokonce hluboko do země vidět...

...Poté se přidružil Eufemos od hradeb Taenara jenž nejrychlejší měl nohy... A ještě další dva synové Neptunovi byli k nim přibyli...

At' už byl pravděpodobnější ten či onen seznam - v případě Argonautů šlo o houfec pečlivě vybraných synů bohů a specialistů udivujících schopností. Tato zvláštní společnost se shromáždila v přístavu Pagasai na poloostrově Magnesia, aby se spolu s Jasonem zmocnila zlatého rouna.

Před vyplutím se konala slavnost na počest otce bohů Dia a pak mužstvo doprovázené tisícovým davem zvědavců vykročilo k lodi. U Apollonia o tom čteme:

... Tak táhli hrdinové napříč městem k lodi nedaleko kotviště Pagasae Magnitides. S nimi i kolkolem dav a chátka přihloupě pobíhající. I zářili hrdinové jak hvězdy na nebi mezi mraky...

Lid jásal vstříc odvážným mořeplavcům, úzkostlivé matky tiskly k hrudi svá dítká a všichni přáli hrdinům úspěch na všech cestách a šťastný návrat domů. Celé město bylo na nohou, dokud loď Argo nezmizela zrakům diváků v dálce na moři.

A k čemu celé to snažení? Kvůli zlatému rounu. Co však je tento objekt trapné chtivosti?

Většina naučných slovníků, do nichž jsem nahlížel, popisuje zlaté rouno jako „kůži zlatého skopce“.

Jakže? Zlatě se třpytící beraní kožešina? A kvůli tomu se posádka Argonautů vydala na strastiplnou cestu? Kvůli

bezvýznamné kůži nějakého skopce byla postavena největší loď tehdejší doby? Pouze kvůli směšnému kusu kůže se synové králů a bohů dali dobrovolně k dispozici? Kvůli hloupé beraní kůži visela nad zemí kletba, kterou bylo třeba zlomit? A saň, která „nikdy nespala“, měla ve dne v noci tuhle naprosto obyčejnou kožešinu hlídat? To snad nemůže být pravda!

Taky to pravda není, protože zlaté rouno byla kůže zcela zvláštní, s překvapivými vlastnostmi: Uměla totiž létat!

Pověst praví, že Frixos, syn krále Athamanta, měl nesmírně zlou macechu, která mu připravila velké trápení. Aby se ho zbavil, unesla ho spolu s Frixovou sestrou jejich vlastní matka. Posadila obě děti na zlatou kožešinu z okřídleného skopce, kterou jí posel bohů Hermes údajně kdysi daroval. Na kůži tohoto zázračného zvířete letěli oba sourozenci vzduchem nad zemí i nad vodou a přistáli nakonec v Aie, hlavním městě Kolchidy. To byla říše na nejzazším konci Černého moře. Král Kolchidy je líčen jako věrolomný a prchlivý tyran, který si kůži z „létajícího skopce“ nehodlal už nikdy dát vzít. Zlaté rouno nechal pevně přibít na strom, aby nemohlo odletět. Navíc byl jako hlídač služebně angažován drak, který dští oheň a „nikdy nespál“.

Podle všeho bylo tedy zlaté rouno jakýsi létající stroj, patřící původně poslu bohů Hermovi: řecká varianta létajícího koberce. Zmocnit se tohoto jedinečného pokladu stálo za jakoukoli námahu. Proto tedy lodní posádka se speciálními schopnostmi, proto pomoc potomků králů a bohů. Všichni chtěli zpátky to, co bylo kdysi majetkem Olympanů. Zlaté rouno nesmělo nikdy zůstat v rukou tyranových. Ten by totiž mohl létajícího skopce zneužít pro své záměry.

Ihned poté, co dorazili na palubu lodi, si Argonauti demokraticky zvolili svého vůdce. Volba padla na Herakla, nejsilnějšího ze všech, ten však odmítl. Prohlásil, že jedině Jason, iniciátor cesty, je hoden této cti. Loď pak rychle vyrazila z přístavu Pagasai a obeplula poloostrov Magnesia.

Po několika neškodných dobrodružstvích dospěla skupina k poloostrovu Kapidagi spojenému pruhem země s pevninou.

Tam sídlili Dolioni. Jejich mladý král Kyzikos Argonauty požádal, aby zakotvili v přístavu v Chytoském zálivu. Král přitom nějak pozapomněl varovat Argonauty před šestirukými obry, kteří rovněž na Kapidagi žili. Tak se stalo, že Argonauti nic zlého netušíce vyšplhali na nedalekou horu, aby se rozhlédli kolem. Jen Herakles s hrstkou mužů zůstal na palubě Arga jako stráž. Šestiruké obludy loď okamžitě napadly. Netušili však, že je Herakles viděl přicházet a už před začátkem boje jich svými šípy několik zabil. Mezitím se z výletu do hor vrátili i ostatní Argonauti a díky svým zvláštním schopnostem celou hordu útočníků z paluby smetli. O těchto obrech Apollonios píše:

...Jejich trup má tři páry silných paží s rukama jako tlapy. První pár visí na sukovitých ramenou, druhý a třetí pár jsou připojeny k odpudivým hýždím...

Obří? Pouhá představivost pohádkáře? Přinejmenším ve velmi dávné literatuře našich praotců takové bytosti existují. Každý čtenář bible se pamatuje na zápas Davida s Goliášem. A v *1. Mojžíšově* stojí psáno (1:6,4):

„...Za oněch dnů, kdy synové božští vcházelí k dcerám lidským..., vznikaly na zemi zrůdy... To jsou ti bohatíři dávnověku, mužové pověstní.“ (Jiná doložená místa o obrech v bibli jsou: 5. Mojžíšova 3:3-11; Kniha Jozue 12:4 a 13:12; První kniha letopisů 20:4-5; Kniha Samuelova 21:16.)

V *Knize proroka Henocha* je podrobný popis obrů. Mj. se tam dočteme (14. kapitola): „Proč konali jste jako pozemšťané a plodili syny obrů?“

V *Knize Bárukově* se dokonce uvádějí i čísla: „I seslal Nejvyšší na Zemi potopu a zničil všechno živé i 4 090 000 obrů.“

Potvrzuje to i *Kebra Negest*, historie etiopských králů (kapitola 100): „Ty dcery Kainovy pak, s nimiž andělé obcovali, otěhotněly, porodit však nemohly a umíraly. Někteří též v tělech jejich mřeli a jiní vyšli ven, když byli tělo matčino vedví roztrhli... Když pak byli starší a povyrostlí, stali se obry.“

A v starých židovských příbězích se lze dokonce dočíst o kmenech těchto obrů. Byli to Emejci neboli Strašní, dále pak

Refájci neboli Giganti a také Giborim neboli Násilníci, Zamzumci alias Lstiví, nakonec Avejci neboli Zvrácení a pak ještě Nefilim alias Ničitelé.

A eskymácké báje lapidárně konstatují: „V oněch dnech žili na zemi obří.“

Bylo by možno uvést ještě víc literárních zdrojů, ale nerad bych se opakoval ze svých dřívějších knih. Potvrzeny jsou i nálezy obřích kostí, přestože stále ještě existují antropologové, kteří v nich vidí kosti goril. Už v roce 1936 objevil německý antropolog Larson Kohl na břehu jezera Elyasis ve střední Africe kosti obřích lidí. A němečtí paleontologové Gustav von Königswald a Franz Weidenreich narazili v roce 1941 ke svému ohromení na řadu kosterních pozůstatků obrů v hongkongských lékárnách. Tento nález byl publikován s vědeckým komentářem v ročence *American Ethnological Society* z roku 1944.

Šest kilometrů od Safty v Sýrii vykopali archeologové pěštní klíny, které mohly používat jen obrovské ruce. A kamenné nástroje o rozměrech třicet dva krát dvacet dva centimetrů objevené při vykopávkách v Ain Fritissa ve východním Maroku také nejsou od žádných drobečků. Lidé, kteří s těmito nástroji o váze až 4,3 kilogramu manipulovali, museli měřit něco přes čtyři metry. Nálezy obřích skeletů na Jávě, v jižní Číně a v Transvaalu v jižní Africe jsou z příslušné literatury dostatečně známy. Jak profesor Weidenreich, tak i profesor Saurat předložili výsledky svého vědeckého bádání o existenci obrů v pečlivě vypracovaných studiích. A bývalý francouzský delegát Prehistorické společnosti dr. Louis Burkhalter napsal ve vydání *Revue du Musée de Beyrouth* z roku 1950:

„Chceme tím jasně dokázat, že existenci obřích lidských tvorů v acheuléenské epoše je nutno považovat za vědecky prokázanou skutečnost.“

Sumerský *Epos o Gilgamešovi* rovněž hovoří o obrech stejně jako mayský *Popol Vuh* sepsaný na druhém konci světa. A také severské a germánské mýty jsou plné obrů. Proč by dávný svět vyprávěl o bytostech, které údajně nikdy

neexistovaly?

Ve světě řeckých bájí se nepíše o obrech jen v *Argonautice*, ale i v pozdějším eposu o Odysseovi, který bojoval s obry. Tito tvorové s mohutnou stavbou těla byli údajně plody pohlavního spojení lidí a bohů. Mám dobrý důvod se domnívat, že titíž obři jsou zodpovědní i za megalitické monstrózní stavby, kterými si archeologové tak dlouho lámou hlavy - například na malých ostrovech jako Malta a Gozo. Tam mohutné ruiny jednoho chrámu dodnes nazývají Gigantja.

Argo pokračovala v plavbě bez větších potíží, s výjimkou situace, kdy jeden mořský bůh jménem Glaukos vyrazil nečekaně jako ponorka z hlubin na hladinu moře. Přinesl Argonautům poselství od Dia, adresované Heraklovi a jeho miláčkovi Hýlovi. Poté se Glaukos *opět rychle ponořil a zmizel v hlubinách. Kolem něj se rozpěnil příboj v bezpočtu vířivých kruhů a převalil se přes loď.*

V Salmydessu se Argonauti setkali se starým králem, který strašlivě páchl, a navíc byl blízek smrti hladem. Ten ubožák se jmenoval Fineus. Byl obdařen věšteckou schopností a zřejmě prozradil příliš mnoho z plánů olympských bohů.

Ti jej na oplátku potrestali zvláštním způsobem. Pokaždé, když se Fineus chystal něco sníst, vrhly se na něj z mraků dvě okřídlené bytosti a jídlo mu sebraly. Co se jim nepodařilo starci vytrhnout, pokálely tak, že to neuvěřitelně páchlo. Když Argonauti přistáli, král už byl na pokraji sil a sotva se pohyboval. Poprosil Argonauty o pomoc a slíbil jim za to, že je upozorní na hrozící nebezpečí. Ovšem ne na všechna, neboť Fineus se domníval, že bohové by si to nepřáli. Argonautům se ho zželelo, a tak připravili pro sebe i pro něho bohatou večeři. V okamžiku, kdy se král chystal jíst, vyřítily se shůry zčistajasna okřídlení tvorové - Harpyje - a vrhly se na jídlo. Ale tentokrát bylo všechno jinak. Dva Argonauti rovněž ovládali umění létat a pronásledovali prchající Harpyje ve vzduchu. Létající Argonauti se brzy vrátili zpět a prohlásili, že od nyníška bude mít utrápený král od těchto ptačích oblud pokoj. Hrdinové se za nimi hnali velkou rychlostí a byli by je mohli bez problému zabít, ale bohyně Iris jim přikázala, aby

život těchto netvorů ušetřili, protože pracují jako „Diovi psi“.

Samé pohádkové věci, řeklo by se málem. Kdosi se vynoří z moře, až se voda víří, dva Argonauti se vnesou do vzduchu a otec bohů Zeus vlastní cosi jako létající psy. Ale to je teprve neškodný začátek zmatené science-fiction z dávnověku. Bude to ještě mnohem zmatenější!

Kdysi páchnoucí král, který teď už zase příjemně voněl a mohl konečně v klidu stolovat, dodržel svůj slib a upozornil Argonauty na několik nebezpečí, která jim v budoucnu hrozí. Popsal jim celou trasu až do Kolchidy a varoval je zvláště před dvěma obrovskými skalními stěnami, které se otvíraly a zavíraly jako vrata a rozdrtily každé plavidlo, které v pravou chvíli nedokázalo mezi nimi projet. Argonauti si tudíž měli vzít s sebou holubici a nechat ji před sebou letět skalní úžinou.

K tomu Apollonios:

...Ted zamířili do zpěněné úžiny Bosporské. Vlna jak hora vysoká se zvedla a hrozila zřítit se do pinasy, chvílemi až k mračnům stoupajíc. Nikdo nedoufal, že ujde té smrtonosné zkáze, neboť tak hrozivě čněla nad lodí až vysoko k nebi. Avšak i děsivá vlna zkrotne, když u kormidla chytrý a zkušený pilot stojí...

Slovíčko „pilot“ jsem si nepřidal. Je z překladu Apolloniova líčení z roku 1779. Král Fineus popsal Argonautům jejich budoucí trasu do všech podrobností. Zjevně znal nejen každičkový záliv a horu, ale rovněž jména zemí, kolem nichž plují, i jejich panovníky. Kupodivu hned dvakrát poukázal i na nebezpečí, které Argonautům hrozí od Amazonek:

...Dále pak leží Doanův kraj a města Amazonek... Vyhněte se též liduprázdným břehům, kde sídlí ptáci krajně drzí a v hejnech nad ostrůvky poletují, kteréžto s námahou lze odehnat. Tam vládkyně Amazonek bohu chrám postavily...

Dokonce o zlatém rounu stárnoucí vladař dobře věděl:

...až ústím řeky poplujete vzhůru, tu zanedlouho věže Aetu zrakům vašim se zjeví a stinný háj Mariův, kde rouno je skryto... Saň děsivá je stráží, netvor hrozný. Ve dne ni v noci v bdělosti

neumdlévá a nikdy nezavírá oči ustavičně kol těkajících...

Tahle saň či drak připomíná jakéhosi robota s různými senzory. Jaképak zvíře nemusí nikdy vykonávat svou potřebu, nikdy nespí a vidí dokonale všechno kolem? O podobných tvorech se píše i v jiných starověkých textech, například v *Eposu o Gilgamešovi*, vykopaném v pahorku u Kujundžiku, bývalém Ninive. (Nalezené hliněné tabulky patřily ke knihovně asyrského krále Aššurbanipala.) Tam se dočteme, jak Gilgameš a jeho přítel Enkidu vystupují na horu bohů, na jejímž vrcholu září bílá věž bohyně Irnini. Bezprostředně před cílem jim vstoupí do cesty hrůzu nahánějící obluda Chumbaba. Pracky má jako lev, tělo pokryté kovovými šupinami, nohy ozbrojené drápy, na hlavě svítící rohy a ocas zakončený hlavou hada. Muselo to být opravdu strašné monstrum. Oba hrdinové proti němu vystřelili několik šípů a házeli po něm klacky, ale všechny střely se odrážely. Z božské hory vyšlehl blesky, „oheň vzplál a nebesa dštíla smrt. Pak záře zmizela a oheň uhasí. Co bleskem zasaženo, změnilo se v popel.“

O něco později umírá Enkidu na nevléčitelnou nemoc. Gilgameš se ustaraně ptá: „Ovanul tě snad jedovatý dech nebeského býka?“ Jakého „nebeského býka“? Nicméně onen závan byl příčinou Enkiduovy smrti. V dalším průběhu vyprávění „mluví dveře jako člověk“. To umí přece i lodní trámeček na palubě Arga darovaný bohyní Athénou. A pak je tu ještě „park bohů“, strážný dvěma ohavnými netvory. Jsou to gigantičtí lido-štíři. Ze země trčí jen jejich hrud', zbytek těla je napevno zasazen do země. „Odporně, hrozně vypadají a smrt mají v očích. A blesky strašné z nich šlehající vrhají hory do údolí.“

Nicméně mají tito lido-štíři v *Eposu o Gilgamešovi* i rozum. Jako strážci se zjevně řídili poněkud inteligentnějším programem než draci a saně. Gilgameš s nimi mohl rozmlouvat a oni ho varovali před nadcházejícím nebezpečím na souši i na vodě. Velice podobně, jako to udělal král Fineus v případě Argonautů. Ten jim doporučil vzít na palubu Eufema. To byl muž, který dával pokyny holubici při letu mezi

skalními stěnami, uměl však i velice rychle běžet po vodní hladině, aniž si smočil nohy.

Po 40 dní si Argonauti užívali v říši Fineově. (V *Eposu o Gilgamešovi* to trvalo „čtyřicet hodin“, než vystoupili na Cedrovou horu.) Jedna skupina Argonautů spala na palubě Arga, druhá v královském paláci. Doplnili lovní zásoby a vybudovali oltář na Diovu počest. Jednačtyřicátého dne zabočila Argo do klikaté řeky či kanálu. Brzy spatřili Argonauti „plovoucí ostrovy“ s jejich nebezpečnými skalisky. Teď vstoupil do akce Eufemos:

...pluli zvolna a s velkými obavami. Kuším jim zdálky doléhal hřmot shora se zavírajících skal, doprovázený ozvěnou řevu vln narážejících na rozeklané břehy. Tu se zvedl Eufemos, drže holubici v ruce, a pokročil k přidi... I tak jim bylo úzko. Teď Eufemos nechal holubici vzlétnout a hlavy všech se za ní otáčely, sledující její let. Skalní útesy však z obou stran se dohromady srazily, s ohlušujícím rachotem, až voda mraku podobná vzhůru vystříkla. Vstříc jí řvalo Černé moře a všude kolem vítr burácel... Proud táhl Argo zpět. Ostré útesy skal odřízly holubici jen krajní pera křídel, však jinak bez úhony proletěla. I zavýskli bujně plavci... ted skály opět se doširoka rozevřely... a náhle znovu vlna se nad lodí vztyčila... Včas ji spatřili a hlavy sklonili ze strachu, že spadne do pinasy. Tifys však rychlým obratem vše zachránil. Tak se vlna roztránila jen o příď dobré pinasy. Přitom zvedla loď až vzhůru nad útesy, kde nechala ji vznášet ve vzduchu... Loď čněla tam jak zavěšený trám, tu ale Minerva opřela o skalisko levou ruku a pravou postrčila loď na zádi. Jako okřídlený šíp prolétla pinasa bleskurychle mezi skalami... Tak psáno osudem, tak se mělo stát...

Tifys, kormidelník Arga, uklidňoval vylekané druhy. Sice unikli strašnému nebezpečí na sebe narážejících skal, avšak tento zázrak nastal za pomoci bohů. Bohyně Athéna (Minerva) jednak zasáhla, jednak je jako poradkyně při stavbě lodi po cestě provázela a Argo pevně svorníky spojila a nepotopitelnou učinila.

Dobrodružství by se zřejmě bez pomoci bohů zvládnout ne-

dalo. Olympští vládcové se ukazovali jen sporadicky. Tak spatřili Argonauti krátce po zážitku s hrozivými skalisky boha Apollona, jenž směrem od Lykie přelétl nad Argo. Bylo to právě na trase k zemi Hyperboreů. Ta ležela na druhé straně severních větrů. Apollon letěl navštívit *národy jiného rodu*, ostrov se zachvěl hlukem jeho létající bárky a to na Argonauty zapůsobilo natolik, že mu na místě postavili oltář. Brzy nato onemocněl Tifys, zkušený kormidelník Arga, a zemřel. Jeho druhové mu na památku vybudovali náhrobní pyramidu. Je to vlastně divné, protože pyramidu jako formu hrobky známe z doby egyptských faraónů. Teď se objevuje v *Argonautice*.

Příští dny obepluli Argonauti *bezpočet zálivů u Mysu Amazonek*. Hovoří se o mohutném proudu, jemuž se žádný jiný na světě nevyrovná, neboť do něj ústí sto jiných řek. O zdroji tohoto proudu svědčí ovšem pouze jediný pramen padající dolů z „Amazonských hor“. Tato mohutná řeka se vine mnoha provinciemi, teče dopředu i nazpátek a (jak píše Apollonios): *...neví se přesně, kolik jejích ramen se ztrácí v zemi... A kdyby skupina Vznesených byla na březích déle setrvala, byla by se musela bít s ženskými a byla by tekla krev, neboť Amazonky jsou hbité a právo se u nich přílišné vážnosti netěší. Válčení jest jejich zábavou nejmilejší a užívat násilí jim činí potěšení. Jsou to děti Marta a Harmonie...* Posádka lodi však vůbec nestála o to, aby se pustila do boje s hašteřivými ženskými, přestože Amazonky už v plné zbroji se rozběhly k pobřeží, jakmile Argo spatřily. Argonauti nezapomněli na slova starého krále Finea, který je před Amazonkami varoval. Stařec hovořil i o jakési „pohromě z nebes“ a tato pohroma stihla posádku lodi několik dní poté, co opustila zátoku Amazonek.

Při přistání u opuštěného pobřeží napadli Argo nečekaně ptáci. Nemohli to být obyčejní opeřenci, protože proti Argonautům vystřelovali ostré smrtící šípky. Ti se bránili tím, že zvedli štíty nad hlavy a přeměnili celou palubu v jeden jediný ochranný štít. Jiná část mužstva začala dělat strašlivý rámus, který útočící ptáky zmátl a zahnal na útěk. Chytří hoši!

Po boji s ptáky vyzbrojenými šípky vystoupili Argonauti na souš. Celá oblast byla vyschlá a nebylo důvodu se tam zdržovat.

Když tu náhle se odkudsi vypotácely čtyři úplně nahé, na kost vyhublé postavy. Trpěly hladem a žízní a s posledními silami prosily Jasona o pomoc. Tvrdili, že jsou bratři a trosečníci, že se po několik dní s námahou drželi dřevěných prken a trámů, až je moře minulou noc vyplavilo na tenhle ostrov. Během rozhovoru Argonauti pochopili, že jsou to čtyři synové Frixovi. Frixos byl oním mužem, který kdysi se svou sestrou přiletěl na zlatém rounu do Kolchidy. To byla vynikající posila pro posádku Arga, neboť ona čtveřice věděla, kde se nachází háj, v němž je na stromě přibito zlaté rouno. Navíc k němu znala i cestu - zátoku vedoucí do blízkosti onoho žádoucího předmětu. Jeden ze čtyř Frixových synů se jmenoval Argos a navedl Argo v tiché tmavé noci k pobřeží Kolchidy a odtud do ústí řeky Fasidy. Na jejích březích leželo i město Aia s královským palácem - a kousek od něj byl háj s vytoženým zlatým rounem.

Jak teď dál postupovat? Prostě tam rovnou vpadnout? Jason se domníval, že by to nejprve mohli zkusit po dobrém a s tyranským králem Aietem, který Kolchidě vládl, si promluvit. Argonauti věděli, že král Aietes je věrolomný a krutý vládce, na druhé straně však jeho vnukům, čtyřem Frixovým synům, zachránili život. Argonauti postavili oltář a žádali bohy o radu. A ti pomohli hned dvakrát.

Několik bohů - jména jsou poněkud zmatená a klidně je můžeme vynechat - požádalo bůžka lásky Erosa, aby to zařídil tak, aby se tyranova krásná dcera Médeia na smrt zamilovala do Jasona. Tahle zamilovanost ji svede k tomu, aby Argonautům pomáhala i proti vůli svého zlého otce. Kromě toho se k tomuto „božskému spiknutí“ připojila i bohyně Héra a vytvořila kolem mužů, kteří měli vstoupit do královského paláce, něco jako mlhu. Mlha způsobila, že hrdinové byli neviditelní a náhle se octli, vojáky a stráží nezpozorováni, přímo před královským palácem. Bohové samozřejmě zařídili, aby královská dcera Médeia nejprve spatřila Jasona. V témž okamžiku vystřelil Eros šíp do dívčina srdce a ta už svůj pohled od Jasona nedokázala odtrhnout.

Co měl král Aietes udělat jiného než své nezvané hosty

přivítat? Koneckonců mu přivedli i vnuky považované za ztracené a jeho vlastní dcera ho žádala o uspořádání společné večeře. Jason to nejprve zkusil s diplomacií: Jsou přece nakonec všichni prostřednictvím bohů rodově příbuzní a ostatně by prosil o vydání zlatého rouna.

Král Aietes měl pocit, že se přeslechl. Ani ve snu nepomyslel na to, že by zlaté rouno vydal. A teď si sem přiběhne takový mladý přivandrovalec a klidně žádá největší poklad jeho, královny říše! Aietes se hlasitě rozesmál a licoměrně dodal, že Jason si může zlaté rouno odnést, jestliže obstojí ve třech zkouškách.

Venku v blízkosti háje, kde je přibito zlaté rouno, jsou i jeskyně s býky dštícími oheň, pravil lstivě král Aietes. Jason nechť býky zaprahně do pluhu a zorá s nimi vedlejší pole. Poté nechť do brázd zaseje dračí zuby. Ty se velice rychle promění v děsuplné postavy, s nimiž musí Jason bojovat a zvítězit. Ach ano, s tím drakem, co plivá oheň a nikdy nespí, si taky musí poradit.

Povedený král velice dobře věděl, že nikdo takové podmínky splnit nedokáže. Ani na vteřinu neuvěřil, že by o zlaté rouno mohl přijít. Nepočítal ovšem s „božským spiknutím“, které už se dávno dalo do pohybu. Po večerní hostině se Jason a jeho přátelé vrátili se stísněnými pocity na palubu Arga. I oni si mysleli, že úkol je neřešitelný. Jason si svým druhům na krále postěžoval:

...řekl, že na Mariově poli chová dva nezkrotné býky. Mají železné nohy a z tlamy jim šlehají plameny. S nimi bych měl zorat na Mariově poli čtyři lány země. Pak mi chce dát dračí setbu a z té mají vyrůst jacísi obrněnci, které mám ještě týž den zabít...

Ale Jasonova nová milenka, královská dcera Médeia, si věděla rady. Měla velice zvláštní mast s mimořádnými účinky. Zázračný prostředek byl plodem léčivé byliny vyrostlé z krve Titána Prométhea. Jason nechť touto mastí potře celé své tělo a také zbraně, pravila Médeia. Mast kolem něj vytvoří záruvzdorný štít a býci dštící oheň ho nespálí. Navíc zbraně potřené mastí získají nezničitelnou tvrdost a Jason sám

nadpřirozenou sílu.

Jason si tedy dopřál klidnou noc, pak se důkladně umyl, obětoval bohům, natřel sebe i zbraně zázračnou masťou a navlékl si oděv. A brzy nato začal nejpodivnější boj, jaký byl v dávnověké světové literatuře kdy popsán.

...Náhle jak z tajné krypty se z uzamčené stáje, kdy vzduch byl prosycen štiplavým kouřem, vyřítili oba [býci], z nozder jim šlehal oheň. Děs obestřel hrdiny, již přihlíželi. Však Jason stál pevně na nohou, statečně očekávaje útok. Před sebou držel ochranný štít a oni oba se s řevem na něj vrhli a vráželi do něj rohy svými, však ani o píď s ním z místa nepohnuli. Jako by měch v kovářském ohništi výheň rozdmýchával... hukot nesmírný se ozval, jako když oheň v krbu prudce vzplane. Tak nyní z obou tlam plameny nové vyšlehly a oba naráz zařvali. Žár zasáhl hrdinu jak blesk, však chránila jej mast sličné děvy. Ted' býka, jenž blíže byl, za hroty rohů popadl a silou mocnou k železnému jhu ho přitáhl. Pak na železnou nohu býka svou nohou tvrdě udeřil, a tak jej k zemi strhl...

Jak král Aietes žádal, zoral Jason se vzpouzejícími se a oheň plivajícími býky pole, pak naházel do vyoraných brázd dračí zuby a dopřál si chvíli oddechu. Brzy však všude na Areově poli začaly ze země vyrůstat strašlivé obludy. Ozbrojeny byly kovovými kopími, na hlavách blýskavé helmice, a půda, z níž vyrůstaly, svítila oslnivou bělí a prozářila noc.

Jason popadl obrovský balvan, tak velký, že by jej čtyři muži sotva uzvedli, a hodil jej doprostřed té množící se dračí havěti. Ta mírně zpanikařila, neboť netušila, odkud útok přichází. Jason využil příležitosti, aby vnesl další zmatek do jejich řad:

... Vytrhnuv z pochvy meč ted' bil a sekal, co pod ruku mu přišlo. Mnohé z těch, co tyčili se k mlze vzhůru, a jiné, co sotva vystrčit stačili rámě, a zase další, co právě na nohy se stavěli, a nakonec tu spoustu zbylých, jež příliš záhy na bojiště vběhli. Tak bili se a padali... A Jason sekal... krev tekla brázdami jak voda ze studny... Někteří na tvář padli a hlínu ústy zhlkli, jiní pak na záda a další na bok či na ramena. Tlustí, velrybám

podobní...

Jason s nimi důkladně zamával. Ovšem to nejhorší na něj teprve čekalo: drak, který nikdy nespal a strážil zlaté rouno. Spolu se svou milou, která mu darovala zázračnou mast, se Jason odebral k háji, kde bylo k buku přibito zlaté rouno.

...ted' pilně se rozhlíželi, hledajíce stinný buk a na něm rouno... Zářilo jako mrak v slunečních paprscích, rudých za ranních červánků. Pouze saň pod stromem sedící, ta nikdy nespící, natáhla dlouhý krk a odporně hvízdl. Ten hvízd se nesl pahorkem a do nitra háje... Kol planoucího lesa kouřová mračna se zdvíhala, vlna za vlnou, však nikoli temná, leč jedno přes druhé se plazilo od země vzhůru až k vyšším vzdušným vírům. Jako když nestvůra hrozná hrubým ocasem kroutí, tvrdými šupinami posetým...

Jason neviděl žádnou možnost proti tomuto monstru, které nikdy nespí a také nikdy neumírá. A tu mu znovu jeho milá pomohla. Potřela svou magickou mastí větev černého bezu a začala jí divoce mávat před žhnoucími zraky drakovými. Zároveň pronášela kouzelná zařikávadla a obluda byla stále línější a ochablější, až konečně složila hlavu na zem. Jason se vyšplhal na buk a uvolnil hřeby zlatého rouna. Ta zvláštní věc se leskla narudlou září a byla příliš velká, než aby ji Jason mohl unést na ramenou. I půda pod zlatým rounem svítila po celou cestu útěku, kterou Jason z háje urazil až k Argu.

Na palubě chtěli všichni zlaté rouno ochytávat, ale Jason to nedovolil a zakryl tu blýskavou věc velkou příkrývkou. Nebyl čas slavit a radovat se. Jason a s ním i královská dcera se právem obávali, že král Aietes podnikne vše, aby onen jedinečný poklad opět získal zpátky. Argonauti proto okamžitě uvolnili lana a pluli co nejrychleji dolů po řece a pak ven na otevřené moře. Honba pokračovala.

Král Aietes, který vůbec nehodlal dodržet slovo, přikázal vypravit mohutnou flotilu. Tu rozdělil na dvě části, aby vzal Jasona a Argonauty do kleští. Aietovy lodi dopluly k zemi domorodců, kteří taková plavidla ještě nikdy neviděli a domnívali se, že jsou to nějaké mořské obludy. (Pro zasvěcené: Podobný příběh obsahuje i etiopská *Kniha králů - Kebrá*

Negest. Tam Baina-lehkem ukradne svému otci Salomonovi největší poklad tehdejšího světa: archu úmluvy. Salomon vyšle své válečníky, aby synovi kořist vzali. Honička probíhá - zčásti za pomoci létajících strojů - od Jeruzaléma až k dnešnímu městu Axum v Etiopii.)

Po řadě menších dobrodružství, popisovaných v jednotlivých verzích *Argonautiky* odlišně, dorazila Argo k Jantarovým ostrovům. Mluvící dřevo na lodní přídi varovalo Argonauty před Diovou pomstou (...*Vtom silným hlasem promluvila lodní příď...*) Otec bohů byl velice rozezlen, neboť Jason mezitím zabil bratra své milenky. V další části příběhu byl Jason od této vraždy očištěn a otec bohů Zeus se opět upokojil. Na různých ostrovech a v mnoha zemích vybudovali Argonauti oltáře a pomníky. A pak jednou vplula Argo *do vod řeky Eridanu a plula daleko proti proudu...* S údivem se dovídáme:

...Zde ze slunečního vozu Faethón, napolo spálen ohnivým bleskem Jupitera, do hlubin more spadl, jež dosud sírou páchne... Pták jediný tu s křídly rozpjatými nad touto louží nepřeletí...

Toto je vskutku velice zvláštní zmínka. Příběh Faethóna a jeho slunečního vozu je prastarý a časově nezařaditelný. Římský básník Ovidius o tom ve svých *Metamorfózách* podrobně informoval, Ovidius však žil v letech 43 př. Kr. až 17 po Kr., a to už byla *Argonautika* po staletí známá. Podle báje byl Faethón synem slunečního boha Helia. Jednoho dne Faethón navštívil otce na nebesích a prosil jej, aby mu splnil jedno přání, protože pozemšťané mu nevěří, že je potomkem boha slunce. Žádal, aby směl řídit sluneční vůz. Otec se vyděsil, důrazně syna varoval a naléhal, aby se takového přání vzdal. K řízení slunečního vozu je zapotřebí zvláštních znalostí a ty on, Faethón, nemá. Jako při každém generačním konfliktu nechtěl junior žádné námitky slyšet. Otec navíc synovi kdysi slíbil, že mu splní každé přání. A tak byli do vozu zapraženi ohniví koně.

Sluneční vůz se řítí po nebi, ale koně brzy zjistili, že kočí vozidlo neovládá. Vymanili se z obvyklého řádu, stoupali stále

výš po obloze a pak se v krkolomných zatačkách řítili závratnou rychlostí dolů k zemi. Faethón už neměl božský povoz vůbec pod kontrolou. Jednou vůz prudce vyrazil k hvězdnému nebi, pak zase do cizích vzdušných prostor. Nakonec se sluneční vůz stále více přibližoval k zemi. Z mraků stoupala pára a velké plochy lesů a polí začaly hořet. Ale i vzduch v nebeském voze byl stále žhavější, Faethón už sotva dýchal. Když žár zachvátil jeho vlasy i kůži, nezbylo mu než z vozu vyskočit. Jeho tělo údajně dopadlo do řeky Eridanu. Tam plakaly jeho sestry, Heliady, nad Faethónem tak dlouho, až se jejich slzy změnilly v jantar, který lze najít na březích řeky. Nebeský vůz sám s rachotem dopadl do nedalekého rybníka.

Dnes chápeme pověst o Faethónovi jako dvojí podobenství. Na jedné straně je tu Slunce, které svým žářem dokáže sežehnout celé kraje, na druhé straně mladík, který si myslí, že co dokáže jeho otec, dokáže on hravě taky. Mám své pochybnosti o tom, zda byl Faethónův příběh původními vypravěči vymyšlen jen jako podobenství. Příliš mnoho prvků do sebe v průběhu děje logicky zapadá a vykazuje paralely k dnešní technologii kosmických letů. Ale to platí i pro jiné části *Argonautiky*.

Není přece vůbec samozřejmé, když se ve zprávě staré tisíce let vyskytují obojživelná vozidla. Apollonios o tom říká:

...Z moře na zemi vyskočil kuň převeliký, s hřívou zlatou a hlavou vztyčenou, a jedním rázem slanou pěnu ze svých údu střásl. Pak na nohou rychlých rozběhl se s větrem o závod...

Úžasné! Tohle obojživelné zvíře bylo údajně jedním z koní Poseidonových. Poseidon byl bůh moře, ale také bůh Atlantidy. Ale tahle historie přijde na řadu později. Co se stalo? Je záležitost s Poseidonovým koněm něco zvláštního, co potkalo jen Argonauty? Naprosto ne.

V bibli, v knize proroka Jonáše (druhá kapitola), najdeme epizodu o tom, jak Jonáš přežil tři dny a tři noci v břiše velké ryby. Teologové k tomu dodávají, že je to třeba chápat prorocky, neboť tím jsou symbolizovány tři dny Ježíšovy smrti před jeho zmrtvýchvstáním. Absurdní představa! V třetím

svazku židovských pověstí se dovidáme víc. Tam se popisuje, že Jonáš vstoupil do chřtánu ryby jako člověk vcházející do místnosti. Musela to být zvláštní ryba, neboť její oči byly jako okna a svítily i dovnitř. Jonáš samozřejmě s rybou i mluvil a díky těm rybím očím - kajutovým okénkům! - rozpoznal ve světle jasném jako polední slunce všechno, co se odehrávalo v hlubinách oceánu i na dně mořském.

Jonášova prehistorická ponorka má svou paralelu v babylonském příběhu o podivné bytosti jménem Oannes, která vyšla z moře. Kolem roku 350 př. Kr. napsal jistý babylonský kněz tři knihy. Tento svatý muž jménem Berossos sloužil svému bohu Mardukovi (nazývanému též Bel nebo Baal). První část jeho díla *Babyloniaka* se zabývá stvořením světa a hvězdného nebe, druhý díl je věnován království a třetí byl regulérním historickým pojednáním. Berossovy knihy se dochovaly jen v podobě fragmentů, ale někteří dávní historikové z nich hojně citovali, například Seneca a Flavius Josephus, Ježíšův současník. A v prvním století po Kristu psal o Babyloňanech polyhistor Alexandr z Milétu. Tak přežily tisíciletí alespoň zlomky Berossova díla.

Tento babylonský kněz také popsál jakéhosi podivného tvora jménem Oannes, který vyšel z moře. Vynořil se z moře Erytrejského sousedícího s Babylonií. Tento tvor měl podobu ryby, měl však lidskou hlavu, lidské nohy, ocas a mluvil lidskou řečí. Celý den si tento Oannes povídal s lidmi, aniž cokoli pojedl. Naučil pozemšťany písmu i vědám, ale také jim ukázal, jak stavět města a budovat chrámy, zavádět zákony a proměřovat zemi, vůbec všechno, co potřebovali. Od té doby lidé už neobjevili nic, co by přesahovalo Oannesovo učení. Při loučení dal ještě Oannes pozemšťanům knihu s písemnými pokyny.

Nebyl špatný tenhle učitel z vod. Obyčejná ryba, třebaže veliká, nepíše koneckonců knihy a nevyučuje lidi v různých vědách. Legendu o Oannesovi můžeme samozřejmě také odbýt jako pohádku, jak tomu bývá s každým neuvěřitelným příběhem, jenomže Oannes je součástí pověstí a mýtů i jiných dávných národů. U Parsů se tento učitel z vodních hlubin

jmenuje Jima, u Féníčanů Taut a dokonce i za časů čínského císaře jménem Fu-Si se z hlubin moře vynořila nestvůra s koňskou a dračí hlavou. Musela to být prazvláštní obluda, protože na těle měla písemné znaky.

Také obojživelný kůň v *Argonautice* se projevil jako mluvící tvor. Spolu s Argo se naši hrdinové totiž dostali na jezero, které nemělo odtok do moře. Mužstvo statečně vleklo loď po zemi dál - zřejmě na dřevěných válcích. Nakonec v nouzi nejvyšší obětovali trojnožku, kterou dostal Jason v Delfách, a hned se obojživelný tvor zase ukázal. Údajně se jmenoval Eurypylos a měl být dalším synem Poseidonovým. Eurypylos se nejprve zjevil v podobě krásného a přátelského jinocha, s nímž se dalo báječně povídat. Popřál Argonautům šťastnou plavbu, ukázal jim cestu k moři a pak s trojnožkou odkráčel rovnou do chladných vod. Tam uchopil rukama kýl lodi a posunul ji do vln jezera:

...Zbožnost si bůh dal líbit, vystoupil z hlubin a zjevil se v tělesné podobě, jež byla mu přirozená. Jako když muž rychlého oře k závodům vede... uchopil Argo za kýl a jemně ji postrčil k moři... Však spodní část těla jeho byla rozpolcená, tvoříc dva rybí ocasy, každý zvlášť. Jejich hrotité konce, srpku měsíce podobné, potom udeřily do vod a bůh vedl Argo až na kraj širého moře. Pak opět zmizel v hlubinách. Hrdinové radostně vzkřikli, když spatřili tento zážrak...

Toto „vzkřiknutí“ Argonautů bylo pochopitelné. Nepomohou-li pozemské síly, musí nastoupit síly nadpozemské.

Tak plachtili a veslovali Jasonovi druzi kolem mnoha zemí stále blíž k domovu. U Kréty si chtěli doplnit zásoby vody, ale v tom jim zabránil Talos, robot, o němž už byla řeč v úvodu knihy. Talos měl nezranitelné kovové tělo. Popisují ho jako „bronzového giganta“ nebo jako tvora „po celém těle kovem potaženého“. Podle Apollonia Talos údajně třikrát do roka obletěl ostrov, jiní autoři antiky však tvrdí „třikrát denně“. Svými magickými očima zaměřil každou loď, která se ke Krétě blížila. Pak z velké dálky začal střílet kameny a poměrně přesně mířil. Měl také schopnost vydávat silný žár,

přítahovat čluny a svým žarem je spálit. Talos byl údajně dílem Hefaistovým a ten zase byl synem Diovým. Římané ho uctívali jako boha ohně a nazývali ho Vulcanus. U Řeků byl Hefaistos bohem ohně a zároveň i patronem kovářů.

Jak se robot Talos dostal na Krétu? Zeus ho prý osobně daroval své bývalé milence Europě, která s otcem bohů na ostrově Kréta kdysi žila. Ovšem co ten tam pohledával? Vše o tom jsou jen mýty a nic není doloženo. Řekové se domnívají, že Europa byla dcerou tyrského krále. Jako děvčátko si hrávala se zvířaty a tehdy si jí Zeus pro její půvab všiml.

Zeus, všeuměl, se proměnil v nádherného mladého býka a Europa se mu lehce posadila na hřbet. Tenhle býk musel být opět něco jako obojživelník, neboť sotva Europa dosedla, ponořil se do vody a plaval se svým krásným nákladem ke Krétě. Tam - domnívám se - se opět proměnil v muže a s Europou se miloval. Ovšem bohové jsou v lásce nestálí. Božské záležitosti odvolaly Dia z Kréty, a tak své milence daroval Tala. Ten měl ostrov strážit před nežádoucími návštěvníky.

I když byl nezranitelný, existovalo na Talově těle přece jen jedno slabé místo. Na kotníku měl šlachu pokrytou drsnou kůží a pod ní bronzový hřeb anebo zlatý šroub. Pokud tento uzávěr chyběl, vytékala z otvoru bezbarvá - podle jiných antických autorů i bílá či hnědá podobná - krev a Talos ztrácel svou pohyblivost.

Jason a jeho Argonauti se snažili ke Krétě přiblížit, ale Talos Argo zaměřil a okamžitě ji začal ostřelovat. Opět to byla Medeia, mezitím už Jasonova manželka, která řekla, že zná kouzlo, kterým Tala zlomí. K tomu Apollonios:

*...Tak rádi byli by ke Krétě pluli, leč Talos, ten ocelový muž,
Vznešeným bránil přivázat lano ke kůlu, kameny po nich házev.
Talos zbyl z pozemšťanů železného kmene... napůl bůh,
napůl člověk. Jupiter dal jej Europě, aby ji na ostrově
strážil. Třikrát za rok oběhl Talos Krétu na železných nohou.
Železné a nezranitelné měl tělo, však jednu žílu s krví na
svalu pod kotníkem, kůží jen lehce zakrytou. Táž byla jeho
hranicí života i smrti...*

Rychlou plavbou se Argonauti vyhýbali bombardování a stáhli se daleko na moře. Medeia začala pronášet kouzelná slova a vyvolávat duchy z hlubin, *...jež přivolání vzhůru rozdělili vzduch...* Poté začarovala Talovy oči tak, že viděl přeludy. Talos ve zmatku narazil citlivým místem na kotníku na skálu a z jeho rány se valila krev jak tekuté olovo:

...Ačkoli z kovu, přec kouzlu podlehl... kotníkem naraziv na ostrý kámen, míza jak tavené olovo z něj vytekla. Nemohl pak už déle stát a padal, jako když na horském vrcholu podřátý padne smrk... Vzpochví se [znovu] hodlal se na mocné postavit nohy, ne však nadlouho, pak s velkým lomozem k zemi se zřítíl...

Bez vlády se Talos potácel sem a tam, pokoušel se opět vztyčit, nakonec však ztratil rovnováhu a s děsivým rachotem se zřítíl do moře.

Teď tedy mohla Argo zakotvit u krétských břehů, avšak Argonauty to táhlo domů, nakonec měli na palubě trofej: zlaté rouno. Po krátkém pobytu na Krétě opět odrazili a vypluli na moře, když je náhle zahalila neproniknutelná tma. Nebylo vidět jedinou hvězdu, jako by byli v podsvětí. Vzduch byl černý jako saze, ani jiskřička, ani srpeček měsíce se neukázal. Jason zapřísahal Apollona, aby je teď, krátce před cílem, nenechal na holičkách. Tu sjel Apollon z nebe dolů a ozářil celou krajinu ostře jasnými šípy. V jejich záři spatřili Argonauti malý ostrov, u něhož přistáli. Na počest Apollona postavili svatyni a ostrůvek nazvali Anafe.

Zbytek příběhu je stručný.

Argo obeplula řadu řeckých ostrovů a bez dalších problémů dorazila k přístavu Pagasai, odkud původně vyplula. Jason a jeho mužstvo byli oslavováni jako hrdinové. Pak už následovaly jen rodinné intriky. Jason si podle jedné pověsti prý opatřil mladou milenkou, což jeho žena Médeia nestrpěla. Otrávila své děti, zaklela Jasonovu milenkou a on se ubožák ze zoufalství nabodl na vlastní meč. Sebevražda stylem harakiri - neslavný konec božského hrdiny.

A co se stalo se zlatým rounem? Pod jakým hradem nebo pevností je kůže tohoto létajícího skopce pohřbena? Kdo ji používal? Objevilo se zlaté rouno někdy později? Ve kterém

muzeu lze řeckou variantu létajícího koberce obdivovat? Kvůli zlatému rounu se uskutečnila nejfantastičtější plavba. Ta věc musí mít pro nového majitele nesmírnou hodnotu. Ale v literatuře o tom nic není. Stopa zlatého rouna se definitivně ztrácí v nekonečnosti času.

Mnoho autorů a brilantních historiografií antiky se chopilo nitě příběhu Argonautů, něco přibásnili, něco vynechali. A historikové a vykladači současnosti se pokoušejí plavbu Arga zrekonstruovat. Kam vlastně loď plula? Kde se vylíčená dobrodružství odehrávala? U kterých břehů, na kterých ostrovech a v jakých horách je třeba hledat vlastně ten bezpočet pomníků a oltářů, které Argonauti zbudovali? Apollonios ve své *Argonautice* uvádí velmi přesné údaje, s mnoha doprovodnými popisy. Musím k tomu ocitovat několik příkladů, jinak lze stěží pochopit to, o čem chci hovořit dále. Údaje, které jsem v textu zvýraznil normálním písmem, ukazují, jak podrobně a často až puntičkářsky pojímá Apollonios svůj zeměpis:

...u Pytha, v kraji zvaném Ortygie... pluli za příznivého větru, kol nejzazšího rohu Kapes Tisae... za nimi mizela temná země Pelasgů...

Odtud pak pluli kolem Meliboy, viděli, jak se vlny o rozeklané břehy bouřlivě tříští. Spatřili za rozednění u moře budovat Homolu. I tu za sebou nechali a brzy se plavili ve vodách Amyru u jeho ústí. Pak zřeli nížinu Eurymena a hluboké pukliny Olympu a pohoří Ossy. Dále Kanastru... V ranním úsvitu vyvstal před jejich zraky vrchol Athosů, jenž stínem svým zaclonil ostrov Lemnos...

...až opět břehů dolionských se dotkli... Zde oči je jich spočinuly na útesech Makriád a před tváří pak měli krajinu thráckou. Těž široké ústí Bosporu, pahorky Mysů, z druhé strany pak proud Aesapu a Nepeie...

...odtud dopluli k vlidnému ústí řeky Kallichor. To bylo zde, kde kdysi Bacchus orgie pořádal když od narodil indických hrdina do Théb se vrátil...

...Dospěli pak na území asyrské...

...paprsky ranního svítání sklouzly po sněžném pohoří Kavkazu...

...Tehdy vládli v zemi Pelasgů Deukalidové. Ale Egypt, matka nejstaršího lidského rodu, byl už pověstný...

...pluli dál a lodní lano pak přivázali v zemi Hyllů. Před ní mnoho ostrovů leží a proplouvat mezi nimi jest lodím nebezpečno...

...Iris z Olympu slétla, rozpjatými křídly ovzduší rozrážejíc, u Egejského moře spustila se dolů...

...zde z vody čněla Skylla... tam řvala Charybda...

To jsou jen namátkou vybrané příklady, které dokládají že Apollonios velmi přesně věděl, ve které části světa hrdinové Argo prožívali svá dobrodružství. Nejen řeky, ostrovy nebo oblasti se uvádějí, ale i moře nebo pohoří jako Kavkaz. Nemělo by tedy při tomto množství zeměpisných údajů být snadné plavbu Argo graficky zaznamenat?

Tak se samozřejmě i stalo - se značně rozdílnými výsledky. Dva francouzští profesori Emile Delage a Francis Vian sestavili přehledné mapy, podle nichž Jason a jeho posádka se od Kavkazu na východní straně Černého moře dostali po řece Istros (dnešním Dunaji) přes vedlejší menší přítoky do Jaderského moře. V Pádské nížině se to velkými a malými řekami jen hemží. Nějak se Argonautům podařilo na těchto vodních cestách obeplout Alpy, dotknout se Rýna a dorazit ke Rhóně. Asi na úrovni dnešní Marseille se opět dostali do Středozemního moře a propluli Mesinským průlivem - oblastí domnělé Skyilly a Charybdy. Nakonec se obrátili k východu směrem k (dnešním) Jónským ostrovům a vzali pak jižní kurs do libyjské Velké Syrty Odtud pak přes Krétu dopluli domů. A kde je ono místo, kde se zřítíl Faethónův nebeský vůz? Nepříliš daleko od západní švýcarské hranice, v *Marais de Phaéthon*, bažinách Faethónových. Možná bych tam měl zajet s moderním kovovým detektorem.

Ještě přesnější mapy plavby Argonautů předložili Reinhold a Stephanie Gleiovi. Mám ovšem s touto exaktní prací malé problémy. Jak se lze z řeky Istros (dnešního Dunaje) dostat na Jadran a odtud potom přes řeku Eridanos v Pádské nížině - ke Keltským jezerům v dnešní Francii? Argo nebyla zrovna malá gumová lodička, ale největší člun tehdejšího

světa s padesátičlennou posádkou. Nelze přirozeně vyloučit, že kdysi existovaly vodní cesty, kde dnes už žádné nejsou. To by pak nadhodilo otázku stáří původní *Argonautiky*. V jakých geologických epocha i existovaly splavné vodní cesty tam, kde je dnes rozsáhlá souš?

Jeden francouzský generální konzul, monsieur R. Roux, srovnává bludné plavby Odysseovy, jak je podrobně vylíčil řecký básník Homér, s *Argonautikou*?

„Nesmíme zapomínat na Strabonovu schopnost rozlišovat: *Odysee* má na mysli západní oceán, Argonauti východní. Argonauti představují jeden svět.“ („Il ne faut jamais oublier la tres exacte discrimination de Strabon: l'Odyssee c'est le côté de l'Océan occidental; les Argonautes, c'est le côté de l'Océan oriental. Les Argonautes représentent un monde.“)

Zcela jinak to vidí Christine Pellechová. Ve své velmi důkladné práci srovnává Odysseovo bloudění s *Argonautikou*, aby posléze dospěla k závěru, že *Odysee* je „jednou částí plavby Argonautů“. A Odysseus podle ní ve skutečnosti obeplul svět - tisíce let před Kolumbem. Paní Pellechová zastává názor, že Egyptané použili fénické zdroje a „teprve pak tento fénicko-egyptský konglomerát převzali jako celek Řekové“. Jak obsah *Argonautiky*, tak i obsah *Odysey* pocházejí z Egypta, píše paní Pellechová a zdůvodňuje to tím, že Apollonios Rhodský vyrostl v Alexandrii, navštěvoval tamní knihovnu a k Egyptu se definitivně obrátil zády až po hádce se svým učitelem.

Argumentace Christiny Pellechové se čte jako srozumitelná a dobře zdokumentovaná rešerše a také se jí daří identifikovat mnoho zastávek během plavby. Přesto zbývá ještě řada otazníků.

Všechny ty krásné a s velkým úsilím zpracované pasáže mnoha badatelů by potom byly jen makulatura. A většina zeměpisných údajů Apolloniových by pak logicky nesouhlasila. Existuje pro to nějaké vysvětlení? Řekněme, že Apollonios přesunul skutečně jádro legendy o Argonautech z Egypta do Řecka. Poté sám v duchu prožil celou plavbu a teprve pak doplnil do svého příběhu zeměpisné údaje a

podrobnosti. V tom případě by ovšem Apollonios musel tehdejší rozlehlý svět Řeků dopodrobna znát a navíc i bezpočet řek, pobřeží a hor za hranicemi Řecka. Ovšem i u tohoto pojetí zbývá řada problémů. Jak si například vysvětlit pasáže, jako je tato?

...Jelikož na svých lávkách již se byli usadili, uvolnil Argos řetěz od kůlu. Ze všech svých sil pak bičovali příboj a večer přistáli u břehů ostrova Atlantidu. Orfeus žádal je naléhavě, by svatým obřadům ostrova, jeho tajemstvím, právům i mravům se nevysmívali. Tak zajistí si přízeň nebes při nebezpečnostech na moři. Však více o té věci si povědět netroufám...

Nezapomínejme, že Atlantida byla ostrovem boha Poseidona, že dva jeho synové údajně cestovali spolu s ostatními na Argu a že obojživelná vozidla vynořující se z moře byla Poseidonovým dílem. Jenže odkud věděl Apollonios o Atlantidě, pokud byla míněna slovem „Atlantidn“? Nicméně píše o posvátných obřadech, jimž se netřeba vysmívat, ale i o tajemstvích, právech a mravech. A - poté, co jinak zaznamenává každíčkou geografickou podrobnost - si tentokrát netroufá věci přesněji doložit. Tady něco nesouhlasí. (Musím požádat o trpělivost, k Atlantidě se vrátím později.)

Konala se vůbec kdy plavba lodi Argo? Pokud se neobjeví starší prameny než ty, které dosud existují, zřejmě se to nikdy nedovíme. Přesto jsem jako starý mazák, který je už čtyřicet let bohům na stopě, přesvědčen, že mnoho prvků v *Argonautice* nemůže být vymyšleno. Fantazie je krásná věc a také člověk před mnoha tisíci lety rád fantazíroval. Ovšem fantazie nevzniká z ničeho. Je podněcována skutečnými událostmi, nepochopitelným děním, záhadami, které si člověk nedokáže nikam zařadit. My současníci se sice snažíme pochopit představivost našich prapředků a činíme tak na základě starých, omletých schémat přírodních jevů jako blesk a hrom, hvězdy, ticho a nekonečno, sopečné výbuchy a zemětřesení. Jak však dokazují dějiny exegeze - výkladu jevů - , uvažuje každý vědec právě jen v rámci dané přítomnosti. Takzvaný duch času všechno zamlžuje a přikazuje nám, co

má právě být „rozumné“ či „svědomité“. K tématu *Argonautiky* mi do pracovny můj pilný tajemník přivlekl z univerzitní knihovny v Bernu 92 knih. Jako obvykle se člověk topí v komentářích psaných veleučenými vědci své doby - ale nikdo neví, co je pravda. A každý argumentuje jinak.

Pro mne alespoň základní kostra zůstává vždy stejná - publikoval jsem to ve 24 titulech od roku 1968. Vše, o co se snažím, je vnést do diskuse nové argumenty pro svou původní teorii. Přitom se chybějící místa v mozaice postupně zaplňují, obraz je úplnější a výmluvnější. Přičemž bez mučení přiznávám, že i moje teorie má svá úskalí, že je napadnutelná a že mnohé v ní lze vykládat i jinak. Jenže: Co je nakonec pravda? Jsou analýzy vykladačů za uplynulých sto let korektní? Jsou jejich závěry přesvědčivé? Jsou - jak společenství vědců zcela samozřejmě předpokládá - fundovaným poznatkem? Anebo je to, co se považuje za vědecky prokázané, pouze výklad založený na pojetí v daném časovém období?

Právě tento argument se dá báječně rozbít na kousky: Copak jiného dělá Erich von Däniken, než že vykládá věci na základě *svého* současného ducha času? Je to pravda. Ale cožpak jsme už dávno nepochopili, že jsme jen oživé zrnko prachu ve vesmíru? Že svět a kosmos jsou mnohem fantastičtější, než nám předstírá naše školní moudrost? Neměli bychom přeskočit vlastní stín a na základě té spousty materiálu - a já po 24 knihách vím, o čem mluvím - přiznat, že v raných dějinách lidstva cosi nesouhlasí? Že dosavadní učené názory se mýlí, neboť tisíce indicí zametají pod koberec a vůbec je nehodlají brát na vědomí? Proti exegetům mám jednu výhodu: Zním jejich argumenty - ale oni mé neznají.

Nečiní mi nejmenší radost opakovat své staré teorie, ale pro nové čtenáře mi to alespoň ve dvou odstavcích budiž dovoleno.

Kdysi před mnoha tisíciletími přistála na Zemi posádka mimozemšťanů. Naši předkové, kteří právě slezli ze stromů, nechápali, co se to děje. Neznali žádné technologie, nemluvě o tom, že by pochopili cokoli z techniky vesmírných letů. Pro

jejich prostinký rozum museli být mimozemšťané „bohové“ - přestože všichni víme, že bohové neexistují. Mimozemšťané nejprve studovali skupinky lidí, jak to dnes dělávají etnologové. Tu a tam poskytli rady pro spořádanou civilizaci. Jazykový problém mezi lidmi a „bohy“ neexistoval. Jednak proto, že i naše civilizace se vždycky dokázala naučit cizím jazykům, jednak proto, že první skupina *Homo sapiens* se zřejmě od „bohů“ svému jazyku naučila.

Nakonec došlo k roztržce a dokonce ke vzpouře mezi mimozemšťany. Vzbouřenci porušili zákony svého původního světa a svých kosmických velitelů. Provozovali sex s hezkými dcerami lidskými a výsledkem těchto pohlavních spojení byli mutanti: nadlidsky veliká monstra, Titáni dávnověku. Jiná skupina těchto E.T. praktikovala genetický design. Vytvářela míšence všeho druhu. Tehdy zřejmě bylo stvoření hrůzyplného Frankensteina realitou. Mateřská kosmická loď posléze i s „dobrymi“ mimozemšťany zmizela v hlubinách vesmíru. Když ovšem předtím slíbili, že se zase vrátí.

„Bohové“, kteří na Zemi zůstali, se mezi sebou dostali do sporů. Měli ještě k dispozici původní technologii a nepochybně si zachovali i své dřívější znalosti. Věděli - například - jak kovat železo, vytvářet slitiny, vyrábět strašlivé zbraně nebo roboty. Věděli také, jak přimět k létání horkovzdušný balon nebo jak oživit sluneční baterii. Tento typ bohů, jenž se usadil na Zemi, plodil děti a předal svému potomstvu i něco ze svých technických znalostí.

Tyto ratolesti bohů se postupně rozešly po světě do různých regionů, které pak později měla jedna či druhá rodina či její příslušník ovládat. Svě poddané, lidi, zčásti zneužívali jako tažná zvířata, jako opatrovatele potravy, jako užitečné idioty, ale - v prokazatelných případech - je i mnohému naučili a nejlepší z nich dosazovali jako správce, jako takzvané krále. Zásadně však tito „bohové“ žárlivě své poddané střežili. „Nebudeš mít jiných bohů nade mne“ - zněl jeden z jejich prvních zákonů. A došlo-li k bitvám, podpořili „bohové“ své chráněnce nezřídka děsivými zbraněmi. Často pak tito synové „bohů“ a jejich potomci ve třetí a čtvrté

generaci bojovali proti sobě.

Potud teorie, k níž jsem shromáždil tolik pramenů, že už jen z rejstříku jejich vzájemných vztahů vznikla samostatná kniha - a z celkového díla nejen lexikon, nýbrž dokonce skutečná encyklopedie a také CD-ROM. Nehledě na stovky knih, které publikovali jiní autoři po celém světě ke stejnému tématu. Přitom je víc než zřejmé, že asi znám všechny myslitelné protiargumenty - a že jsem si je už dávno uložil.

Co může mít *Argonautika* společného s mimozemšťany? Kde jsou ony styčné body, které jen stěží mohly vzniknout z fantazie nějaké skupiny lidí žijících před mnoha tisíciletími? A právě to chci objasnit: Nejde ani o fantazii Apolloniovu, ani o představivost jiných řeckých či římských básníků, kteří své zprávy sepsali před dvěma a půl tisícem let. Jádrem výpovědi *Argonautiky* pochází z doby, k níž nemáme žádné písemné prameny - prostě proto, že všechny skutečně dávné knihovny byly zničeny. Ledaže by se v Egyptě někdy později objevily a otevřely nové pokladnice. Co je tedy na *Argonautice* tak ohromující?

1.Řada účastníků plavby jsou potomci bohů z třetí a čtvrté generace. Disponují nadlidskými vlastnostmi.

2.Vyskytují se bytosti jako Kentauři, šestiručí obři nebo Diovi okřídlení psi.

3.Jedna bohyně činí Argo nepotopitelnou.

4.Stejná bohyně vybaví loď jakýmsi „mluvícím trámem“. Toto mluvící dřevo musí být ve spojení s někým, kdo jeho prostřednictvím varuje před hrozícím nebezpečím.

5.Stvoření jménem Glaukos se jako ponorka vynoří z mořských vod a předává poselství jednoho z bohů.

6.Skalní stěny se otvírají a zavírají jako v pohádce o AliBabovi a čtyřiceti loupežnících („Sezame, otevři se!“).

7.Král Fineus má informaci o celé trase plavby a o jejích nebezpečích. Odkud?

8.Aietes a jeho „věž“ u města Aia.

9.Jeden z bohů (Apollon) přelétne s rachotem nad lodí. Je na cestě do země Hyperboreů a hodlá navštívit „národy jiného druhu“.

- 10.Ptáci vystřelují smrtící šípy, dají se však zmást hlukem.
- 11.Pomocí „mlhy“ činí bohyně muže neviditelnými.
- 12.Jakási mast propůjčuje nadpřirozené síly a vytváří žáruvzdorný štít.
- 13.Drak, který nikdy nespí, všechno vidí, hrozivě *hvízdá*, nemá žádné potřeby, plivá oheň a nikdy neumírá.
- 14.Býci s kovovými nohama, kteří dští oheň.
- 15.Božské vozidlo, k jehož ovládnutí je zapotřebí mimořádně důkladná zkušenost. Při pádu na zem zapálí celou krajinu a pilot musí vystoupit, protože žár uvnitř je nesnesitelný.
- 16.Několik mluvících obojživelných stvoření.
- 17.Bůh, který pomocí „světelných šípů“ osvětlí noc.
- 18.Kovový robot kroužící kolem ostrova. Vrhá střely proti lodím, dokáže spálit útočníky a má krev jako tekuté olovo.
- 19.Žena z božského rodu, která dokáže vyvolat u robota „přeludy“.

Řekněme, že to všechno je nádherná pohádka, vzniklá v hlavě nějakého snílka a později rozšiřovaná básníky dané společnosti. Jsou tím všechny hloupé otázky smeteny ze stolu? Už vůbec žádný „problém *Argonautika*“ neexistuje? I pohádka má obsah. Její prapůvodce by musel vylíčit alespoň zčásti ucelený příběh, protože jednotlivá slova sama o sobě nedávají smysl. Rámcová story je prostá: Jeden nebo více lidí se vydávají na cestu, aby našli jedinečný a nesmírně cenný předmět. Tento předmět střeží jakási nepochopitelná obluda a všechno to má něco společného s bohy.

Prosté - ne? Není podstatné, zda tam autor pohádky zaplete i nějaký milostný příběh, který šťastně skončí. Jakého původu je však ona kovová obluda, která zaměřuje lodi, ostřeluje je, vyzářuje žár a jako přídavek má krev z tekuté oceli? To ať mi někdo vysvětlí! Odkud, pro všechno na světě, pochází ten drak dštící oheň? V celé vývojové historii této planety se takovéto obludy v žádné době nevyskytovaly. Žádný mozek nemohl taková stvoření vyplodit. Není pro to ani archetypální vysvětlení, ani žádná rudimentární pravzpomínka. A proč - pěkně prosím! - existuje tento „dračí motiv“ v mýtech mnoha dávných národů? Nejstarší čínské pověsti vyprávějí o dračích

králích, kteří v šerém dávnověku sestupovali z nebe na zem. To nejsou produkty přebujelé fantazie nebo hloupé pohádky, neboť tito dračí králové založili první čínskou dynastii. *Žádné* lidské zbraně nedokázaly dračím králům nijak ublížit, se svými ohnivými draky ovládali nebesa. Létající objekty dračích králů dělaly strašný rámus a zakladatel první dynastie měl přídomek „syn rudého draka“.

Přítom nejde o mytologii, neboť koneckonců motiv draka dštícího oheň ovlivnil celé čínské umění - ovlivňoval je po celá tisíciletí až do současné doby. A kdo stále ještě nechápavě běduje, že tohle přece nejde, že dračí motiv je třeba chápat na základě psychologie, ten by si měl snad zajet do Pekingu a rozhlédnout se po velkém „rudém náměstí“. Copak to tam stojí po jedné podélné straně? Chrám nebeských císařů!

Začínáte už chápat, že je tu cosi legračního? Že u zpráv z dávnověku nejde o ságy, legendy, mýty nebo pohádky plné fantazie, ale o realitu? Onu vzdálenou skutečnost lze však podložit i z jiného úhlu pohledu: z průběhu času.

Ve jménu Dia

*Deset příkázání jsou pokyny proto tak jasně a jednoznačně,
že nebyly přijaty na žádné konferenci*
KONRÁD ADENAUER /1876-1967/

Už ve třetím tisíciletí před naším letopočtem byla oblast, kterou dnes nazýváme Olympií, osídlena. První svatyně v této části na západě Peloponéskeho poloostrova vznikla na počest bohyně Gé. Mnohem později se Olympia rozrostla v chrámové město Divo. V roce 776 př. Kr. se zde konaly první soutěže. Jméno vítěze, jímž byl Koroiba z Elidy, se tehdy dochovalo v písemné podobě. Každé čtyři roky se soutěže v Olympii opakovaly - celkem v časovém rozpětí 1 168 let (776 př. Kr. - 393 po Kr.). Jak pro atlety, tak i pro diváky platila přísná pravidla. Nejprve museli sportovci nejméně deset měsíců trénovat. Navíc museli být svobodnými Řeky, nesměli mít na svědomí vraždu a nesměli se nikdy rouhat ve svatyni. Třicet dní před začátkem her se všichni atleti shromáždili v tréninkovém táboře v Elidě, vzdáleném 57 kilometrů od

Olympie. Sportovci bydleli všichni ve stejných prostých ubikacích a dostávali stejnou stravu.

Olympijské hry byly čistě mužskou záležitostí. Ženy, ale ani otroci nesměli být mezi diváky. Existoval dokonce zákon, podle nějž každá osoba rodu ženského přistižená mezi diváky měla být svržena z hory Tropaion. Proč tato nevráživost vůči ženám? Všichni účastníci museli soutěžit nahí.

Později byli dokonce i jejich pečovatelé povinni trénovat své chráněnce nahé. Ale proč proboha?

Rozhodčí a také publikum si měli být jisti, že atleti jsou zcela normální lidé, že nikdo nebude podvádět a každý má stejnou šanci. Slovo atlet ostatně pochází od řeckého „athlos“ a znamenalo přibližně cena nebo čest. A co to má všechno společného s mýtem *Argonautika*? Mějte prosím ještě trochu strpení.

Až do 13. olympijských her v roce 728 př. Kr. se soutěžilo pouze v jedné disciplíně: v běhu na vzdálenost 600 stop (192 metrů). Teprve v roce 720 přibyl jako nová disciplína běh na dlouhé trati v délce čtyři tisíce metrů. Prvním olympijským vítězem na této trati byl úplně nahý běžec Akanthos ze Sparty. Při každé další olympiádě přibývaly nové druhy sportů. Historie her je různými historiky podrobně zdokumentována. Dokonce Herodotos (kolem 490-426 př. Kr.), Otec dějepisu, předčítal v Olympii z vlastních děl, a tím se teprve mezi krajany stal známým. Také řecký historik Dio-doros (kolem r. 100 př. Kr.), mj. autor čtyřicetisvazkové *Historické knihovny*, navštívil jako divák 180. olympiádu.

Na základě olympijských dějin mohou tedy jednoznačně doložit, že se her žádná monstra, obří, Titáni ani jiné nestvůry nezúčastnili. Atleti byli nahí a žádný „hermafrodit“ by nemohl zaujmout místo ani mezi diváky. Na ochranu olympijských chrámů - a byla jich pěkná řádka včetně zlatých a stříbrných - nebyli angažováni žádní roboti á la Talos (strážce na Krétě). Žádní draci dštící oheň neúnavnými zraky jedinečné obětiny a ani žádní potomci bohů nefixlovali při hrách nějakými hokuspokusy. To je prokazatelné přinejmenším od roku 776 př. Kr. Sice se v Olympii pořádaly sportovní soutěže už předtím,

pouze o nich nejsou žádné záznamy.

V současné době pochází nejstarší známá zmínka o *Argonautice* ze IV. píthijského zpěvu básníka Pindara, který vycházel z historie v době asi kolem roku 500 př. Kr. Protože v jeho době zcela určitě žádní obři, Titáni nebo jiní potomci bohů neexistovali - jinak by byli do dějin Olympie určitě zahrnuti -, nemohlo tehdy nic takového být. A ani čtvrttisíciletí předtím, při prvních hrách, také ne. Přesto se božská stvoření, roboti a zlaté rouno i drak, který nikdy nespí, v dějinách vyskytují. Podle toho tedy museli první vypravěči *Argonautiky* svá monstra vymyslet nebo převzít z mnohem starších zdrojů. Můj prostý rozum žádnou jinou možnost nepřipouští.

Pohádkový výmysl „mluvícího dřeva“ nebo „kovového muže“, z jehož kotníku prýští hustá kapalina jako tekuté olovo, se do Pindarových nebo pro mě za mě Apolloniových časů nehodí. Stejně tak ani saň, která nikdy nespí a nemá žádné potřeby, plivá oheň, a navíc neumírá. Pokud by byly takové pohádkové bytosti tehdy vymyšleny, věděli bychom to. Ve starém Řecku se to nakonec básníky a snílky jen hemžilo, bezpočet jejich historek přežil staletí a existují dál - ale žádný z nich se nepozastavuje nad vymyšlenými či vylhanými příběhy svých kolegů. Musí tedy tyto mýty být starší než olympijské hry. To je přece nabíledni - nebo ne?

Čím hlouběji se však noříme do minulosti lidstva, tím nepravděpodobnější je vymyšlení technických hraček a hříček, jak je uvádí *Argonautika*. Postupujeme-li dál a dál do dávnověku, znamená to stále jednodušší a ještě jednodušší myšlení. Anebo by chtěl někdo pohádkáře vážně podezřívát z toho, že se vznikem prvního písma sáhli ihned po hliněných tabulkách?

Zvu vás teď na duchovní cestu časem. Vede čtyři tisíce let zpátky do minulosti. Nacházíme se ve městě Aššur, které kolem roku dva tisíce před Kristem skutečně existovalo. Právě probíhá vývoj písma a už jsou tu i pokusy vyrývat některé zákony našeho moudrého vládce do hliněných tabulek. Panovník žádá, aby každý z jeho poddaných uplatňoval zákony všude stejně, a ne podle své nálady. Práce na hliněných tabulkách je velice

namáhavá. Nejprve je třeba nalít správnou směs do pravoúhlých dřevěných rámečků, uhníst ji a uhladit. Pak mistr písmař narýsuje vybroušenou špičkou kamene do hlíny jemné linie. Zkoušky si vyžádaly celé týdny; znovu a znovu se klínovité grafické znaky vtiskovaly do uhnětené měkké hmoty. Jednou byla kamenná písátka moc hluboko a klínový znak příliš široký, takže tisk byl příliš silný, jindy se ruka zachvěla. Často se hmota slila dohromady přesně v místě, kdy nepatrný řez v nějakém slově znamenal pravý opak. Tak se stalo z „práva“ třeba „bezprávi“. Konečně jsou dřevěné formy přeneseny na slunce. Po pár hodinách se ukazuje, že písmo už nesouhlasí, protože rám se horkem zborčil. Navíc při odstraňování dřevěných forem se některé tabulky rozbijí.

Psaní kolem roku dva tisíce před Kristem bylo namáhavé, a navíc to byl i krajně odpovědný úkol. Bylo jen málo těch, kdo nové umění ovládali. A teď si představme, že do této společnosti vpadne nějaký snílek, který má na mysli pouze jediné: Požaduje pět tisíc hliněných tabulek, aby do nich vyrýl nějakou vymyšlenou historku - nějaký sen, nebo jak se bude po mnoha tisíciletích říkat, nějakou pohádku! Knězi, rodinný klan, vládce a další budou takový záměr podporovat nanejvýš tehdy, bude-li jim připadat na výsost významný. A proč by měli za tak významnou považovat nějakou historku, aby ji bylo nutno po léta vyrývat a vypalovat do hlíny?

Bylo by to možné v případě, kdyby šlo o starou, výraznou a samozřejmě pravdivou událost, kterou je třeba uchovat pro potomstvo. Lži a výmysly se do hlíny nevyrývají - a sny už vůbec ne.

A o to přece jde: Poté, co člověk konečně vynalezl písmo -anebo líp: od bohů se mu naučil -, zaznamenávaly se obchodní dohody, později královské výnosy nebo válečné události. Těch málo lidí, kteří vůbec psaní ovládali, nezapisovalo žádné nesmysly. Hliněné tabulky nebyly k tomu, aby se na nich zvěčňovaly hlouposti nebo pohádky nějakého fantasy. Zapsáno bylo jen to, co mělo vskutku mimořádný význam. A k tomu záhy patřily tehdejší existující mýty - nevymyšlené příběhy o bozích, jejich nadlidských zbraních a jejich nadpři-

rozené moci. Triviální literatura neměla v těchto posvátných textech místo. Nejen vládcové, ale i knězi by protestovali.

Proč tedy pocházejí popisy děsivých technologií bohů z nejstarších záznamů lidstva? Co dodalo těmto zprávám už tehdy takový význam, co je učinilo tak cennými, že byly vůbec někde zvěčněny? Koneckonců je *Epos o Gilgamešovi* tisíce let starý stejně jako příběhy o pradávných čínských císařích a jejich nebeských dracích. A už v *nejstarší* verzi Gilgamešova příběhu, zaznamenané před pěti až šesti tisíci lety na hliněných tabulkách, se vyskytuje „robot“ Chumbaba stejně jako „věž bohů“, „dveře, které mluví jako člověk“ anebo bleskové střely bohů letící rychlostí světla. Samozřejmě je tu i řeč o kosmických letech, neboť Gilgameš je vynesena do výše nad zem a popisuje odtud vše, co vidí.

Odpustím si odkazy na bezpočet jiných popisů, jejichž původ se rovněž ztrácí v dávné minulosti podobně jako *Epos o Gilgamešovi*. (Zvídavé odkazují na tituly č. 44 a 45.)

Před 140 lety napsal historik profesor dr. Ernst Curtius: „Dějiny neznají počátky žádného národa.“ Ta věta souhlasí, neboť každý národ vstupuje do víru dějin teprve tehdy, kdy vytvořil nějaké společenství, o němž se začíná mluvit. Takovou „zprávu“ umožňuje teprve historie. Ovšem takzvaný Otec dějepisu, mezitím už starý známý Herodotos, určitě nebyl prvním historikem této planety. Už staletí, ba tisíciletí před ním se psaly dějiny. Herodotos byl učenec a mohl se přehrabovat v tehdy ještě existujících knihovnách. Dělal to důkladně, neboť navzdory vzdělání byl stále ještě zvědavý a chtěl zjistit, jak to s jeho řeckými bohy vlastně je.

A výsledek Herodotových pilných rešerší? Objevil původ řeckých bohů v Egyptě. Herodotos zjistil, že Egyptané byli prvními lidmi, kteří si vedli exaktní číselné tabulky o svých bozích a králích, a že znali prastaré slavnosti, „které se v Řecku pořádají teprve odnedávna“.

Herodotos nachází své řecké bohy i s kultovními obřady už ve starém Egyptě a nemá naprosto žádné zábrany nazývat všechno pravým jménem, přestože tím své věřící krajany může rozhněvat. Isis, konstatuje odborně Herodotos, není nic

jiného než egyptské jméno pro Demeter; bohyně Athéna, bohové Helios, Ares..., ti všichni mají původ v Egyptě. Ve druhé knize svých *Dějín*, počínaje kapitolou 60, líčí Herodotos různé slavnosti na počest těchto bohů a jak probíhají v Egyptě. Přitom stále zůstává kritický, rozlišuje mezi osobními zážitky a událostmi, které si dal vyprávět. Až trapně přesně zaznamenává skutečnost, kdy o něčem nechtěl psát, protože ho to sexuálně odpuzovalo, anebo když svým partnerům při rozhovoru nevěřil. Dokonce i otázku, proč se ony nadpřirozené bytosti vůbec nazývají „bohové“, se Herodotos rozhodl objasnit. O odpovědi totiž neměl pochyb: Protože byli kdysi učitelé lidí a také proto, že „všechno uspořádali a všechno mezi sebou rozdělili“.

Co vlastně ještě chceme? Ach ano, Herodotos přejímá od svých egyptských diskusních partnerů letopočty, z kterých nás zamrazí. Herakles, píše Herodotos v kapitole 43 své druhé knihy, je u Egyptůvanů považován za pradávného boha. Od doby Heraklovy až do období vlády krále Amasia uplynulo totiž 17 000 let. A pak následují číselné údaje, které naše učence přivádějí k zoufalství. Thébští knězi přečetli cestujícímu Herodotovi - a to vše se udalo kolem roku 450 př. Kr. - názvy 341 panovnických generací, které pečlivě zaznamenali. Oněch 341 generací odpovídá - podle Herodota - období v délce 11 340 let a od té doby už nebyl v Egyptě „žádný bůh v lidské podobě“. Herodotos nehovořil s prostými kameníky nebo žvanivými kupci. Jeho diskusními partnery byli vzdělaní knězi a na jeho udivený dotaz potvrdila zrovna tato horní vrstva, že oněch 341 králů byli lidé, „od bohů značně odlišní“, předtím však v Egyptě vládli bohové a bydleli u lidí. (Kdo si to chce zkontrolovat, necht' si obstará Herodotovo dílo a nalistuje v druhé knize jeho *Dějín* kapitoly 142 až 145.) Herodotos znovu ujišťuje, že Egyptůvané to všechno věděli „naprosto jistě, protože soustavně počítali a zaznamenávali léta“. Tíž knězi vyjmenovali Herodotovi i všech 330 králů včetně období jejich vlády - tj. všech, kteří následovali po faraónu Menim. Herodotos (II, 100): „...jejichž jména knězi z knihy předčítali.“

Naši bleskově rychlí a chytří současní vykladači, filologové,

vědečtí odborníci na starověk a náboženství si s těmito letopočty nevědí rady. Pro ně existuje před psanými dějinami pouze velká černá díra doby kamenné, v níž lidé pocházející z opic pomalu a soustavně rozšiřovali své znalosti. Naučili se používat kamenné nástroje, ze základních zvuků se postupně propracovali až k řeči, sdružovali se do ochranných a bojových společenství, vynalezli šípy s ostrými hroty, oštěp a nakonec luk a jednou přišli i na to, že z hornin se dá vytavit železo. Kromě toho budovali gigantické megalitické stavby, které nikdo nepotřeboval. A když pak konečně objevili písmo, vtlačovali ostrými pisátky technicky motivované pohádky do hlíněných tabulek. Je to otřesně krásné a nesmírně smutné!

A naši experti, kteří si na nekonečných konferencích a při diskusích lámou hlavy a vzájemně se častují citáty ze svých vlastních děl, aby přece byli „vědečtí“, nenacházejí jiné řešení než návod z bedny psychologů. Pak čteme věty jako: „...založit chronologii nejstarších dynastií v období před polovinou čtvrtého tisíciletí je fantastické a zjevně vymyšlené.“ Nebo: „Nesmyslný žvást,“ nebo: „Tuto pasáž můžeme klidně vynechat, je to jen pouhé fantazírování.“ Z takových postojů je jasné, že „historie starého Egypta začíná víceméně až kolem roku tři tisíce před Kristem“. Jiná minulost lidstva je nemyslitelná, třebaže k tomu kronikáři nejrůznějších národů poskytují fakta. Svatá evoluce žádnou alternativu nepřipouští.

Abychom všechny nesrovnalosti vysvětlili, vynalézáme měsíční roky tam, kde žádné nebyly, podsouváme kronikářům omyly v jejich výpočtech, při zbožnění jejich králů, anebo si prostě vymýšlíme formy kalendářů, které ve skutečnosti nikdy neexistovaly - jako například kalendář Sothiův pro královské říše faraónů. Kam se vlastně poděla příslovečná vědeckost, když všechna data od tolika kronikářů z dávných dob prostě házíme pod stůl? A Herodotos není zdaleka jediný, kdo do svých příběhů doplňuje letopočty. Ve své poslední knize předkládám srovnávací čísla ze všech světových stran (str. 142 n.). Závěr, který z toho plyne, v podstatě zní: Nikoli naši prapředci byli vedle - jsme to my, kteří někdejší realitu nechceme vzít na vědomí.

Řeční filozofové Platon (427-347 př. Kr.) a Sokrates (470-399 př. Kr.) jsou mezi všemi duchovními veličinami dodnes považováni za vynikající a bystré myslitele. Jejich pojednání a dialogy zaplňují tisíce stran - vždy se snažili dobrat se pravdy. Kdo četl Platonovy dialogy, ví, co vůbec znamenají filozofie a dialektika. V dialogu nazvaném *Zákony* rozmlouvá Platon se svým hostem a přítelem z Athén, s Kleiniem z Kréty a s Lakedaimoňanem Megillem. Při této pánské jízdě se mluví i o časech minulých a Athéňan říká:

„Při bližším pohledu zjistíme, že obrazy a sochy vytvořené před deseti tisíci lety, nemyslím to teď v obecném, neurčitým smyslu slova, nýbrž skutečně před deseti tisíci lety, nejsou ani krásnější, ani ošklivější...“

Proč tento Řek zdůrazňuje, že časový údaj „deset tisíc let“ nemyslí v neurčitým slova smyslu? Protože u Řeků všechno, co přesáhlo číslo 10 000, mohlo být považováno za „veliké“ až „nekonečné“. Ve třetí knize téhož dialogu hovoří muži zcela otevřeně a nepředpojatě o zániku dřívějších kultur. Zjevně byly znalosti o zaniklých kulturách samozřejmostí. Tím nebyly míněny nějaké malé etnické skupiny, které kdysi postihl krutý osud vinou nějaké přírodní katastrofy nebo války. Ne, šlo o katastrofy globální - třeba v důsledku velkých záplav. U Platona se podrobně dočteme o tom, že byly ze světa vymazány země a města a že jen malé skupinky přežily v horách. Tito přeživší lidé sice ovládali umění hrnčířské i lov a dokázali rovněž vyrábět příkrývky a jednoduché předměty každodenní potřeby, protože k tomu nebylo nutné železo. Získávání kovů naproti tomu předalo člověku jako dovednost nějaké božstvo, „aby lidský rod uprostřed nesnázi, v nichž se nacházel, dostal nový podnět a sílu růst“.

Dopodrobna se lze dočíst, že města ležící v nížinách a u moří zanikla a všechny kovové doly byly zasypány, takže nebylo možné těžit novou rudu. Také nástroje se ztratily, i vědění v mnoha oblastech, mezi nimi rovněž umění řídit stát. Následující generace neměly brzy po této ničivé pohromě prakticky ani tušení, kolik tisíciletí od té doby uplynulo.

Mnoho vykladačů vychází z toho, že tento Platonův dialog je

jen jakýsi předpoklad - ve smyslu: Předpokládejme, že svět zanikne a lidé budou muset opět začít od začátku... Ovšem s tímto pojetím nevystačíme, neboť zmínka o zaniklých kulturách se u Platona neomezuje pouze na jeho dialog *Zákony*. A Athéňan - viz výše - výslovně zdůrazňuje, že myslí „skutečně deset tisíc let“.

Proč však měla taková katastrofa lidstvo postihnout? V Platonově spise *Politikos* se s údivem dovídáme:

„Nikoli, alebrž zázrak obratu západu a východu Slunce a ostatních souhvězdí. Tam totiž, kde teď vycházejí, tam předtím zapadaly a na opačné straně vycházely...“

Zní to značně absurdně, v naší době to však nabývá nové dimenze. Postavme se před glóbus a roztočme jej kolem vlastní osy. Dny a noci přicházejí a odcházejí. A teď překlápme zemskou osu a nechme přitom glóbus dál rotovat jako předtím. To znamená, že nesmíme zastavit otáčivý pohyb koule a obrátit jej opačným směrem. Co se stane? Pro obyvatele glóbu to vypadá, jako by Slunce změnilo svou dráhu. Ve skutečnosti se tak přirozeně nestalo, efekt způsobilo překlopení zemské osy. A změna polohy zemské osy by nutně musela vést ke strašlivým záplavám na Zemi. Od té doby, co víme, že se magnetické pole naší modré planety posouvá, přesunuje se i sklon zemské osy do oblasti možného. Dík za upozornění, pane Platone. Já už bydlím v horách!

Staletí před Platonem žil v Řecku básník Hesiodos; řada jeho eposů, básní a fragmentů přečkala tisíciletí. Hesiodovým nejznámějším dílem je *Původ bohů*, které vzniklo v době mezi lety 750 a 650 př. Kr. Hesiodos se tam zmiňuje o hrůzyplných bytostech, které kdysi zalidňovaly Zemi. Tyto obludy stvořili sami bohové: děsivé postavy „s padesáti hlavami, z jejichž ramenou visely neméně strašné údy“. I drak plivající oheň je součástí Hesiodova díla. Apollonios žijící o čtyři sta let později tudíž nemůže být původcem draka v *Argonautice*.

„...na ramenou kroutilo se sto hlav strašného draka, černé jazyky vyplazující, a z každé té úděsné hlavy paprsky žhavé z očí jim vyskakovaly..., na koho pohlédl, jako by ohněm byl

spálen. I dunivý hlas zazníval ze všech těch hlav potvorných...“

V Hesiodově *Původu bohů* si lze také přechíst, jak bohyně Chimaira - od níž je odvozeno naše dnešní slovo chiméra - porodila „ohyzdu dštící oheň“. Obluda měla tři hlavy, a to lva, kozy a draka. Z dračí hlavy „sálal strašlivý žár mocně planoucího ohně“.

Zase jednou nelze zjistit, odkud vzal Hesiodos své poznatky. I u něj se předpokládá, že zřejmě použil pradávne egyptské prameny. Příliš pestré a přesné a navíc i s technickým podtextem jsou Hesiodovy zprávy, než aby mohly vzniknout v jeho době. Dávno před lidským druhem stvořili podle něj bohové čtvero pokolení, píše Hesiodos ve své knize *Práce a dni*...

„...Zlaté nejprve pokolení lidí namnoze mluvících stvořili bohové, obyvatelé výšin olympských...“

Výše uvedený citát pochází z roku 1817. Profesor Voss to tehdy přeložil jako „obyvatelé výšin olympských“.

V novějších překladech Hesioda čteme: „...kteríž domy nebeské obývají...“

Pro názornost uvedu udivující porovnání dvou profesorských překladů, mezi nimiž leží víc než 150 let.

1817

Zlaté nejprve pokolení lidí namnoze mluvících stvořili bohové, obyvatelé výšin olympských. Tehdy vládl jim Kronos, neboť on jest velel na nebesích. I žilit' jako bohové s duchem vždy starostlivým...

1970

Zlaté nejprve pokolení lidí křehkých stvořili bohové nesmrtelní, kteříž domy nebeské obývají. To v Kronově bylo čase, když králem byl ještě na nebesích. Ti jako bohové žili, strastí v srdci nemajíce...

Starořečtina, jíž jsem se několik let učil na gymnáziu, nestačí k posouzení, která kmenová slova zde byla korektně přeložena. Nicméně smysl obou překladů je do určité míry zachován, i když se tu projevují značné rozdíly v obratech „výšiny olympské“ a

„domy nebeské“ nebo „vládl jim Kronos“ a „v Kronově čase“. Jak asi bude znít překlad v roce 2100? A co bylo původním smyslovým obsahem v době Hesiodově? Po „zlatém pokolení“ stvořili bohové pokolení druhé, tentokrát nižší hodnoty, totiž „stříbrné“. Stále to byli titíž bohové, „obyvatelé Olympu“, anebo jinak: „kteříž domy nebeské obývají“. Toto „stříbrné pokolení“ se zlatému nevyrovnalo ani tělem, ani duchem: šlo o změkčilé typy rozmazlované svými matkami.

Poté následovalo „...pokolení třetí, lidí mnohozvučných“. Ti vládli „velkou silou“ a „z plecí jim rostly obrovské údy“. Bylo to údajně pokolení vzdorné, tvrdohlavé a jeho polní nářadí bylo z kovu. Avšak poté, co i toto pokolení zklamalo, stvořil Kronos pokolení čtvrté: hrdinů, polobohů.

My, dnešní lidstvo, patříme podle Hesioda už k pokolení pátému, železnému. Jsme směsicí „dobra a zla“, prožíváme radost i bolest. Až to však dospěje tak daleko, že se děti už nebudou podobat otcům, že hostinský své hosty už nepřivítá a bratr bratra už nebude milovat, pak bude, ve jménu Diově, i naše pokolení zničeno.

Velice podrobně, s detaily týkajícími se zbraní, hluku nebo teplot líčí Hesiodos bitvu bohů s Titány. Přestože i je bohové osobně stvořili, museli zmizet z povrchu zemského. Rozpoutal se lítý boj, sám otec bohů Zeus se zúčastnil a metal z nebes dolů s velikým rachotem hromy a blesky. Ne však blesky jako při bouřce, nýbrž střely, při jejichž dopadu vřelo moře, které vmžiku sežehly krajinu a jimiž se země otřásala. Popis bitvy zabírá u Hesioda mnoho stran. Mohu posloužit jen malým výňatkem z překladu z roku 1817. A poté natáhnout most do Indie.

„...Proti nim také Titáni opevnili své voje..., mocně duněla země, burácela i klenba nebeská. Vzápětí z nebe a z Olympu dolů řítíl se v průvodu blesků sám hromovládce. Úder za úderem, se strašným lomezem a mocnými záblesky... šlehaly plameny posvátné..., kolkolem v ohni sténala životodárná zem a výhni zachvácen praskal i mohutný les..., pak vzplálo posvátné ovzduší, že až i oči odolnějších jen slepě zíraly do třpytného jasu hromu a blesku..., jako když nebe k zemi se řítí, tak mocný

ozval se hluk... K boji se hnali bohové, divoce zuřily větry víříce prach a ničící všechno kolem..., pak Zeus posvátanou střelu vyslal... a strašlivý zvedl se rachot...“

Při takovém boji už nešlo o věci pozemské. Něco podobného, s použitím ještě strašnějších zbraní, je možno se dočíst také v indickém národním eposu *Mahábhárata*? Také tam bojují proti sobě pokolení bohů, i když jejich jména nejsou Zeus nebo Orfeus (8. kniha):

„Neznámou zbraní je oslnivý blesk, ničivý posel smrti, jenž všechny příslušníky Vrišniů a Andhaků na popel spálil. Žářem spálená těla byla pak k nepoznání. A těm, kdo unikli, vlasy i nehty vypadaly. Zboží hrnčírů pukalo bez důvodu, ptákům zbělelo peří. Zakrátko všechna potrava jedem se stala. Blesk k zemi sjel a změnil se v jemný prach.“

A jak to bylo s Gilgamešem, když jeho přítel Enkidu po setkání s božskou obludou Chumbabou umíral ve strašných bolestech? „Ovanul tě snad jedovatý dech nebeského býka?“

Německé překlady eposu *Mahábhárata* vyšly všechny značně zkrácené. Protože neovládám sanskrt, musím se držet objemných vydání anglických a přeložit sám následující odstavec. Srovnání s Hesiodem jsou natolik jednoznačná, že je nelze přehlédnout.

„Bylo to, jako by se živly spikly. Slunce se točilo dokola. Svět spálen naroud žářem zbraní vrávoral do pekla výhně. Sloni ožehnutí ohněm divoce běhali sem a tam... Voda vřela, zvířata hynula. Běsnící plameny kácely stromy řadu za řadou jak při požáru lesním... Koně a válečné vozy jasně vzplály, vše bylo jako při požáru. Tisíce vozů za oběť padlo, pak všechno zahalil klid... Strašlivý se tu naskýtal pohled. Mrtvolý padlých znetvořil děsný žár. Předtím jsme nikdy tak hroznou zbraň nespatriili, nikdy jsme o zbrani takové neslyšeli...“ Sem patří ještě i jistá souvislost s Gilgamešem: „Vykríklo nebe, v odpověď zařvala země. Zazářil blesk a oheň vzplál, dštíla smrt. Pak zmizel oslnivý jas, oheň uhasí. Co bleskem zabito, v popel se změnilo.“

Všechny tyto zbraně hromadného ničení - líčené Hesiodem, v *Mahábháratě*, v *Eposu o Gilgamešovi* atd. - byly

nasazený v době prehistorické. Kdyby se bitvy bohů odehrály v historické epoše, musely by o nich existovat přesné záznamy. Protože tomu tak zcela jednoznačně není, zbývá jen prehistorie - anebo fantazie. Mám pochopení pro vědce, kteří své duchaplné komentáře ke starým mýtům lidstva sepsali před rokem 1945. Ovšem po druhé světové válce, po Hirošimě a Nagasaki, se náš obraz světa radikálně změnil. Teď víme, čeho jsou „bohové“ schopni.

Také 24 000 šlók (šlóký: indické dvojverší) *Rámájany* je ukázkou předhistorického řádění bohů a jejich technických možností. Přestože vznik eposu *Rámájana* se datuje čtvrtým nebo třetím stoletím před Kristem, pochází jeho obsah z neznámých pradávných pramenů. Hrdinou příběhu je královský syn Ráma, jehož manželku unesl démonický obr Ravana na ostrov Lanka. (Pro odborníky: Zapamatujte si příčinu války pro srovnání s boji o Tróju.) S pomocí krále opic (a s patřičným množstvím technologické podpory) se Rámovi podařilo manželku Sítu vysvobodit a vrátit domů.

Do všech podrobností je tu popsán nádherný vůz, který se zvedá do vzduchu. Plavidlo se podobalo letící pyramidě, která měla kolmý start. Byla vysoká jako třípatrová budova a letěla z Lanky (Srí Lanka - Cejlon) až do Indie. Létařící stroj tak urazil víc než dva tisíce mil. Uvnitř této létařící pyramidy bylo místo pro několik pasažérů a byly tam i tajné prostory. Když toto vzdušné vozidlo s Rámou a Šítou odstartovalo, ozval se strašný hluk. Přitom se popisuje, jak tento *létařící* stroj oťrásl horami, s hromovým rachotem vyletěl k nebi, ale i zapálil budovy, louky a lesy. Desetiletí před Hirošimou, v roce 1893, k tomu poznamenal profesor Hermann Jacobi: „Není pochyb, že tím mohla být myšlena pouze tropická bouře.“

Po Hirošimě bychom měli být chytřejší, ale vzhledem ke komentářům, které současní odborníci podávají ke starým textům, se nemohu zbavit podezření, že žiju v nesprávné době. Z mého pohledu je jasné, že mnohé z toho, o čem psali staří kronikáři, nepocházelo z jejich bujné fantazie. Byla to kdysi skutečnost i když ony kruté události se neodehrávaly v době, kdy o nich básníci a historikové psali. Pokud by se tak dělo

v době jejich života, *nemohl* by o tom logicky nikdo z nich psát. Byli by všichni mrtví. Kronikáři nebyli očitými svědky. Sepsali to, co na velkou vzdálenost pozorovali jiní; líčili, co jim vyprávěli očití svědkové jejich rodu poté, co spálená bojiště a města navštívili. Nebo když ti, kdo přežili a onu bitvu sledovali jen z povzdálí, popsali nezúčastněným své strašlivé zážitky.

Takové informace z x-tých úst nemohou být přesné. Tím méně, že ani očití svědkové, ani pozdější kronikáři neměli sebemenší tušení o moderních zbrojních systémech. Co jim tedy zbývalo jiného než připsat to nepochopitelné oněm nadpozemským bohům? V jejich očích to koneckonců „bohové“ byli - co taky jiného? Navíc z antické literatury jasně vyplývá, že přírodní jevy a božské zbraně se jednoznačně rozlišovaly.

Ve své knize *Původ bohů* se Hesiodos zabývá i Kyklopy. Měli to být obří tvorové, podobní bohům. Ovšem uprostřed čela měli jediné oko, jemuž vděčí za své jméno („kulaté oko“), protože „jejich jediné kulaté oko v tváři jim leželo“.

Kyklopové, řeklo by se, museli být skutečně výplody fantazie, protože nikdy nikde jednoocí tvorové neexistovali. Jenže já už si nejsem tak jist. Od 17. století se v lékařské literatuře píše o ojedinělých potratech embryí s jedním okem. A moderní genetika konstatuje, že za to, že máme dvě oči, může pouze jeden jediný gen. V raném stadiu embryonálního stavu vzniká u obratlovců, k nimž patříme i my, nejprve jakési pruhovité smyslové pole z buněk citlivých na světlo. Vypadne-li funkce genu *pax-6*, tento na světlo citlivý shluk buněk se nerozdělí na dvě samostatné části. Pak by z nás byli Kyklopové. Nebesa vědí, jaké genetické hříčky přicházely bohům na mysl - a odkud kronikáři brali své nápady o Kyklopech.

Také Řek Hesiodos se v mnoha verších zmiňuje o létajících vozech. Například ve zlomku č. 30, kde Zeus sjíždí s hromy a planoucími blesky z nebe. A doslova děsivou technikou údajně disponoval někdejší vládce Lýdie. Jmenoval se Gyges a původně to byl pastýř. Herodotos píše, že tento Gyges se už v mládí dostal do paláce Kandaulova a uzavřel s tímto panovníkem přátelství. Jednoho dne Kandaules vyzval

Gyga, aby se ukryl v ložnici, odkud mohl obdivovat krásu jeho ženy, když se svléká. Stalo se, ale vládcova manželka voyeura zpozorovala a na druhý den ho požádala, aby jejího muže zabil. Jinak veřejně oznámí, co se stalo, a Gyges přijde o život. Když naopak Kandaula zabije, ona jej prohlásí králem Lýdie. Stalo se a královna slib splnila.

Gyges údajně vlastnil aparaturu, která jej činila neviditelným. Píše o tom filozof Platon ve svém dialogu *Ústava*. Když byl Gyges ještě pastýřem, vypukla kdysi silná bouře a zemětřesení a země se rozpoltila. S údivem hleděl mladý Gyges do obrovské díry, která se před ním rozevřela. Sestoupil do ní a: „...spatřil vedle věcí podivuhodných i dutého, železného, okny opatřeného koně. Gyges nahlédl dovnitř a uviděl tam mrtvolu, jež se mu větší zdála než u lidí bývá obvyklé. Mrtvý neměl na sobě nic než zlatý prsten na ruce, ježž mu on [Gyges] byl stáhl a opět vyšel ven...“

Prsten byl otáčivý a Gyges jím otočil. Když se pak venku zas vrátil ke svým stádům, zjistil, že zvířata jej nevidí. Podle toho, kterým směrem Gyges prstenem otáčel, byl viditelný nebo neviditelný. Ale i ve stavu neviditelnosti slyšel a viděl všechno, co se dělo kolem. S tímto zázračným přístrojem muselo být pokušení neviditelně se porozhlédnout v královnině komnatě veliké. Přitom se však zřejmě vloudila chybička, jinak by si královna jeho přítomnosti nevšimla. A když už se mohl podle libosti stát neviditelným, určitě mu nepřípadlo zatěžko ani stát se vládcem Lýdie.

Gygův příběh je nejstarší zprávou o voyeurovi. Může to být čirá fantazie, protože kdo by si občas nepřál mít něco, co jej udělá neviditelným? Jenže proč je k tomu zapotřebí podzemní komory s kostrou obra a kovového koně s okny? Tak trochu mi to připomíná pohádku o zázračné lampě Aladinově. Tomu stačilo jen třít sklo této lampy a všechna přání se mu splnila.

Pohádky jsou proto pohádkami, protože jde o fiktivní příběhy. Zprávy o strašlivých zbraních používaných v prehistorické době, však nejsou s pohádkami srovnatelné. Jednak proto, že se přitom popisují technologie, které známe teprve dnes, jednak proto, že před mnoha tisíci lety se žádné

pohádky do hlíny nevyrývaly, a zatřetí proto, že tyto zbraně bohů se vůbec nevyskytovaly jen v příbězích *jednoho* národa.

Existuje ještě další důvod, proč jádro vyprávění v *Argonautice* nevzniklo v Řecku: souhvězdí.

Na východ od souhvězdí Velkého psa, které na letní obloze snadno najdeme, protože zářící Sirius k němu patří, leží i útvar Loď Argo. Argo (nebeská loď) je poměrně těžko rozeznatelná, neboť se nachází značně hluboko jižním směrem a na jaře už ve večerních hodinách opět mizí. Argo měla na oblohu připevnit bohyně Athéna, která i loď Argonautů učinila nepotopitelnou a opatřila ji mluvícím kusem dřeva. Ovšem toto souhvězdí existovalo už jako „nebeská loď“ u starých Babyloňanů. Totéž platí i pro souhvězdí Skopce. Řekové odvozovali znamení Skopce od zlatého rouna. Věřili, že Frixos a jeho sestra Hellé přiletěli kdysi na zlatém rounu z Evropy do Asie. Hellé z letícího berana spadla do moře. Proto se tamní mořská úžina dodnes nazývá Hellespont. Skopec sám se ze své zlatisté kožešiny osvobodil a odletěl k obloze, kde se stal souhvězdím. Jenže Skopec byl ve staré Babylonii už dávno známý.

Pegasos, létající kuň Řecká, nosil na svém hřbetě démonickou bytost jménem Chimaira se lví, kozí a dračí hlavou. Ale toto souhvězdí existovalo už řadu tisíciletí před Apolloniem. Totéž se týká souhvězdí Býka a hvězdokupy Plejády. Lze snadno dokázat, že řečtí básníci převzali svá hvězdná znamení od starších národů a teprve později je zarámovali svými hrdinskými eposy. A to hlavně proto, že některé řecké údaje už později nesouhlasily Tak například ve svém spise *Práce a dni* varuje Hesiodos před čtyřiceti dny, kdy nejsou Plejády vidět. V tomto období by se nemělo vyplouvat na moře. Fáze zmizelých Plejád byla ve Středomoří uváděna vždy do souvislosti s prudkými námořními bouřemi (takzvanými bouřemi ekvinokciálními, tj. v období rovnodennosti). To však - z astronomického hlediska - v Hesiodově době už dávno neplatilo. Astronomicky to „ve skutečnosti platilo před čtyřmi až dvěma tisíci lety před Kristem, kdy západ Plejád spadl přibližně do týdnů po jarní rovnodennosti.“ Hesiodos musel tedy použít starší zdroje.

V *Argonautice* plují hrdinové po řece Eridanos, kterou lokalizovali dnešní učenci v horní Itálii. Řecké texty uvádějí tento Eridanos do souvislosti se souhvězdími Vodnáře a Oriona. Podobný pohled se naskýtal i hvězdoporcům ve starém Babylonu, jak dokazuje astronomická tabulka objevená v Aššurbanipalově knihovně hliněných tabulek. A odkud pochází drak, kterého rovněž už dávno před řeckými básníky obdivovali na obloze jejich předchůdci? Ten už se vyskytuje na sumerských hliněných tabulkách. Jakési božstvo nějakému knězi údajně ukázalo hvězdné konstelace, a dokonce mu je nakreslilo na tabulku. Byl mezi nimi i nebeský Drak a Hydra. Jako kverulant musím říct, že mi to bezprostředně připomíná takzvané „jízdy na nebesích“, jak je prožil předpotopní prorok Henoch. I tady mu jakýsi „anděl“ vysvětloval oblohu:

„Viděl jsem hvězdy na nebi a viděl jsem, jak je všechny jejich jmény nazýval. Viděl jsem, jak byly váženy na vahách spravedlivých podle síly světla jejich, podle vzdálenosti i podle dne jejich vycházení.“

Svět řeckých bájí byl vždy spojován s hvězdným nebem, ovšem hvězdné konstelace včetně jejich záhadných a nejrozmanitějších výkladů existovaly už celá tisíciletí předtím. Prométheus své žáky údajně učil pozorovat východ a západ souhvězdí. Vyučoval je i písmu a mnohým poznatkům tehdejších věd. Mořskou bytost zvanou Oannes, která činila přesně totéž, už jsem zmínil. Diodoros Sicilský líčí stejné věci ve své první knize: že totiž první lidé se od bohů naučili jazyku, písmu i vědám. Tak to pokračuje ke starým faraónům, Japoncům, Tibeťanům, Mayům, Inkům a tak dále a tak dále...

Jen naši společnost tyto legendy a kroniky nezajímají. My víme všechno líp.

Není nejmenších pochyb o tom, že řečtí básníci a historikové vztahovali vždy dané příběhy na starou Heladu a příslušně je i obsadili jmény řeckých bohů a krajů. Naproti tomu jádra těchto historek, ať už v *Argonautice*, nebo v Hesiodově líčení bitev bohů proti Titánům, se Řecka netýkají. A přesto tvrdím že v prostoru *zeměpisného* Řecka v době antiky potomci bohů své stopy zanechali. Některé

z nich bych rád objevil.

Pletivo bohů

*Nezvrátne pravdy vôbec neexistujú,
a pokud by existovaly,
byly by nudné.*

THEODOR FONTANE /1818-1898/

Jak každý ví, byli Egypťané první lidé, kteří stavěli pyramidy. Tak učí odborná věda egyptologie. Nejstarší ze všech forem pyramid je stupňovitá pyramida v Sakkáře, vybudovaná pro faraóna Džósera (2609-2590 př. Kr.). Je to pravda?

Pausanias byl řecký autor cestopisů v době před 1 800 lety. Tehdy procestoval svou domovinu a popsal názorně, často až květnatě Řecko své doby. Jednou cestoval z Arga, města nedaleko nauplijské zátoky, k Epidauru, když uviděl napravo od cesty - míněna je stará cesta z Arga do Tegey - malou pyramidu. O kousek dál, necelý kilometr západně od dnešní vesnice Ligurio, přímo na úpatí hory Arachnaion, stála druhá pyramida. Pausanias si stavby zvenčí prohlédl. Byly sestaveny z úctyhodných kamenných bloků o průměrné délce jeden a půl metru. Některé větší balvany ležely na zemi a Pausanias se domníval, že jsou to asi hrobky v podobě pyramid.

Teprve v letech 1936 a 1937 se archeologové vydali po Pausaniových stopách a objevili pyramidy. Dnes se nazývají pyramidy z Argolisu. Nedaleko odtud objevili kromě toho megalitickou stavbu, kterou poněkud pohrdavě nazvali srub. Je to obdélníková struktura, navrhovaná z přitesaných kamenných kvádrů. Tady opět některé části stavby připomínají gigantické hradby ve vzdáleném Peru. Na obou místech nejsou opracované kameny z pravoúhle přitesaných monolitů, nýbrž ze složitě vzájemně propojených bloků s mnoha rohy - bezpečných proti zemětřesení...

Rozměry pyramid u Liguria činí zvenčí: severní strana 14 metrů, západní strana 12,5 metru, jižní strana 12 metrů a východní strana 12,75 metru; výška kolem deseti metrů, vrchol chybí. Uvnitř se nenašly ani hroby, ani dary nebožtíkům,

ale chaotické zdívo s malými prostorami a jednoznačně zásobníky vody. Zda tyto bazénky sloužily ke koupání nebo zda vůbec někdy do nádrží voda tekla, nebylo možno prokázat. Archeologové čtyřicátých let datovali obě pyramidy přibližně rokem čtyři sta před Kristem a dospěli k závěru, že to nemohly být hrobky, ale ani *žádné* signální věže. Možná to byly nějaké strážní budky, určené pro menší počet vojáků kontrolujících silnice. Jenže proč by měly mít strážní objekty tvar pyramid? To nedávalo smysl, protože vojáci by určitě měli raději spíše něco jako terasu, odkud lze přehlédnout celé okolí.

Teprve v roce 1997 se jeden řecko-britský tým pyramid z Argolisu znovu ujal. Tentokrát se datování provádělo pomocí termoluminiscence. (Křemen, vápenec nebo živec uvolňují při zahřívání energii. Přitom lze zachytit radioaktivní znečištění krystalů a časově je zařadit.) Výsledek odborníky ohromil. Pyramidy byly staré nejméně 4 700 let - mohly však být ještě starší. Dokonce i nejnižší stanovená hranice 2700 př. Kr. by prokázala, že pyramidy jsou starší než domněle nejstarší pyramida v egyptské Sakkáře.

Mezitím znají řečtí archeologové jinou, tentokrát podstatně větší pyramidu nedaleko Mykén. Ta je údajně o několik tisíc let starší než pyramida v Sakkáře. Athénské ministerstvo kultury si bohužel nepřeje, aby byla pyramida důkladněji prozkoumána nebo dokonce odkryta. Takže člověku zbývají pouze důvěrné informace z nejlepšího zdroje - který nelze prozradit.

Pausanias, cestující spisovatel z doby před 1 800 lety, se tedy nacházel na cestě do Epidauru. To byla kdysi nádherná svatyně na počest Asklepiea. Přestože je toto místo vzdálené jen pár kilometrů od Egejského moře, není tu po nějaké pláži ani stopy, neboť Epidaurus leží uprostřed lesnaté pahorkatiny. Už před čtyřmi tisíci lety uctívali lidé území Epidauru jako posvátnou půdu. Archeologicky prokazatelné jsou tu zbytky chrámů na počest boha Maleata, který mnohé vyléčil z jejich nemocí. Také megalitické stavební prvky byly v Epidauru zjištěny - z dob dávno minulých, jimiž se nikdo nehodlá

zabývat. Protože různá řecká kultovní místa, o nichž se teď podrobněji zmíním, mají všechna vzájemně cosi společného a já teprve začínám snášet kamínky do mozaiky této detektivky, nechť si laskavé čtenářky a čtenáři zapamatují toto: Krajina, kde vznikl pozdější Epidauros na počest Asklepieia, byla už v době kamenné posvátnou půdou.

Asi tak v sedmém století před Kristem, poté, co do Epidauru proudilo stále více lidí, bylo toto místo zasvěceno Asklepiovi. To byl syn Apollonův, onoho mocného boha, který se svou létající bárkou na cestě do země Hyperboreů minul loď Argo. Asklepios sám byl údajně zabit ve jménu Diově - zasažen bleskem. Copak strašného spáchal? Nicméně to byl Apollonův syn a ten byl zase synem Diovým. Otec Zeus by tudíž byl Asklepiovým dědečkem. Legenda praví, že poté, co Asklepios uzdravil tisíce lidí, začal být domýšlivý, a dokonce hodlal oživovat mrtvé. To Dia natolik rozzlobilo, že nařídil Asklepieia zabít. Existují i jiné verze o Asklepiově smrti. Staří řečtí autoři se nicméně v jednom bodě shodují: Asklepieia vychoval Kentaur Cheiron. Byl to týž „člověk-kuň“, u něhož strávil své mládí i slavný vůdce Argonautů Jason.

Asklepiovým symbolem - Římané uctívali tohoto boha lékařství jako Aeskulapa - byl had ovinutý kolem hole. To je dodnes symbol lékařů a lékárníků: Aeskulapova hůl.

Také dnešní Epidauros stojí za návštěvu. Většina ruin sice pochází ze čtvrtého století před Kristem, ale návštěvník najde v okolí areálu vykopávek značný počet zbytků megalitických staveb. Často leží velké desky nepovšimnuty v terénu nebo jsou součástí dnešní okolní půdy. V centru areálu se tyčí zbytky kruhové věže, o níž nikdo neví, čemu kdysi sloužila. Ve starých dobách tento kruhový a leštěnými kamennými deskami vyložený otvor nazývali Asklepiův hrob. Později se říkalo, že tam chovali „posvátné hady“ Asklepiovy, a dnes průvodci turistů trochu rozpačitě hovoří o jakémsi „labyrintu“. Ten to ovšem určitě není. V současné době se v Epidauru staré památky restaurují a renovují a po skončení takových prací už si člověk není jist, zda předchozí domněnky ještě platí.

Co se před mnoha tisíciletími v Epidauru asi tak dělo? Pro-

cesí nemocných, zmrzačených i válečných obětí putovalo týden co týden k tomuto léčebnému místu. Tam byla ubytovna se 150 pokoji, navíc několik chrámů, veřejné lázně, sportovní hřiště a později i divadlo s 20 000 místy k sezení. Dnes je toto divadlo zrestaurováno a akustika je tam stále tak perfektní, že dokonce i turisté v nejvyšší řadě rozumějí slovům průvodce, který mluví normálním hlasem. Středisko léčebné péče se nazývalo Abaton („místo, kam nelze vstoupit“). Poté, co pacienti předali kněžím obětiny a zúčastnili se několika obřadů, byl jim naordinován ozdravný spánek. Ten absolvovali v Abatonu, v hale dlouhé 80 metrů. Tam docházelo ke skutečným zázračným uzdravením. Odkud to můžeme po 2 500 letech vědět? Uzdravení požádali osoby, které uměly psát, aby jejich vyléčení a jejich dík bohům zvěčnili v kamenných a mramorových tabulkách. Ještě dnes visí množství těchto tabulek na původních místech, jiné v malém místním muzeu. Mnoho se jich našlo i při vykopávkách v letech 1882 a 1928 v půdě kolem Abatonu. K jakému uzdravení tu docházelo anebo jaké zázraky se tu dokonce děly? Několik příkladů z děkovných nápisů:

„Ambrosia z Athén, jednooká. Přišla jako prosebnice k bohu. Když procházela svatyní, zasmála se a považovala za zcela nemožné, aby chromí a slepí byli opět zdraví. Poté, co se prospala v léčebné hale, vyšla ven se dvěma zdravýma očima.“

„Euhippos měl hrot kopí po šest let zabodnutý v koleně a vyspal se v léčebné místnosti... Když se rozednilo, vyšel ven zdrav.“

„Hermodikos z Lampsaku, na těle ochrnutý. Toho Asklepios vyléčil během ozdravného spánku. Poručil mu, aby až vyjde ven, přinesl do svatyně největší kámen, který najde. Ten také přinesl a kámen teď leží před svatyní.“

„Alketas z Halileisu. Byl slepý a vyspal se ve svatyni. Ráno se vzbudil zdrav.“

„Arate z Lakonie, vodnatelnost. Za ni se ve svatyni vyspala její matka, kdežto dívka sama byla v Lakedaimonu a měla sen... Když se matka vrátila domů, byla dcera zdravá. Obě měly

stejný sen.“

„Euphanes, dítě z Epidauru, mělo kámen, který jej trápil. Ve spánku se ho bůh zeptal: Co mi dáš, když tě uzdravím? - Dítě odpovědělo: Deset hracích kuliček. - Bůh se zasmál a slíbil, že dítě uzdraví. Příštího dne byl Euphanes zdrav.“

„Aischines se vyšplhal na strom, aby se oknem podíval do Abatonu. Spadl ze stromu na ostrý pahýl a přišel o obě oči. Slepý vběhl do Abatonu a úpěnlivě prosil boha o pomoc. Byl uzdraven.“

„Aristokritos z Halileisu. Jeho chlapec plaval daleko do moře, odkud nebylo návratu. Otec přišel do svatyně, protože ho nemohl najít, a hledal pomoc v Asklepiově léčebně. Když pak vyšel ven, našel syna zdravého a nezraněného.“

Na tabulkách v Epidauru je zaregistrováno asi sedmdesát nadpřirozených případů vyléčení a pomoci. Nic zvláštního, dalo by se říct, taková uzdravení bývají i dnes - například v katolických poutních místech, jako jsou Lurdy ve Francii nebo Fátima v Portugalsku. Dnes se osoby zázrakem uzdravené nechovají jinak než lidé před tisíciletími. Jejich uctívání a jejich dík mají stejnou kvalitu. Dokazují to tisíce votivních tabulek ve všech poutních místech světa.

Ovšem zázračná uzdravení *před* Kristem a zázračná uzdravení dnes mají odlišný charakter. Každý, komu se *dnes* takového zázraku dostane, je z nejhlubšího srdce přesvědčen o tom, že se tak stalo zásluhou Ježíše, Panny Marie nebo přinejmenším některého z křesťanských svatých. V Epidauru však *nebyly žádné* křesťanské osobnosti, které by bylo možno o pomoc požádat. *Kdo* nebo *co* způsobilo tedy ta očividná uzdravení? Po této otázce je jasné, že pro spontánní a zázračná vyléčení není křesťanská víra nutná. V Epidauru věřili v Apollona a Asklepia - a přesto se uzdravili.

Zbývá tedy víra, hluboké vnitřní přesvědčení, které uzdravení zahajuje. Na všech takových místech, ať v dávnověku nebo dnes, je všudypřítomná autosugesce, ale také sugesce masová. Dnes se lidé společně modlí, společně se účastní procesí, společně chodí na mši. Dříve to byly společně pořádané obětní slavnosti, rituály, pachy či vůně, které se inhalovaly (dnes kadidlo),

společná hra na flétnu (dnes varhany) - anebo společné uctívání někoho nebo něčeho. Myšlenky se soustředí na jeden jediný bod a vědomí přestává vnímat okolí i každodenní starosti. Říká se tomu také autogenní trénink nebo se hovoří o meditaci, přestože soustřeďování myšlenek je velmi staré a praktikuje se v mnoha náboženstvích.

V každém místě zázračného zjevení dnes hypnotizují zraky mas jeden bod - oltář nebo sošku madony. Vnímání okolního světa klesá, lidé se dostávají do jakéhosi stavu „hypnotické absence“. Tento skupinový zážitek se může každému z přítomných dostat až pod kůži. Touha prožít zázrak navozuje mezi naprosto cizími lidmi vzájemné vztahy, které smazávají jakýkoli ostych, i ostych plakat a naříkat. Často jsem to pozoroval: Účastníci procesí k lurdským pramenům se poddají obecnému pocitu hluboké důvěry. Pak, v místě naděje, se chtějí zbavit utrpení. Tyto téměř extatické emoce jsou na všech náboženských léčebných místech ona živná půda, na níž se nemyslitelné stává možným.

V Epidauru se to možným *stalo*. Votivní tabulky to dokazují. Tamější lékaři-kněží zjevně znali sugestivní sílu podvědomí. Ale nejprve putovali do Epidauru koneckonců lidé, ne kněží. Teprve stále větší zástup poutníků učinil z Epidauru poutní místo a přitáhl sem i kněží. Představuji si to takto: Jednou se v areálu Epidauru stalo něco neuvěřitelného. Z nebe sestoupil „bůh“. Událost vidělo pouze málo lidí, navíc se báli. Ale „bůh“ lidi přece jen zahlédl. Aniž je vylekal, položil na okraj paseky malé dárky. Po počátečním váhání si lidé pro dárky došli a oplatili to svými dárky onomu „bohu“. Později se těmto dárkům začalo říkat „obětiny“.

Někteří lidé byli nemocní, což zmíněnému „bohu“ nezůstalo skryto. Mezitím získali lidé důvěru a „bůh“ začal nemocné léčit. To se rozkřiklo mezi lidmi v okolí. I poté, co „bůh“ dávno zmizel, proudily zástupy nemocných k tomuto neobvyklému místu. Zbudovali chrám - a autosugesce začala. Vyloučit nelze ani to, že „bůh“ tam zanechal i něco technického, nebo to ukryl v zemi, aby i na dálku mohl pozorovat a případně zasáhnout. Navíc se *zdálo*, jako by „bůh“

věděl, jak funguje lidský mozek a čeho je vědomí schopné. Epidauros je dnes stále kuriózní místo. Mobilní telefony tam nefungují nebo jen neochotně a státní televize musela kolem Epidauru instalovat hned několik zesilovačů, aby zaručila čistý příjem svých pořadů. Mimo archeologické pásmo byly postaveny nové lázeňské hotely a dokonce dnes už zemřelý francouzský prezident Francois Mitterand putoval tajně do Epidauru, aby si vyprosil uzdravení. Kterému bohu své modlitby adresoval, není známo.

Dalším působištěm dětí bohů, jemuž bych se chtěl krátce věnovat, je Kréta. Historie tohoto ostrova ve Středozezemním moři má co činit s technikou a Kréta také byla dějištěm několika vynálezů. Už jsem informoval o tom, že královská dcera Europa se podle pověsti zamilovala do býka, který se ve skutečnosti jmenoval Zeus a s půvabnou princeznou odplaval rovnou na Krétu. Tam se svou milenkou zplodil tři syny a jeden z nich se jmenoval Minos. Ten se stal králem na Krétě a prapodivným způsobem dostával od svého otce Dia každých devět let nové zákony. Zřejmě bylo třeba se přizpůsobovat času a se stále aktuálními zákony být vzorem pro ostatní národy. Minos dal vybudovat mohutný palác, jaký svět do té doby ještě neviděl. A jako syn boha si vzal za manželku dívku z božského rodu: dceru boha slunce Helia. Jednoho dne vyslovil Minos přání dát nějakou oběť a bůh moře Poseidon mu poslal krásného, mladého a hravého býka, jenž byl pro tento rituál určen. Ale Minos si býka ponechal a zabil jiného. To Poseidona rozzuřilo a začal vymýšlet pomstu. Děti bohů nedělaly se sebou *žádné* velké strachy.

Poseidonovi se nějak podařilo přimět ženu krále Minoa, aby se zamilovala do býka - děsivá představa. Králova žena pochopitelně nemohla dát svou perverzní lásku veřejně najevo. Proto pověřila jednoho geniálního mechanika, který na Krétě žil, aby jí vyrobil umělou krávu. Technik se jmenoval Daidalos a zkonstruoval tak perfektní krávu, že si do ní královna mohla lehnout a pohledný býk si nevšiml, s kým má ve skutečnosti tu čest. Krávu oplodnil a brzy nato pocítila královna velké bolesti v břiše. Porodila - no, co asi? -

kreaturu s lidským tělem a s hlavou býka. A protože tato dáma byla manželkou krále Minoa, nazvali netvora Minotaurem.

Král Minos musel být pěkně naštvaný, protože požádal Daidala, aby pro Minotaura zkonstruoval obrovské vězení. Nato technik Daidalos postavil tak spleťtý labyrint, že z tohoto bludiště nikdo nenašel cestu ven. Jenže monstrem člověk-býk mělo odporná přání. Každý rok bylo do labyrintu posláno sedm jinochů a panen, aby je Minotauros sežral. Avšak hle! Syn athénskeho krále si usmyslel, že toho netvora zabije a lidským obětínám učiní jednou provždy konec. Proto se dobrovolně přihlásil jako oběť a odcestoval na Krétu. Tam se zamiloval do Ariadny, dcery krále Minoa. Ta opět požádala technika Daidala o pomoc, aby její miláček po boji s Minotaurem našel cestu ven z labyrintu. Daidalos, který měl pohotově řešení pro každý problém, ukázal královi dceři východ z labyrintu a dal jí klubko vlny: proslavenou Ariadninu nit. Milenec měl vlákno u vchodu uvázat a postupně odmotávat za sebou. Podle toho pak najde východ. Zřejmě byly vchod i východ těsně vedle sebe, ale věděl to jen Daidalos, architekt labyrintu.

Zbytek příběhu je prostý. Královský syn Minotaura zabil. Král Minos se to samozřejmě dověděl, i to, jakou roli přitom sehrál Daidalos. Dal proto Daidala i s jeho synem Ikarom uvrhnout do žaláře. Tam Daidalos zkonstruoval dva létající pásy ze dřeva, peří, pryskyřice a dalších přísad. Otec Daidalos a syn Ikaros vylétli do vzduchu, vznesli se nad Krétu a radostně odlétali pryč. Bohužel syn zapomněl na otcovo varování, aby se nepřibližoval ke Slunci, protože jinak pryskyřice roztaje a jeho křídla se spálí. Přesně to se stalo, hoch se zřítíl dolů a od té doby se moři na onom místě říká „moře Ikarovo“. A ostrov, k jehož břehům voda mrtvolu vyplavila, se od té doby jmenuje Ikarie.

Otec Daidalos doletěl na Sicílii. Tamější král geniálního konstruktéra nadšeně přijal, neboť každý vládce se pídí po něčem, co mu získá technickou převahu. Minos na Krétě naopak zuřil, že mu Daidalos unikl. Vyslal flotilu, aby prohledala celé Středomoří, a skutečně našel Daidala na Sicílii.

Jenomže tamní král nebyl svého z nebes spadlého technika ochoten vydat. Při koupání opařily dcery sicilského krále božského syna Minoa vařící vodou. Existují řecké legendy, které líčí, jak byla mrtvola krále Minoa dopravena zpátky na Krétu a tam pohřbena.

Samozřejmě se příběh nikdy neodebral tak, jak jej mýtus líčí. Řecká archeoložka Anna Michailidou to napsala naprosto jasně: „Za žádných okolností není mýtus historickou skutečností.“ Všichni známí básníci a dějepisci starého Řecka o krétských mýtech psali: Homér a Hesiodos, Thukydidés, Pindaros, Plutarchos, Diodoros Sicilský a samozřejmě i Otec dějepisu Herodotos. Každý ve svém díle podává jiný obraz, jiné varianty a dodatky, pouze rámeček příběhu zůstává zachován.

Na Krétě nebyl nikdy nalezen nějaký labyrint, ledaže by tím byl míněn palác krále Minoa, protože „Minoův dům“ byl větší než Buckinghamský palác a čítal v několika poschodích asi 1 400 místností. Tam už se dalo zabloudit, jen byk s lidskou hlavou tam neměl co pohledávat. Ještě v polovině minulého století byl tento obrovský komplex budov jen nic neříkající pahorek.

Teprve v roce 1878 začal Řek Mínos Kalokairinis se skromnými vykopávkami v Knossu, ale v roce 1894 přijel na Krétu Brit Arthur Evans (1851-1941) a ten věřil, přesně jako Heinrich Schliemann, v reálnost Homérova líčení. Homér totiž o krétských mýtech vyprávěl a přitom podal i použitelné popisy výstavního paláce v Knossu - rezidence krále Minoa.

Arthur Evans se nejprve vrátil zpátky do Anglie a dotáhl to na ředitele Muzea Ashmolean v Oxfordu. Tam shromáždil peníze a sponzory, aby mohl začít na Krétě kopat. Se skupinou třiceti mužů se 23. března 1900 daly věci konečně do pohybu a archeologové vrstvu za vrstvou vykopávali pověstmi opředený palác krále Minoa.

Jedno se však ukázalo hned: Tady uctívali býka. Našli jej na nástěnných malbách a na hliněných střepích - všude se ta jeho rohatá hlava neustále objevovala. Nic technického nalezeno

nebylo. Tudíž se nenašla ani dílna geniálního Daidala, žádné zbytky Minotaurových kostí a bohužel ani jediná kovová součást robota Tala z *Argonautiky*. Ten zřejmě rezaví pod vodou v nějaké zapomenuté zátoce a těch jsou na Krétě tisíce.

Celý ostrov byl navenek neopevněný. Nebyly tu žádné hradby, žádný hrad ani žádné ochranné valy proti případným útočníkům z moře. Že by se přece jen spoléhali na Tála? Nicméně Arthur Evans prokázal, že Homérovy zápisky byly poměrně reálné, ovšem nejvíce archeology ohromilo stáří jejich nálezů. Palác v Knossu byl několikrát zničen a znovu postaven, přičemž nejstarší palác měl přibližně stejnou velikost jako ten nejmladší. Šlo to až pět tisíc let zpátky do minulosti a s každou vrstvou se kopáči blížili době kamenné. Nakonec se ukázalo, že na stejném místě, kde později vznikl palác v Knossu, bylo lidské sídliště už před osmi tisíci lety. Co bylo na tomto kousku země tak zvláštního? Našly se zbytky megalitických staveb - ovšem ne v Knossu, nýbrž roztroušené v různých krétských chrámových komplexech.

Objekty paláce Knossos se ukázaly jako důmyslně propojený komplex s vnitřními dvorky, sály, menšími komnatami a nízkými dveřmi. Byly tam i vanovité nádoby s odtokovými otvory, ale bez odtokového potrubí. Nakonec všechny překvapil velký počet schodišť: Tři z nich byla ve vzdálenosti pouhých deseti metrů od sebe ve stejném traktu a vedla na prostornou střešní terasu. Existoval nějaký důvod, aby všichni obyvatelé běželi současně na střechu? Arthur Evans objevil řadu skladových prostor, zaplněných hliněnými nádobami dvojnásobné výšky muže. K tomu napsal profesor dr. H. G. Wunderlich:

„Už při normálně vysokých zásobních nádobách se člověk udiveně ptá, jak se vlastně vyprazdňovaly a čas od času čistily, protože i s pomocí dlouhých naběraček se lze sotva dostat ke dnu, i když by se použila židle nebo stolička. Tyto „pithot“ (hliněné sudy) nastolují v tomto smyslu neřešitelný problém: nedají se ani převrátit... Zásobníky obřích velikostí musely být na místo dopraveny před vztyčením okolních zdí a pak teprve obezděny, aniž později existovala možnost nahradit je

nádobami jinými. Plnění a vyprazdňování bylo zřejmě možné jen pomocí hadic, na principu spojených nádob. Ovšem jak nepraktické umístit tyto zásobnice na těžko přístupném místě! Člověk od nich zmaten odchází...“

Bylo vypočteno, že jeden z těchto monstrózních hliněných džbánů pojal v průměru 586 litrů: „Součet všech nádob umístěných pouze v západním traktu paláce v Knossu činil 420, což odpovídá celkové skladovací kapacitě 226 000 litrů.“

Kromě těchto hliněných džbánů v západním traktu byly v celém areálu ještě stejné „nádoby na olej“, které archeologové často nazývají cisterny. Skladovací kapacita byla obrovská. Ale k čemu? Jedna z teorií se domnívá, že Minojci se takto zásobili pro případ krizí. Není to však přesvědčivé. Knossos se ničeho neobával, ostrov nebyl opevněn. Vládce byl jeden z božských synů se schopnostmi vypořádat se s mimořádnou situací - a pak stále ještě kroužil kolem ostrova robot Talos. K čemu tedy bylo zapotřebí absurdních množství jedlého oleje, který navíc ve vedru středomořské oblasti během krátké doby žlukl?

Nevíme a tak nezbyvá než o možném řešení pouze spekulovat. Před několika lety jsem se zabýval králem Šalamounem a královnou ze Sáby. Přitom se ukázalo, že Šalamoun občas používal jakýsi *létající vůz*, „kterýžto si byl zhotovil na základě moudrosti jemu bohy propůjčené“ (*Keбра Negest*, kapitola 30). Podobný „vůz, jenž vzduchem jezdil“ daroval i své milence, královně ze Sáby. Nešlo o nějaké mimozemské vozidlo, nýbrž pravděpodobně o jednoduchou konstrukci v podobě zepelínovitého horkovzdušného balonu. Nezapomeňme, že mytologičtí synové bohů pochytili od svých otců značné technické znalosti. Tím byli nadřazeni obyčejným lidem.

Ve vyprávění o Šalamounově létajícím voze, které je staré několik tisíc let, se mluví i o tom, že létající útvary tohoto typu potřebovaly „oheň a vodu“. A skutečně byly na vrcholcích různých hor a kopců objeveny kuriózní stavby zřizované vesměs na počest krále Šalamouna. Arabský svět tyto horské

vrcholy nazývá Takt-i-Suleiman, Šalamounův trůn, a existují od dnešního Kašmíru přes Irán a Irák i Arabský poloostrov až po Jemen. Ve všech těchto stavbách nebo chrámech na vrcholcích hor byly uctívány voda a oheň -a nalezena skladiště oleje. Předpokládejme, že Šalamounův létající stroj byl poháněn primitivním parním agregátem, k tomu by oheň a voda byly zapotřebí. Jenže jak Šalamoun ohříval vodu v té své létající bedně? Hořlavým olejem, podobně jako potřebuje knot olejové lampičky při osvětlení.

Mám tedy dostatek důvodů se poněkud provokativně zeptat: Byly olejové rezervy v paláci Knossos sklady pohonných hmot? Vybíhali proto všichni na ploché střechy, že byla ohlášena létající bárka? Tato myšlenka není pouhým výstřelem od boku, jsou pro ni dobré důkazy. V šesté knize svého *Přírodopisu* píše římský dějepisec Plinius Starší, který přišel o život v roce 79 po Kr. při výbuchu Vesuvu, o národech žijících v Arábii:

„Královskou rezidencí všech však jest Mariaba [Marib v Jemenu] ...S Atramejci uvnitř země sousedí Minejci, kteří, jak se věří, od krétského krále Mínoa pocházet mají...“

A ve dvanácté knize si Plinius podrobně všímá druhů stromů v Arábii, přičemž ho zvláště zaujal kadidlovník:

„...ohraničen jest jiným krajem, Minejci obývaným, odkud i vůně kadidla cestou úzkou vychází. Národ ten s ním obchod začal a též jej nejsilněji vede a podle něj i název mineum má. Nikdo však z Arabů, nižádný mezi nimi vyjma Minejců samých strom kadidelník byl nespatriil. Počet jich má čítat tři tisíce rodin pouze, kteréžto si své právo dědictvím uchovávat umějí...“

Jakkoli to zní zmateně, nabývá to konkrétních obrysů. Palác v Knossu byl v průběhu dlouhého období několikrát zničen a znovu vybudován, ale asi kolem roku 1500 př. Kr. se Minojci jako by rozplynuli a jejich stavby na Krétě se staly obětí katastrofy. Až do tohoto okamžiku existovaly v paláci obří sklady oleje. Současně se ve vzdáleném Jemenu vytvořila jakási odnož Minojců, která se zmocnila obchodu s kadidlem. S kadidlem se tehdy obchodovalo jako se zlatem - a právě toho neměly děti bohů nikdy dost. I v pradávných

dobách výměnného obchodu bylo třeba umělcům a dělníkům platit, z ruky do úst nikdo žít nedokázal. Královna ze Sáby dala v jemenském Maribu vybudovat největší a z technického hlediska nejgeniálnější antickou přehradu a její příbuzní na Krétě udržovali gigantickou palácovou stavbu, která se v důsledku zemětřesení pokaždé zbořila. Bez finančních podnětů nešlo nic. Podle Plinia Minejci obchodovat s kadidlem začali, proto se nazývalo mineum. Z Pliniova pohledu nebyli Minejci jenom nějací obchodníci z Kréty, ne, Minejci jsou Arabové. „Vyjma Minejců samých nižádný z Arabů... strom kadidelník nespáčil.“

Královna ze Sáby byla potomkem krále Minoa z Kréty. Ten byl synem boha s veškerým technickým věděním, které mu rodiče předali. Šalamoun patřil ke stejnému osvícenému okruhu lidí vědoucích, přičemž - a to z arabské literatury jasně vyplývá - tento biblický vládce měl ještě i zcela jiné technické kvality než ty, o nichž se mluví ve Starém zákoně. Jeho milenkou byla královna ze Sáby, kterou se svým létajícím strojem trvale navštěvoval. To v konečném důsledku znamená: Mýtický král Minos byl - jak praví báje - synem boha, ženatý s dcerou boha slunce Helia (téhož, který svému synovi Faethónovi neochotně přenechal svůj sluneční vůz).

Rodinu lze považovat za technicky „in“. Na Krétě si zajistila moc a dala se lidmi rozmazlovat a obsluhovat. Vyrobita si robota Tála, který ostrov střežil, a vychovávala místní k tomu, aby produkovali velká množství oleje, který potřebovala pro své létající bedny. Další Minoova příbuzná ovládla Arábii a založila obchod s kadidlem. Také v říši královny ze Sáby se produkovala nadměrná množství oleje. Tím se mezi minojským příbuzenstvem po dlouhé generace zřejmě přeusouvaly velké částky sem a tam. Vzájemně si všichni královským způsobem vypomáhali, dokud se nakonec krétská část rodiny nerozpadla. Totéž postihlo i říši Sáby. I „božská modrá krev“ nakonec časem zdegeneruje a s ní i tajné vědění o někdejších technologiích. Dobře tak.

Kdy to všechno začalo, lze zjistit stejně nedokonale jako okamžik, kdy se první lidé vydali na pouť k uzdravujícímu bohu do

Epidauru. Pro mé pojetí je však důležitá jedna věc: V místě, kde později vznikl Knossos, pět kilometrů jihovýchodně od dnešního krétského města Heraklionu, byli už před víc než šesti tisíci lety uctíváni bohové. Toto konstatování má něco společného se záhadami, po jejichž stopách se vydávám. Na sever od Kréty leží průplav Antikythera, pojmenovaný podle ostrovů Kythera a Antikythera. V dávných dobách, kdy námořníci nepluli přes moře křížem krážem, nýbrž z bezpečnostních důvodů chtěli mít vždy pevninu na dohled, docházelo opakovaně k neštěstím. Jednou se čluny srazily ve tmě, jindy vypukl na palubě požár anebo kapitáni zakormidlovali na mělčinu. Jeden z těchto vraků náhodou objevila jedna řecká loďní posádka, která se zachránila před nečasem útekem do zátoky na východní straně ostrova Antikythera. Tito muži hledali mořské houby, mušle a perly, a když už tedy museli přenocovat na břehu Antikythery, nezáleželo tolik na tom, zda se budou i tady chvílku potápět. V hloubce třiceti metrů (při odlivu) zpozoroval potápeč Eliáš Stadiatis dřevěný stožár a pak i obrysy lodi. Vzrušeně informoval o nálezu své kamarády, načež všichni naskákali do vody, aby si loď prohlédli - stalo se dva dny před Velikonocemi roku 1900. V příštích dnech vytáhli muži na břeh množství předmětů a bylo načase informovat úřady.

Potápění bylo životu nebezpečné, neboť kvůli třicetimetrové hloubce mohl každý z nich do vody jen dvakrát denně. Neměli k dispozici *žádné* kyslíkové bomby a měli co dělat, aby k loďnímu vraku vůbec dopluli, nacpali nějakou část nákladu do koše upevněného na laně a hned zase vyrazili na hladinu. Za tehdejších podmínek nijak neudiví, že dva muži přišli během potápění o život a dva další vážně onemocněli.

Po celé měsíce se z moře na denní světlo vynořovaly nejruznější předměty: figurky, mince, dvě bronzové paže, modré vázy a dokonce i menší mramorové sochy. Později byly datovány přibližně rokem osmdesát před Kristem. Nakonec spatřil jeden z mužů v temných vodách cosi jako pravoúhlý útvar pokrytý mušlemi, vápencem a zkorodovanými úlomky kovu. Potápeč nevěděl, co se mu to vlastně dostalo do rukou.

Během následujících dní byly na hladinu dopraveny další kusy, ovšem archeolog na palubě zprvu také nerozpoznal význam nálezů.

V Řeckém národním muzeu v Athénách byl neforemný útvar chemicky ošetřen, aby se zviditelnily zakryté vrstvy. Konzervátoři nestačili žasnout, když náhle spatřili tři ozubená kolečka spojená dvěma křížem připevněnými kovovými lištami. Pak se sotva dva milimetry silné ozubené kolečko pod štětečkem konzervátorů zlomilo. Teď muži pochopili, že jde o nějakou technickou záležitost a že je třeba přizvat odborníky.

Jeden ze studentů, kteří tehdy pinzetami ukládali jednotlivá kolečka opatrně k usušení a čistili je chemikáliemi, se jmenoval Valerio Stais. Později se stal archeologem a byl první, komu v přítomnosti Řeckého národního muzea svítilo. Mezitím bylo totiž už pohromadě víc než třicet ozubených koleček různé velikosti a také několik starořeckých písmen. Aparatura měla zcela zjevně něco společného s astronomií.

To řekl Valerio Stais jednomu z novinářů - a byl za to odborníky vyplísněn.

V dalších letech se „stroje z Antikythery“ ujala řada skutečných i samozvaných specialistů. Jako obvykle s rozdílnými výsledky. V létě roku 1958 dostal mladý anglický matematik dr. Derek J. Solla Price povolení tento choulostivý antický objev prozkoumat. Teprve teď - 55 let poté - s ním směl začít pracovat matematik, který také vystudoval astronomii. Dr. Solla Price se stal později profesorem dějin vědy na Yaleově univerzitě v USA. Publikoval jediné důkladné práce o stroji z Antikythery a neskrýval přitom svůj obrovský úžas nad tímto nálezem.

Kovové součástky byly z čistého bronzu nebo ze slitin mědi a cínu s různým podílem směsi. Zjištěny byly i nepatrné příměsi zlata, niklu, arzenu, sodíku, železa a antimonu. Vyrytá řecká písmena, rozlišitelná už jen zlomkovitě, jednoznačně dosvědčují astronomický význam vzácného nálezů. Objevila se slova jako „...večer Býk...“, „...klesne večer Vega...“, „...Plejády přicházejí ráno...“ Anebo názvy hvězd a konstelace

jako „Blíženci, Altair, Arkturus“. Text přerušovala jednotlivě vyrytá čísla. Nakonec byly na přístroji rozeznány ještě tři kdysi kruhové stupnice s milimetrovými dílky, srovnatelné s logaritmickým pravítkem. Přes třicet ozubených koleček různé velikosti do sebe zapadalo a bylo osičkami připevněno k měděné desce. Dokonce i kolečka diferenciálu byla součástí přístroje. Zřejmě sloužila k odčítání relací různých vzájemných postavení souhvězdí. Zní to složitě, ale nemusí to tak být: Jestliže Plejády vycházejí v bodě X, kde je pak hvězda Altair? Zjistit bylo možné i postavení Měsíce ve vztahu ke Slunci a k Zemi anebo východ a západ Siria ve vztahu ke hvězdě Vega.

Stroj z Antikythery pochází zjevně z doby několik století před Kristem; musel však vzniknout v nějaké tajné laboratoři, neboť poznatky, jež bylo možné z aparatury získat, se nehodily vůbec do astronomických znalostí tehdejšího období. To platilo i pro použitou technologii a jemnou mechaniku. Profesor Solla Price poté, co se dlouhá léta strojem z Antikythery zabýval, při své jedné přednášce ve Washingtonu řekl, že mu to připadá, jako kdyby se v hrobce Tutanchamóna v Egyptě našel tryskový pohon. Solla Price přitom samozřejmě naprosto přesně ví, že právě staří Řekové byli vynikající matematici a hračičkové: například Aristoteles (384-322 př. Kr.) nebo Archimedes (285-212 př. Kr.). Je také známo, že Arabové měli brilantní astronomy a kolem roku tisíc po Kristu znali mechanicky fungující kalendáře, takzvané astroláby. Ale to všechno nejde nějak dohromady s tím, co skrýval stroj z Antikythery. Solla Price: „Bud' představuje stroj z Antikythery pokrokovou linii procesu, o němž se nikdy nepsalo, anebo je to významný počín neznámého génia.“ A dále: „Dokonce i když vezmeme v úvahu nejširší meze při datování, musí být jasné, že máme před sebou něco mnohem složitějšího než všechno, o čem se kdy antická literatura zmiňovala.“

A právě člověk formátu profesora Solly Price, který se jako jediný po dlouhá desetiletí zázrakem z Antikythery důkladně zabýval a prostudoval veškerou antickou literaturu o

mechanice, matematice a astronomii, říká na závěr svých zkoumání:

„U mechanismu z Antikythery jsme konfrontováni s mnohavariantním úkazem: s tzv. high-technology. To je název, kterým označujeme speciálně pokročilé vývojové novinky ve vědě.“

Skoro 90 let byl stroj z Antikythery širokému publiku nepřístupný. V poslední době lze některé jeho části obdivovat ve skleněné vitríně Řeckého národního muzea v Athénách. Aparatura ozářená reflektory nás učí, jak málo víme o poznacích, které potomci bohů svým oblíbencům našeptávali. Ukazuje také, jak tupá a duševně líná je naše dnešní společnost nemyslicích příkyvovačů. A najednou máme před očima špičkový technický přístroj s ozubenými kolečky až do počtu 240 zubů, které se liší asi tak o setinu milimetru. Pokud by byly odchylky větší, dávala by stupnice chybné výsledky.

O tomto technickém zázraku není v antické literatuře nikde ani zmínka, přestože když se objevil, muselo se o něm všude mluvit. Kde jsou jeho předchůdci? Bez nich to nejde, neboť ani sebegeniálnější jemný mechanik nesestrojí takový přístroj „jen tak z ničeho“. A pokud nějakí předchůdci existovali, proč se o nich žádný básník ani historik nezmiňuje, když přece jinak zaznamenávali každíčkový důležitý detail? (Napodobeniny s mnohem skromnější mechanikou existovaly, ale to je jiná historie.) A odkud se vzaly astronomické vědomosti, na jejichž základě tento technický div vznikl? Člověk hledí do vitríny a říká si v duchu: No, nějak to ti staří dokázali! Ale pozor: *Žádný* génius ještě z nebe nespadol.

Stroj z Antikythery byl vyroben v „kapesním formátu“, asi tak ve velikosti přenosného psacího stroje. Bylo možné jej snadno přemísťovat z jednoho paláce bohů do druhého. Také na palubě prehistorických létajících beden mohl tento přístroj prokazovat cenné služby, šlo koneckonců o to, na lidi zapůsobit a vypěstovat kastu kněžů, která by bohům sloužila. *Létající* král Šalamoun potřeboval - podobně jako indické královské rodiny, které ovládaly vzdušný prostor - nepochybně i navigační přístroje. Není tedy nijak překvapivé, když arabští

historikové zaznamenávají, že Šalamoun ve svém „voze jedoucím vzduchem“ používal kouzelné zrcadlo, „jež mu odhalilo všechna místa světa“. Tento div se „skládal z různých substancí“ a umožňoval králi na jeho létajícím koberci „vidět do všech sedmi podnebí“. Abu l'Hasan al-Mas'údí (895-956), nejvýznamnější arabský geograf a historik, napsal ve svých dějinách, že na vrcholcích hor, kde Šalamoun očividně tankoval, byly báječné stěny ukazující Šalamounovi „tělesa nebeská, hvězdy, zemi s jejími světadíly a moři, obydlené oblasti, jejich rostliny a zvířata a mnoho jiných podivných věcí“. Byly jistě přinejmenším tak obdivuhodné jako stroj z Antikythery.

Na sever od ostrovů Antikythera a Kythera leží Peloponés, s 21 410 čtverečními kilometry největší řecký poloostrov. Zde se nacházejí města Argos, Epidauros, Nemea a mezi nimi pradávné Mykény. Jak už v Řecku ani jinak být nemůže, jsou i Mykény spjaty s mytologií. Město údajně založil Perseus, jehož matka tvrdila, že je synem Diovým. Ten se zřejmě podílel na každém neobyčejném dítěti. Bájná sláva Perseova je založena na jeho vítězství nad Gorgonami, hrůznými příšerami, kterým z hlavy vyrůstaly zmije. Měly údajně ruce z mosazi a křídla ze zlata, a kdo jim pohlédl do tváře, v mžiku zkameněl. Medúza, dodnes líčená jako děs v podobě ženské, byla jednou z těchto Gorgon. A přesně tu bylo třeba zabít, což právě Perseus zařídil - opět nikoli bez božských triků. Od nymf dostal speciální vak, který si přehodil přes rameno, pár létajících sandálů a přilbu, která ho dělala neviditelným. Pak se ještě objevil posel bohů Hermes a předal Perseovi ultimativní zbraň: diamantový srp. Takto vyzbrojen letěl Perseus do tábora Gorgon a přitom nehybně zíral na svůj naleštěný štít, který se blyštěl jako zrcadlo. Tak se vyhnul přímému pohledu na příšeru, neboť přece jen neměl chuť zkamenět. Jelikož byl Perseus neviditelný, strašidelná monstra ho nezpozorovala, a statečný hrdina tak Medúze snadno uťal hlavu.

S hlavou příšery v zavazadle letěl nejprve do Egypta, kde žili dva z jeho předků, a pak dále do Etiopie. Tam byl zrovna král přinucen obětovat svou překrásnou dceru Andromedu

nějakému mořskému netvoru. Perseus přirozeně i tuto vodní obludu přemohl a po několika intrikách dostal i svou Andromedu. V mezičase byli Perseovi přátelé v Etiopii napadeni velikou přesilou. To nic, řekl si Perseus, a požádal přátele, aby si zakryli oči. Poté vytáhl ze svého speciálního batohu hlavu Medúzy a podržel ji tváří v tvář nepřítelům. Všichni okamžitě zkameněli. I při další příležitosti Perseus tuto tajnou zbraň použil. (Pro zasvěcené: V *Kebrá Negest*, dějinách etiopských králů, umírají tisíce vojáků záhadným způsobem, neboť zírali na archu úmluvy, kterou Šalamounův syn ukradl v Jeruzalémě a přepravil do Etiopie.) Později se Perseus spolu s Andromedou vrátil do rodného kraje Argolis a založil konečně město Mykény Avšak o Perseovi existuje i řada zcela jiných pověstí.

Nikdo neví, kdy bylo území kolem Mykén poprvé osídleno, ale panuje obecný názor, že se tak stalo v době kamenné. Krajina je hornatá, v argolidských horách se záhy začala dobývat měděná ruda. Zda byla měď důvodem raného osídlení nebo zda pro to existovala jiná příčina, už asi nezjistíme. Archeologicky je pouze doloženo, že tu už kolem roku 2500 př. Kr. vznikaly megalitické stavby a že Mykény měly o tisíc let později mohutnou pevnost s kyklopskými hradbami šest metrů tlustými.

I v Homérově vyprávění o Tróji hrají Mykény velkou roli, ačkoli dodnes nechápeme, odkud tento básník vlastně své informace čerpal. Tak mají být například podle Homéra hrdinové trojské války, Agamemnon a jeho druhové, pohřbeni v Mykénách. Z tohoto důvodu také začal Heinrich Schliemann v Mykénách kopat. V pěti šachtových hrobech promptně našel kostry dvanácti mužů, tří žen a dvou dětí.

A protože byly hroby i plné zlata, poslal Schliemann okamžitě telegram řeckému králi v Athénách a tvrdil, že pouhé tyto poklady stačí zaplnit jedno velké muzeum. To ovšem kapánek přehnal. Dnes jsou nalezené předměty vystaveny v jednom sále Řeckého národního muzea.

Návštěva Mykén je zajímavá i pro turisty. Je tam ona „kyklopská zed“, nazvaná podle toho, že ji - jak praví pověst - po-

stavili jednoocí Kykloповé. Uprostřed, spočívající na třech monolitech, je Lví brána. Vlastně by měl každý návštěvník, zvykající ve stínu zdi svůj sendvič, zaznamenat jednu kuriózní skutečnost: U několika megalitů kyklopské zdi jde jen těžko o čistě přírodní kámen. Opracované balvany jsou totiž z *odlišného* materiálu. Jako by tu kdysi namíchali hrubý beton. Tyto kyklopské hradby jsou asi 900 metrů dlouhé, pod nimi i nad nimi jsou malé zidky z pozdější epochy.

O několik set metrů hlouběji je takzvaná Atreova klenotnice, vpravdě působivá stavba, sloužící svého času jako hrobka. I když pochybuji, že to byl její původní účel. Mohutná kupolovitá stavba je pod pahorkem a má 15 metrů v průměru a na výšku 13,3 metru. Klenbu kupole tvoří 33 vrstev uložených přes sebe, přičemž vždy další vrstva vyčnívá víc než ta pod ní, až nakonec poslední otvor v kupoli uzavře jediný mohutný blok. Vstupní kámen váží dobrých 120 000 kilogramů a statistikové vypočetli, že kupole by mohla bez problémů vydržet tlak 140 tun. Bohužel nikdo neví, co v této prostorné hale původně všechno bylo. Zpracovali tu lupiči ještě před příchodem archeologů.

Mykény byly už ve své rané epoše velmi silně spjaty s Krétou. Dokládají to minojské malby a šperky nalezené v Mykénách. Krétští potomci bohů se pletli i do věci mykénských. Nejde mi přitom o pozdější minojské vlivy při kulturní výměně, jako spíše o původní stanoviště Mykén. To totiž znovu hraje roli v pletivu, jehož očka začínám pomalu stahovat.

Jaká očka? Jaké pletivo? Řecká kultovní místa tvoří všechna zarážející vzorec. Teď bych měl začít popisovat mnohé z těchto svatyní a přiřazovat je k jejich bohům, abych pletivo této sítě jasně zvýraznil. To je ale při omezeném rozsahu knihy neproveditelné. Čtyři místa jsou však mezitím už důvěrně známá: Knossos, Epidauros, Mykény a Olympia. U posledního chybí jenom příslušné božstvo. A ještě alespoň dvě posvátná místa je třeba zmínit: Athény a Delfy.

Že se v Olympii konaly sportovní soutěže *před* prvními olympijskými hrami, jsem už krátce uvedl. Stejně jako všechna

ostatní místa bylo i území Olympie osídleno už v době kamenné. Dnešní ruiny chrámů a sportovišť jsou z valné části zrestaurovány - ale relikty někdejšího megalitického stavebního slohu jsou tu stále ještě prokazatelné. To je ostatně bod, na který jsem často upozorňoval a který mohu donekonečna opakovat: Čím dál do minulosti, tím větší jsou kameny (megalithos = velký kámen), s nimiž lidé manipulovali. Jako by nebylo snazší vrstvit na sebe balvany trochu menší. To lze konstatovat všude na světě. Zřejmě se lidé doby kamenné zvláště rádi dělali s obrovskými kamennými bloky, přestože k tomu neměli ani vhodnou měřicí techniku, ani vhodný technologický postup. V pozdějších dobách si to ulehčovali. „Malý na malý“ taky vyhovovalo.

Na Olympii vládl jako hlavní bůh Zeus osobně. O něm se toho napsalo požehnaně - mně postačí telegrafické shrnutí.

Jméno Zeus - u Římanů Jupiter, u Germánů Thor - má indogermánský jazykový kořen „dei“ - „zářivý, jasné nebe“. Dokonce ani Zeus nevznikl podle představ Řeků z ničeho, nýbrž byl synem Kronovým. Hesiodos o tom píše, že původně panoval chaos, jakýsi prapůvodní stav, z něhož se utvořila Země, Gáia. Země zrodila Urana, sebe, a ze spojení Gáie a Urana vznikli Titáni - také Kronos. Ten obtěžkal svou sestru a jedno z dětí podivného páru byl Zeus.

Zeus nenáviděl svého otce Krona a nakonec bojoval jak proti němu, tak i proti Titánům. Tento zápas bohů vedl Zeus z Olympu - shůry. Boj vyhrál, pobil Titány, nechal však svého otce Krona jako nesmrtelného naživu. Zbyli tedy tři Kronovi synové: Zeus, Poseidon a Hades. Ti si mezi sebou rozlosovali svá panství. Zeus dostal nebe, Poseidon moře a Hades podsvětí.

Tím je řečeno vše podstatné k Diovu původu - i když je to nic neříkající. Symbolický Diův živočich je orel. Lidé jej obdařili přídomek jako Hromovládce, Vrháč blesků, Prozíravý nebo Proměnlivý. Tím byla myšlena jeho schopnost proměňovat se v nejrůznější tvory. To také vydatně dělal a užíval si v různých podobách s bezpočtem krásných dam. Ledě se zjevil jako labuť, Evropě jako býk, Kallisto jako mladý

Apollon a Danaé - ještě exotičtější - jako zlatý déšť. Přitahovali ho však i krásní jinoši: zamiloval se do prince Ganymeda, kterého rovnou unesl do své nebeské říše na Olymp. Nebyl to zrovna vytříbený božský styl.

Tyto atributy jsou vesměs lidského původu, propůjčené mystické nadpřirozené bytosti, která všechno mohla, všechno směla a kterou nikdo nechápal. Zvláště nesmyslné a lidovým myšlením nepochopitelné je zrození Athény, Diovy dcery. Ta totiž přišla na svět nikoli z matčina těla, nýbrž vyskočila - v plné zbroji - přímo z Diova čela. (Kolují však i jiné varianty tohoto zrození.) V mytologii má navíc přívlastek „parthenos“, panna. Dlouho předtím, než došlo ke křesťanskému panenskému porodu, se podobným způsobem zrodila Athéna. Athéna - samo jméno už to naznačuje - může být pouze patronkou Athén.

Je to právě ona bohyně, která pomáhala při stavbě lodi Argo a vybavila ji mluvícím kusem dřeva. Athéna však podporovala i Persea, když šlo o to, useknout hlavu strašlivé Medúze. Z řecké mytologie je obecně známý Pegasos, okřídlený kůň. Ovšem stejně jako Faethónův sluneční vůz bylo třeba řídit - pilotovat - i Pegasa. To opět zajistila Athéna tím, že kočímu či jezdcí opatřila „kouzelné otěže“. Byla to ochotná bohyně a brzy povýšila na patronku umění, moudrosti, rétoriky, míru a kromě toho i básnictví. Možná bych ji měl přivolat na pomoc. Byla to rovněž Athéna, která darovala rolníkům pluh k usnadnění jejich práce, ženám tkalcovský stav a vzdělaným dokonce abecedu.

Jednoho dne našel Hefaistos, bůh ohně, v panenské Athéně velké zalíbení a všemi prostředky se snažil ji dostat do své moci. Nakonec spolu oba začali bojovat a vzrušený Hefaistos utrousil sperma na jeden z Athéniných pahorků. To opět dalo lidem významný podnět k tomu, aby jej považovali za posvátnou půdu a vybudovali tam mohutné chrámové stavby: athénskou Akropolis.

Dnešní ruiny Akropole pocházejí ze šestého až čtvrtého století před Kristem, ale už v době kamenné - ať už to bylo kdykoli - tu nahoře lidé uctívali své bohy. Je to archeologicky

prokázáno, neboť části megalitických staveb existují na skalách nad Athénami už dávno, ještě než vznikl onen velký chrámový komplex. Jak na severním, tak i na jižním svahu byly lokalizovány stavební prvky z mladší doby kamenné. Dvě z těchto prastarých kultovních míst byla začleněna dokonce do pozdějších chrámů. Nejvznosnějším monumentem Akropole je Parthenon, vybudovaný na základech jedné dřívější stavby. I dnes šplhají turisté doslova bez dechu k tomuto chrámu s bílými mramorovými sloupy vysokými dvanáct metrů - protože výstup po nekonečných schodech bere skutečně každému dech. Parthenon vlastně znamená „panenská komnata“, protože svatyně byla zasvěcena panenské Athéně. Stavba je 67 metrů dlouhá, 23,5 metru široká a dobrých 12 metrů vysoká. Na zrestaurované čelní stěně lze vidět zrození Athény, ale také její střet s Poseidonem, který se kdysi chtěl zmocnit skal Akropole. V neposlední řadě jsou na reliéfu znázorněny bitvy bohů s Titány, boje s Kentaury, bitva o Tróju a - kupodivu - válka Athéňanů s Amazonkami. Dnes celý svět hubuje na smog v Athénách, který rozežírá nádherné chrámy Akropole. Je dobře, že hubují, ale kdo z nich ví, proč byl Parthenon zničen už v 17. století? Po císaři Justinianovi (527-565) se v Řecku rozšířilo křesťanství a staré chrámy na Akropoli se přeměnily v kostely. Později přišli Turci, kteří táhli do pole proti křesťanům, a ti - zcela nebožsky - zneužili Parthenon jako skladiště střelného prachu. 26. září 1687 vyhodil jeden lüneburský poručík v benátských službách skladiště prachu do vzduchu. Exploze rozmetala vlys i sloupy. Kvůli této barbarské svévoli zřejmě odtud uprchli dokonce i poslední bohové.

Knossos, Epidauros, Mykény, Olympia, Akropolis..., všechna tato místa uctívali lidé doby kamenné jako posvátná ještě před existencí klasického Řecka, tisíce let předtím, než byly napsány řecké dějiny. „Hlavní nádraží“ v této spletité síti ještě chybí, je však s bohy, historií a hojností spjato víc než všechna ostatní kultovní místa. A samozřejmě ani tento uzlový bod, tato křižovatka, nevznikl náhodou. V mýtech má všechno své důvody.

Kdysi nechal Zeus létat dva orly kolem Země, aby ji změřil. Tam, kde se orlové při obletu setkali, měl být střed Země. Tito Diovi štítonoši se potkali na strmých svazích jedné hory. To byl Omphalos, pupek světa. A na svazích hory, později pojmenované Parnas, ihned vzniklo tajuplné centrum řeckého světa: Delfy. Etymologie slova Delfy je sporná. Mohlo by být odvozeno od Delphinios, protože bůh Apollon se tu zjevil údajně v podobě delfína, anebo od slova Delphys, což v překladu znamená děloha.

Obecně známé jsou pověstné delfské věštby které označovala kněžka jménem Pýthia. Dokonce ani slovo Pýthia není náhodné. V prehistorické době žil totiž v jeskyních nedaleko Delf drak - už zase! - a toho bylo třeba zdolat. Obstaral to Apollon, který přibyl do Delf mj. v „nebeské bárce“. Strašlivého draka později nazývali Python, což je odvozeno od slovesa „pythein“ - práchnivět, rozkládat se, rozpadat. Apollon tedy netvora zabil a vrhl jej zpátky do jeskyně na úpatí hory. Tam nestvůra hnila, práchnivěla a tlela a na tomto místě si údajně Pýthia vymýšlela svá geniální proroctví.

To vše už není víc než lidová pověst, která se navíc objevuje v nejrůznějších variantách. Každý řecký básník a každý historik o Delfách psal. Místo bylo dlouhý čas náboženským centrem všech Řeků, sem si chodili králové a knížata pro rady - pochopitelně za příslušnou úplatu.

V první knize svých *Dějín* Herodotos píše, že jistý „Glaukos z ostrova Chios, který jak známo jako jediný umělec na zemi vynalezl metodu sváření železa“, daroval Delfům první svařený podstavec. Později bylo v Delfách pěkně živo. Lýdský panovník Kroisos (dnes známý jako Krésus) nechtěl věštbě tak docela věřit, a vyslal proto několik delegací do různých věštíren v celém Řecku. Každá věštba mu měla zodpovědět pouze jednu otázku, totiž: Co dělám právě teď? Předtím se svým poslem dohodl přesný okamžik, kdy smí být tato otázka položena. Když se vyslanci z věštíren vrátili zpátky, byla pravdivá jen odpověď z Delf. Kroisos totiž ve stanovenou dobu rozřízl želvu, zabil berana a obojí společně vařil v železném kotli, zakrytém železným víkem. Odpověď z Delf zněla:

„Do smyslů mých vníká pach pancíře želvy, kterážto vaří se spolu s jehněčím masem v pánvi železné. Kovem obalena jest zdola i přikryta shora.“

Nejsou špatné, tyhle telepatické schopnosti Pýthiiny. Král Kroisos byl tak nadšen, že zasypal Delfy dary. Obětoval Delfám tři tisíce kusů dobytka, „roztavil nekonečně mnoho zlata a dal z něj vykovat cihly“. A to všechny na výšku jedné dlaně a šest dlaní dlouhé, celkem 117 takových zlatých cihel. Tím to však neskončilo, navíc dal Kroisos do Delf poslat sochu lva z čistého zlata jakož i dva mísící džbány ze zlata a stříbra. Notabene ještě i šperky a množství šatstva. Herodotos, který Delfy několikrát navštívil, vypráví, že zlatý mísící džbán stával napravo od chrámového vchodu a stříbrný nalevo. Později byly údajně dvě nádoby na svícenou vodu, rovněž pocházející od Kroisa, opatřeny chybným nápisem. Náš cestující historik se zlobil už před 2 500 lety: „Tohle není pravda. Ve skutečnosti daroval i tyto [nádoby] Kroisos. Nápis na ně nastříkal jeden muž z Delf. Já ho znám, nechci však jeho jméno uvádět.“

Převyprávěl jsem tento příběh proto, abych připomněl, odkud pochází rčení „bohatý jako Krésus“, a také abych dokázal, jak přepychové byly Delfy. Přestože král Kroisos Delfy jako by koupil, a zajistil si tak právo Pýthii kdykoli zavolat, její věštba mu v rozhodujícím okamžiku nepomohla. Kroisos si nebyl jist, zda má táhnout do boje proti Peršanům. Výrok z Delf zněl, že překročí-li řeku Halys, zničí velkou říši. Tahle věta by mohla pocházet z dnešního horoskopu. V roce 546 př. Kr. překročil Kroisos se svými vojsky, jist si vítězstvím, řeku Halys - a utrpěl od Peršanů drtivou porážku. „Velká říše“, kterou zničil, byla jeho vlastní.

Ve středu Delf stál Apollonův chrám - i dnes je to ještě velice působivá stavba. Tenhle Apollon, Diův syn, disponoval celým spektrem vlastností. Fungoval jako bůh světla i jako bůh léčitelství. Asklepios z Epidauru nebyl nadarmo jeho synem. Apollon byl zodpovědný i za četná proroctví, mimo jiné pro mládež, hudbu a lukostřelbu. Apollonův malý bratr se jmenoval Hermes. Ve staroegyptských textech se tvrdí, že

Hermes byl tímž mužem, jehož Egypťané nazývali Idris nebo Saurid, ale také tím, jehož Hebrejci „Henochem, synem Jaredovým zvali...“(I kdyby byla pravdivá pouze nepatrná část z toho, časově bychom se nacházeli v době před velkou potopou. Neboť Saurid měl před touto katastrofou vybudovat velkou pyramidu a Henoch je biblický, předpotopní patriarcha.)

Překvapivě Apollon prý postavil i nedobytné hradby v Tróji, byl uctíván jako „ochránce cest a silnic“ a se svou nebeskou bárkou navštěvoval pravidelně ostatní národy, uvádějí se zvláště Hyperboreové, sídlící kdesi „z druhé strany severních větrů“. Dokonce i v dobách Herodotových Řekové nevěděli, kdo tito podivní Hyperboreové vlastně jsou. Hesiodos i Homér se o nich zmiňují a Herodotos se nakonec vystřízlivěn pátrání po nich vzdává (IV, 36):

„...pokud Hyperborejci existují, museli by se i na nejzazším jihu nacházet lidé. Musím se smát, když vidím kolik map už vzniklo...“

A já se musím usmát, když pomyslím, kolik tisíciletí už lidstvo prohrabává mlhy mýtů. Jsou jistě nevyčerpatelným zdrojem poezie a všichni bohové poskytovali vždy podněty pro nové fantazie - pouze nejsou pravdivé. Co z těchto mýtů zbývá, jsou nezdatovatelné dějiny - příliš málo, na čem lze stavět, a přesto obsahují to nejzákladnější, něco, co přežilo všechny války a katastrofy: matnou lidovou paměť. Toto lidové cítění se nakonec změnilo v kámen a lze je vystopovat na všech „mystických“ místech. Dnes tomu není jinak. Poutní místa například vznikla bez výjimky z maličkostí, které údajně kdosi prožil: zázrak s Pannou Marií anebo nějaké zázračné uzdravení, léčivý pramen nebo nevysvětlitelný přírodní úkaz. Teprve poté, co se spolubližní dost nadivili, začínají ze zvědavosti dotyčné místo navštěvovat. Pak následuje první hospoda, první kaple, první kostel. Ale vždy na místě, kde se něco nepřírozeného stalo. Stavby vznikají z cítění lidu.

Delfy musí člověk vidět. Celý komplex se rozprostírá na svahu Parnasu, obklopen nevysokými horskými hřbety, jež krajinu večer halí do kaskád barev, světla a stínu. Pausanias,

cestovatel před 1 800 lety, líčí své dojmy uctivými slovy a nezapomíná uvést množství sporných pověstí o Delfách. Posvátnou cestu k nim mělo podle Pausania lemovat na tři tisíce soch. V jeho době se údajně na stěně vstupní haly hlavního chrámu ještě skvěly, vytesané do kamene, „průpovědi sedmi mudrců“. Ostatně to jsou moudrosti, pocházející od různých návštěvníků Delf, které mají platnost až dodnes:

Poznej sám sebe.

Většina lidí je špatná.

Všechno je cvik.

Využij času.

Všeho s mírou.

Spěchej pomalu.

Nikdo neujde osudu.

Delfské chrámy několikrát zničilo zemětřesení a sesuvy půdy a byly na svých troskách znovu postaveny. Koneckonců obchody v Delfách vzkvétaly skvěle. Pýthia pronášela svá proroctví, sedíc přitom na trojnožce nad zemskou puklinou, z níž stoupaly páry. O tom se hodně spekulovalo a v poslední době geologové dokonce hlásají, že v areálu chrámu byly objeveny geologické zlomy, pod nimiž leží vrstvy nasycené oxidem uhličitým. „Takové formace produkují často plyny jako etylen, metan nebo sirovodík“, a tyto plyny uváděly údajně Pýthii „do jakéhosi transu a podněcovaly ji k vizím“. Nevěřím z toho ani slovo. Co se v Apollonově chrámu skutečně odehrávalo, nikdo pořádně neví, přestože se tím všichni řečtí psavci zabývali. K tomu se hodí věta: O všem jsme mluvili, ale nic jsme neřekli. Řecký historik Plutarchos sice rituál věštby popisuje, „ale i pro Plutarcha platí to, co pro všechny Apollonovy kněze bylo samozřejmé: Neříct ani slovo o tom, co se v domě boha dělo“.

Turista, s námahou šplhající po klikatých stezkách po svahu vzhůru, by si měl spodní stavbu (několikrát zrenovovaného) Apollonova chrámu pozorněji prohlédnout. Stáří megalitů tu sálá z každé trhliny. A při pohledu na mohutné kamenné desky, které dnes pokrývají zemi a na nichž se dříve tyčily sloupy,

člověka spontánně napadne, že by to mohla být přistávací plocha pro helikoptéry. Tato platforma pochází ještě ze šestého století před Kristem. Základní stavba, takzvaná polygonální zeď, je starší. Doporučuji každému, aby se zastavil, usedl na jeden ze stupňů divadla v Delfách a nechal v jakémsi bdělém snu v duchu ožívat minulost.

Při pohledu z polokruhového amfiteátru vám leží celé Delfy u nohou. (Nahoře na svahu se ještě nachází sportovní aréna - ale ta pochází z doby římské.) Delfy pod vámi jsou tvořeny troskami staveb, v nichž se to kdysi lidmi jen hemžilo - prosebníky a zoufalci, kšeftaři, politiky a vyslanci, ješitnými kněžními a chamtivými řemeslníky. Pouze jedno je spojovalo: víra v Apollona a jeho moc. Pochybují, že věřili i věštbám. Byla to spíše jen jakási životní pomůcka, podobně jako horoskopy. Každý si z toho mohl vybrat, co chtěl.

Dole kdysi stávalo 13 soch bohů a herců, klenotnice Sikyonců, Sifnů, Thébanů a Athéňanů. Byla tam sousoší, mramorové sloupy a bronzová socha „šoféra“ (nebeského) vozu (dnes v muzeu v Delfách). A samozřejmě nesměla chybět 16 metrů vysoká socha boha Apollona před jeho mohutným chrámem. Pausanias napsal, že je pravděpodobné, že Apollonův chrám byl původně z kovu.

A uprostřed toho všeho, mezi klenotnicemi, chrámy, kruhovými objekty a mramorovými sloupy, je nápadný velice zvláštní podlouhlý kámen v podobě jakéhosi pleteného včelího úlu. Je do něj vyrytá síť chaotických linií, z nichž se většina ve stejné vzdálenosti protíná s jinými. To je Omphalos - symbolizující pupek světa. Imitace z římské doby je dnes v muzeu v Delfách. U originálu byly původně uzlové body pletiva posázeny drahokamy a nad vejcovitým zakončením trůnili dva zlatí orlové. Touto kamenorytinou Apollon nebo kněžstvo anebo pro mě za mě zkamenělá mytologie uhodili hřebík na hlavičku - úmyslně anebo náhodně.

Musím připomenout něco, o čem jsem se zmínil už v roce 1979 v knize *Prorok minulosti*.

V roce 1974 jsem měl v Athénách přednášku, při níž jsem si

všiml proplešatělého pána s vlasy na spáncích šedivými, který si horlivě dělal poznámky. Když jsme vycházeli ven, přistoupil ke mně a velice zdvořile se zeptal, zda je mi známo, že většina řeckých svatyní je ve vzájemných geometrických vztazích.

Pobaveně jsem se usmál a pravil, že si to těžko dokážu představit, protože staří Řekové neovládali geodetické měřicí postupy. Navíc, dal jsem k úvaze, leží chrámy často mnoho kilometrů od sebe a vzhledem k hornatosti Řecka je prakticky nemožné vidět od jedné svatyně k druhé. A nakonec, dodal jsem z pozice člověka, který to ví líp, leží posvátná místa často i na ostrovech, někdy až stovky kilometrů od pevniny, a nejsou tudíž stejně pouhým okem viditelná. Měl jsem na mysli vzdálenost Kréty nebo Izmiru, dřívější Smyrny, v Turecku. Co tedy ten laskavý pán míní?

O dva dny později jsme se znovu setkali, tentokrát nikoli při nějaké veřejné záležitosti, nýbrž při interní přednášce pro Rotary Club v Athénách. Po diskusi mě pozval do vedlejší místnosti, kde byly na velkém stole rozloženy pozemní a letecké mapy. Pán se představil jako dr. Theophanias Manias, brigádní generál řeckého letectva. Takové velké vojenské „zvíře“? Co má společného s archeologií? Při čaji mi to vysvětlil:

Je normální, řekl, že vojenští piloti absolvují hlídkové a cvičné lety v horách anebo střelecká cvičení na moři. Poté musí vypracovat zprávu, v níž je zahrnuta i spotřeba paliva. V průběhu let začalo být jednomu poručíkovi, který tyto údaje zapisoval do knihy, nápadné, že jde neustále o stejná množství paliva i o stejné vzdálenosti, přestože piloti létali do různých oblastí. Poručík byl přesvědčen, že přišel na stopu nějakému podvůdku. Piloti jsou zkrátka příliš líní zapisovat do palubních deníků přesné údaje a jeden to opisuje od druhého.

Vznikla diskuse a nakonec to všechno skončilo na stole plukovníka Maniase - brigádním generálem se stal později. Ten vzal do ruky kružítko, nasadil hrot na Delfy a opsal kruh kolem Akropole. Linie se překvapivě dotkla i měst Argos a Olympia. Místa byla od sebe stejně vzdálená. To musí být zvláštní náhoda, pomyslel si plukovník Manias a zapíchl hrot

kružítko do krétského Knossu. Kružnice se dotkla i Sparty a Epidauru - legrační. Plukovník Manias pokračoval. Střed kruhu Delos: Na kružnici ležely i Théby a Izmir. Střed kruhu Paros: Na kružnici ležely i Knossos a Chalkida. Střed kruhu Sparta: Na kružnici ležely i Mykény a věštírna Trofonion.

Dr. Manias mi to ukazoval na mapách a já byl ohromen. Jak je to možné? Přestože dr. Manias měl k dispozici ještě víc přesnějších map, umínil jsem si, že tyto zvláštní náhody doma prozkoumám. Generál si všiml mého ohromení a zeptal se mě, zda vím, co je to zlatý řez. Smutně jsem potřásl svou těžkou hlavou, i když jsem si matně vzpomínal, že na hodinách geometrie jsem kdysi cosi o nějakém zlatém řezu slyšel. Dr. Manias trpělivě vysvětloval: „Úsečka ve zlatém řezu je rozdělena na dvě části - menší část je k větší ve stejném poměru jako větší k celé úsečce.“ Protože jsem pořád nic nechápal, sáhl jsem doma po učebnici geometrie své dcery. A dověděl jsem se:

Je-li úsečka A-B rozdělena bodem E tak, že celá úsečka je ke své větší části ve stejném poměru jako tato část k části menší, je úsečka A-B rozdělena zlatým řezem. Prodloužíme-li úsečku rozdělenou ve zlatém řezu o její delší část, je tato nová úsečka koncovým bodem úsečky původní opět rozdělena ve zlatém řezu. Tento postup může libovolně pokračovat.“

Bylo mi dcery líto. Co je tohle za geometrickou čínštinu? V těchto věcech jsem zvláště nechápavý, a proto jsem se pokusil znázornit věc na ploše stolu pomocí papírových ústřížků. Můj tajemník Kilián ustaraně přihlížel. Zřejmě se obával o můj rozum. Poté co jsem po x-té řadil za sebou větší a menší papírové úsečky a zase je odděloval od sebe, cosi jsem z podstaty zlatého řezu nakonec pochopil. Uf! Doporučuji laskavému čtenáři stejný postup. Dr. Manias mi předložil tabulky a ukazoval vše na mapách. A každý, kdo si to dodatečně zkusí, rovněž oněmí:

Vzdálenost mezi kultovními místy Delfy a Epidaurus odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti z Epidauru k ostrovu Delos. Totiž 62 procentům.

Vzdálenost mezi Olympií a Chalkidou odpovídá větší části

zlatého řezu celkové vzdálenosti z Olympie k ostrovu Delos. Totiž 62 procentům.

- Vzdálenost mezi Delfami a Thébami odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti mezi Delfami a Akropolí. Totiž 62 procentům.

- Vzdálenost mezi Thébami a Olympií odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti z Olympie do Chalkidy. Totiž 62 procentům.

- Vzdálenost mezi Epidaurem a Spartou odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti z Epidauru do Olympie. Totiž 62 procentům.

- Vzdálenost mezi ostrovem Delos a městem Eleusis odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti z ostrova Delos do Delf. Totiž 62 procentům.

- Vzdálenost mezi Knossem a ostrovem Delos odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti z Knossu do Chalkidy. Totiž 62 procentům.

- Vzdálenost mezi Delfami a Dodoni odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti mezi Delfami a Akropolí. Totiž 62 procentům.

- Vzdálenost mezi Spartou a Olympií odpovídá větší části zlatého řezu celkové vzdálenosti ze Sparty do Akropole. Totiž 62 procentům.

Úplně mi to vzalo dech. Dr. Manias mě informoval, že v Řecku existuje Spolek operativního výzkumu, jehož velmi vzdělaní členové už pořádali přednášky o těchto geometrických kuriozitách. Například 18. června 1968 v prostorách Řecké technické komory nebo v Hlavním stanu řeckého vojenského letectva. Posлуchači prý na tom byli stejně jako já - nejprve naprosto paf. Později jsem dostal hned ve dvou jazycích dokument Spolku operativního výzkumu, který vznikl díky aktivní podpoře Vojensko-zeměpisného úřadu. A dr. Manias mi přenechal úctyhodnou brožuru, která dokumentuje veškeré geometricko-matematické nemožnosti způsobem, jež dokáže sledovat i laik jako já. Dr. Manias mě také naléhavě žádal, abych upozornil na harmonii geometrické struktury Řecka, neboť - jak řekl - archeologové se tváří, jako by nic z toho neexistovalo.

A *jak* to existuje! Závěry z geometrických skutečností, které už nikdo nesmete ze stolu a každý si je může proměřit, jsou fantastické. Ale nejprve ještě pár lahůdek:

Jak velká je pravděpodobnost, že v hornatém terénu leží tři chrámy náhodou na jedné přímce? Může se to stát ve dvou nebo třech případech. Jen v Attice-Boiotii (centrální Řecko) existuje třicet pět takových „chrámových přímek“. Náhoda vyloučena.

Na kolik odhadujete možnost, že nějaké posvátné místo bude mít k jinému posvátnému místu - měřeno vzdušnou čarou - stejnou vzdálenost? V centrálním Řecku najdete 22 případů!

A Delfy, „pupek světa“, hrají v této geometrické síti úlohu centrálního letiště. Nejneuvěřitelnější geodetické měřicí tratě buď z Delf vycházejí, anebo je v nich věštírna obsažena. Tak jsou Delfy stejně daleko od Akropole, jako od Olympie. Lze z toho sestrojít perfektní rovnoarmenný trojúhelník. Ve středu odvěsny (jednoho z obou kratších ramen pravoúhlého trojúhelníku) leží svatyně Nemea. Pravoúhlé trojúhelníky Akropolis-Delfy-Nemea a Nemea-Delfy-Olympia mají stejné přepony a jejich poměr ke společné linii Delfy-Nemea odpovídá zlatému řezu.

Je to strašné, ale bude hůř:

Kolmice vedená Delfami k přímce Delfy-Olympia protíná věštírnu Dodoni. Z toho opět vyplývá pravoúhlý trojúhelník Delfy-Olympia-Dodoni s úsečkou Dodoni-Olympia jako přeponou. Odvěsny tohoto trojúhelníku jsou opět v poměru zlatého řezu.

Naprosté šílenství, chtělo by se zakřičet, nebo: Všechno je to vyumělkované. Jenže tohle šílenství má logiku: Vzdálenost z Delf do Aphey se rovná vzdálenosti z Aphey do Sparty. Vzdálenost Delfy-Sparta se rovná vzdálenosti Dodoni-Sparta a Dodoni-Akropolis. Stejně vzdálenosti vykazuje i trasa Delfy-Mykény a Mykény-Athény nebo Delfy-Gortys (megalitická ruina na Krétě) a Delfy-Milét v Malé Asii. Všechno dohromady znamená: Delfy jsou v geodeticko-geometrických vztazích s Olympií, Dodoni, Eleuzínou, Epidaurem, Apheou, Akropolí, Spartou, Mykénami, Thébami, Chalkidou, Nemeou, Kinyrou,

Gortýnou a Milétem. Děkuji dr. Maniasovi a Spolku operativního výzkumu za tyto fenomenální poznatky. Ale to ještě není všechno.

Rovnoramenný trojúhelník si dovede představit každý a takové trojúhelníky nevznikají - vztaženo na kultovní místa - náhodou. Někdo to musel zrežírovat. Ve starém Řecku lze řadu takovýchto trojúhelníků prokázat, a to vždy se dvěma úměrami ve vztahu k délce stran. Například:

Trojúhelník Dodoni-Delfy-Sparta: Uvedená místa mají stejný poměr stran jako Dodoni-Sparta k Dodoni-Delfy, Dodoni-Sparta ke Sparta-Delfy a Dodoni-Delfy k Delfy-Sparta.

Trojúhelník Knossos-Delos-Chalkida: Uvedená místa mají stejný poměr stran jako Knossos-Chalkida ke Knossos-Delos, Knossos-Chalkida k Chalkida-Delos a Knossos-Delos k Delos-Chalkida.

Trojúhelník Nikósie (Kypr)-Knossos (Kréta)-Dodoni Uvedená místa mají stejný poměr stran jako Nikósie-Dodoni k Nikósie-Knossos, Nikósie-Dodoni k Dodoni-Knossos a Nikósie-Knossos ke Knossos-Dodoni.

Všechny trojúhelníky jsou stejné. Takových příkladů by bylo ještě víc, nechci však čtenáře ubíjet geometrií.

S pomocí map v měřítku 1:10 000 a za podpory Vojensko-geografického úřadu objevil Spolek operativního výzkumu přes dvě stě geometrických vztahů rovnosti, vyplývajících ze stejného počtu rovnoramenných trojúhelníků. K tomu nutno přidat 148 úměr zlatého řezu. Kdo ještě tady mluví o náhodě, tomu zřejmě není pomoci. Je samozřejmě možné vést kdykoli libovolně čáry ze dvou míst v kraji a zjistit, že na dané linii leží „náhodou“ i jiná místa. Jenže tady nakonec nejde pouze o nějaké názvy na nějaké mapě, nýbrž výslovně o kultovní místa z dob antiky - anebo přesněji: z doby předhistorické. Plánování, které je základem tohoto úkazu, nelze přehlédnout. Ledaže by celý ten rastr nebyl plánovaný, ale vyplýval z jiného naléhavého důvodu. Ale k tomu se za chvíli dostaneme.

Vlastně je poměrně jednoduché sestrojovat v nějaké krajině pravoúhlé trojúhelníky, řekl si profesor dr. Fritz Rogowski

z Technické univerzity v Brunšviku a začal pátrat. V hornatém terénu Řecka skutečně tu a tam našel menší kamenné kružnice. Rozhlížel se po nějakých dodatečných značkách - a hle! V řadě případů objevil, ještě v zorném poli, druhý kamenný kruh. Profesor Rogowski prodloužil čáru obou těchto značkových bodů a narazil na konci takových řetězů - v jednotlivých případech - na kultovní místo. Byla tím hádanka vyřešena?

Ne. Příliš mnoho zjištěných tras běželo přes moře. Jedna linie trojúhelníku Delfy-Olympia-Akropolis vede asi 20 kilometrů po moři. Totéž platí pro spojnicí Dodoni-Sparta. Ještě absurdnější je to u trojúhelníků jako Knossos-Delos-Argos. Mezi Knossem na Krétě a Argem je dobrých 300 kilometrů moře. Stejně tak nevhodná je malorozměrová metoda u námořní trasy z Řecka do Smyrny. Pochybuji také vážně o tom, zda tento měřicí postup funguje na pevnině. Kdyby šlo o rovinatou krajinu, bylo by takové proměřování tras bez problémů. Ne však v hornatém a bezpočtem mořských zálivů a zátok rozeklaném Řecku. K čemu však sloužily malé kamenné kruhy, které objevil profesor Rogowski? Dokázal bych si představit, že by to byly orientační body pro poutníky. Koneckonců v době kamenné žádné silnice neexistovaly. A vyšlapané pěšiny mohly vlivem nepřízně počasí a lijáků zase rychle zmizet.

Chytří učenci naší současnosti lpějí na principu „prosté možnosti“, „nejbližšího možného řešení“. Toto schéma jim zabraňuje myslet jakkoli jinak. Nejsou schopni vylézt ze svého myšlenkového vězení, neboť „nejbližším možným řešením“ je problém vyřízen a odfajfkován. Co tady ještě dál studovat? Tato metoda, jakkoli je vědecky prohlášena za svatou, dává na každý hlubší problém jen polovičatou odpověď. Uspokojí ji pouhé nic. Jedno z těchto nulových řešení, které vědu příjemně uspává, je odvozeno z poznatků matematiků řecké antiky. Euklides - například - žil ve třetím až čtvrtém století před Kristem a míval přednášky v Egyptě a v Řecku. Napsal řadu učebnic nejen o celém spektru matematiky, ale i o celé geometrii, včetně úměr nebo i

tak nepochopitelných věcí jako „kvadratická iracionalita“ nebo „stereometrie“. Euklides byl současníkem filozofa Platona a ten byl občas aktivním politikem. Sedával údajně i u nohou Euklidových a naslouchal jeho geometrickým výkladům. Není tu nasnadě, že byl Platon vývody matematického génia nadšen a využil geometrických znalostí, když se jako politik účastnil projednávání stavebních projektů? Co tedy Platon věděl?

V dialogu *Ústava* poučuje Platon partnery svých rozhovorů, že nauka o ploše se nazývá geometrie. V jiném dialogu (*Menon* aneb *O ctnosti*) přizval jako diskusního partnera dokonce otroka a demonstruje na nevědomosti tohoto ubožáka vyšší geometrii. Husté to ovšem začne být v dialogu *Timaios*, při němž se objasňuje problém úměr, součinů a kvadratických čísel i toho, co nazýváme zlatým řezem. Následující citát je možná pro lidi jako já, kteří vysokou matematiku neměli nikdy příliš v oblibě, nesrozumitelný. Dokládá však, na jak vysoké úrovni se už před 2 500 lety o těchto věcech diskutovalo:

„...Neboť kdykoli mezi třemi čísly, ať třetího nebo druhého rozměru, jest střední člen takový, že první se má k němu tak, jako tento k poslednímu a zase naopak, jako se má poslední člen ke střednímu, tak se má střední k prvnímu, tehdy, stane-li se střední člen členem prvním a posledním a naopak poslední a první členy středními, zůstane tento poměr ve všech případech týž, a poněvadž zůstane týž, budou všechny ty veličiny jeden celek. A tu, kdyby mělo býti tělo světa plošné a nemíti třetího rozměru, stačil by jeden střední člen, aby poutal druhé i sebe s nimi...“

Tak to pokračuje, až člověku drnčí hlava. Po přečtení následující nekonečné věty jsem to vzdal, neboť jsem už nedokázal sledovat Platonův matematický výklad.:

„...potom vyplňoval dvojnásobné i trojnásobné mezery tak, že ještě z onoho celku odkrajoval díly a kladl je doprostřed mezi tyto tak, aby v každé mezeře byly dva středy, jeden o tentýž díl krajních veličin větší a menší, druhý o stejné číslo větší a o stejné menší. Těmito vložkami vznikly

v dřívějších mezerách mezery o poměru $1\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{3}$, $1\frac{1}{8}$ a tu vyplnil mezerou o poměru $1\frac{1}{8}$, všechny mezery o poměru $1\frac{1}{3}$, nechávaje z každé z nich jen část, takže zbyla u této části mezera, mající krajní číslo v poměru 256:243...“

Oč vlastně jde v tomto složitém platónském dialogu? Odpověď zní: o stvoření Země. Poté, když jsem se několik týdnů ponořoval do Platona, nechápal jsem, proč Galileo Galilei svým „poselstvím planet“ vyvolal takový rozruch a proč měl být v 17. století rozhodnutím inkvizice popraven. Všechno, co Galilei hlásal, bylo možno se dočíst už u Platona. Například skutečnost, že Země je kulatá a obíhá kolem Slunce. Ovšem totéž - včetně zákonů gravitace - je obsaženo ve staroindických textech. Naši prapředkové věděli podstatně víc, než se dovídají naši dnešní gymnazisté. Plinius, který nepochybně dílo Platonovo a Euklidovo studoval, to názorně dokládá:

„Mezi učenci i lidem obecným veliký spor panuje o to, zda Zemi též lidé obývají, kteřížto s nohama proti nám obrácenými existují... Ti pak otázku nadhazují, jakže to přijde, že protinožci tito nepadnou. Stejně tak dobře však by se protinožci diviti mohli, že nepadneme my... Zázračným jeví se rovněž, že Země při ploše moří nesmírné ještě kouli tvoří... Proto též nikdy na celé Zemi současně den a noc býti nemohou, neboť na polovině této koule, jež od Země jest odvrácena, vzniká noc...“

Nic nového pod sluncem! Pochází tedy ta geometrická síť utkaná mezi řeckými chrámy od Platona a jeho předchůdce Euklida? Směla být posvátná místa pouze a výlučně zřizována na geometricky stanovených bodech? Pokud ano, odkud se tyto body vzaly? A odkud se vůbec vzala geometrie? Vztaž úměrnosti? Zlatý řez?

Na dialogu *Gorgias* se podíleli: Platon, Kallikles, Chairephon, Gorgias a Sokrates - vskutku intelektuální kroužek. Nejprve zdůrazňuje Sokrates, že to, co říká, je jeho přesvědčení a že za touto pravdou si stojí. Pak vysvětluje, že geometrická moudrost hraje významnou roli nejen u lidí, ale také u bohů. Jak se však toto vědění dostává od bohů k lidem? V Platonově třetí knize *Zákony* je to objasněno. Dis-

kusní partneři hovoří - opět jednou - o zaniklých kulturách. Jeden Athéňan se Platona ptá, zda věří, že dokáže zjistit délku času, který uplynul od doby, kdy existují lidé a státy.

Pak je položena otázka, zda je ve starých bájích pravdivé jádro. Už tenkrát! Myšleny byly výslovně příběhy „o minulých častých zánicích světa lidí vinou záplav i jiných neštěstí, po nichž se zachránila jen nepatrná část lidského rodu“. Mluví se o tom, jak přežili jen horalé, kteří si už po několika málo generacích na jakékoli stopy dřívějších civilizací nevzpomínali. Lidé považovali to, „co o bozích... řečeno jest bylo, za pravdivé a žili podle toho“. Pro své soužití museli „lidé po potopě“ (Platon) vyvinout nová pravidla, jelikož už tu nebyli zákonodárci dob minulých. Citát z Platonových *Zákonů* [kurzívou jsem zvýraznil já]:

Jelikož však zákonů nedáváme pro syny bohů a polobohů, *jakž byli činili zákonodárci dávnověku, kteřížto, sami od bohů pocházevší, ...již rovněž potomci jsouce bohů, zákony dávali, nebudiž nám to za zlé bráno...*“

Bohové obdivovaní Řeky pocházeli od jiných božstev a také původní zákony byly jejich dílem. V této teorii je to vlastně stará vesta. Stanovili tedy synové bohů pravidla hry pro geometrické uspořádání budovaných chrámů? Nesmysl! Nač taky? A Platon, Sokrates nebo Euklides s tím také mají pramálo společného.

Profesor Neugebauer srovnává platónskou geometrii s euklidovskou a s geometrií z Aššuru a z Egypta. U Platona nachází jen málo, co by už nevěděli jiní. A profesor Jean Richer zjišťuje v rozmístění chrámů ve starém Řecku geometrii, která existovala už dávno v předeuklidovské době. Pouze ono *proč* tohoto geometrického uspořádání zůstává nezodpovězeno. Tato profesorská zjištění činí všechny další otázky zbytečnými. „Nejbližší možná odpověď“ katapultuje ostatní možné odpovědi do oparu mrhání časem. Řečeno stručně a jasně:

Řeční matematikové *nemohou* mít s geometrickým uspořádáním posvátných míst nic společného, protože tato místa měla svou posvátnost už předtím, než se tito matematikové

narodili. Tady nám nepomůže ani Euklides, ani Platon, ani Sokrates. Matematické znalosti vzdělaných Řeků byly sice udivující, přesto však neobsahovaly žádné politické nebo jinak motivované pokyny, na jakém místě má být ten či onen chrám vybudován - neboť zeměpisné polohy těchto kultovních míst existují odedávna. Jak tedy - a to budiž základní otázkou - vznikla tato geometrická síť rozprostírající se nad Řeckem?

Pohádky obvykle začínají: Byl jednou jeden... Chtěl bych to formulovat jinak: Dejme tomu, že...

...kdysi dávno navštívili naši Zemi mimozemšťané. Tím se zrodili dávní bohové. Ti byli schopni plodit děti. Na světě se objevili Titáni a obři. Ti byli posléze zlikvidováni a stvoření bohové noví. Teď tu máme postavy jako Apollon, Perseus, Poseidon, Athéna atd. Ti si rozdělili zemi na jednotlivá panství a každý pak zplodil své vlastní potomstvo.

X-tá generace těchto rodin bohů ohromovala hloupé lidi stále ještě technickými vymoženostmi. Měli vynikající zbraně a hlavně - uměli létat! Sice nebyly konstrukce těchto strojů nic víc než rachotící a páchnoucí monstra, ale pohybovaly se vzduchem. To pro zapůsobení na udivené lidi stačilo. Kdo se dokáže vznést do vzduchu, musí být božský. Ovšem tyto *létající* bedny potřebovaly palivo, i když to bylo jen trochu oleje, dřevěné uhlí nebo voda pro parní stroj. Piloti těchto prehistorických létajících kobereců věděli velmi přesně, jakou trasu mohou urazit, než bude zase třeba tankovat. Možná existovaly i různé *létající* bárky: jedny na delší, jiné na kratší vzdálenosti (o tom se alespoň vypráví ve staroindických pověstech o létajících strojích).

Bohům bylo velmi vhod, že lidé na jejich počest stavěli svatyně, neboť tam se vyplatilo inkasovat „obětiny“, a smrtelníci i tak uctivě dělali všechno, co sloužilo „nesmrtelným“. Tím byl pro ně celý svět zemí hojnosti. Zcela logicky vznikala posvátná místa vždy ve stejných vzdálenostech - protože po určitém počtu kilometrů musela být zastávka pro natankování paliva. A když už jednou tato grandiózní obětiště - přesněji řečeno samoobsluhy - tady byla, stal se z toho zvyk.

Také rodinám bohů, v ojedinělých případech i jejich přá-

telům, bylo situování těchto samoobslužných míst prozrazeno: Když poletíš z Delf v úhlu X 66 kilometrů, narazíš na Y. Odtud se obrátíš 66 kilometrů západně a přímou čarou na linii Z doletíš tam a tam. Nic snazšího. Geometrická síť vyplývá z rozmístění „čerpacích stanic“, „zásobáren“ a „samoobsluh“. A logicky jsou vzdálenosti mezi nimi stejné, protože po tolika a tolika kilometrech bylo třeba doplnit zásoby. Koneckonců proč by měl nějaký z bohů bloudit a členové jeho rodiny utrpět škodu jen proto, že trasa by byla náhle neplánovitě dlouhá a že kotel mezitím vyhasl.

V této kapitole jsem nastínil určitou hypotézu - nic víc. Nemí znám žádný jiný předpoklad, který by hádanku geometrické sítě nad Řeckem dokázal jednodušeji a elegantněji vysvětlit. Děti bohů je prostě třeba chápat jako kdysi reálně existující bytosti. A o tom staré mýty lidstva vyprávějí opravdu velmi mnoho. Jen je třeba to vědět.

Když už rodiny bohů dávno zdegenerovaly, dokázali zřejmě jednotliví paraziti stále ještě zneužívat nevědomosti lidí. Herodotos popisuje ve své první knize mimo jiné město Babylon: s přesnými údaji o jeho velikosti a mnoha dalšími podrobnostmi. V centru Babylonu stál i chrám Dia (Belos) „s železnými branami, jenž se byl až do mých časů dochoval“. Kromě toho tam bylo postaveno osm věží nad sebou, jedna na druhé. Výstup na tuto vysokou věž tvořilo schodiště obtočené zvenčí kolem všech osmi věží.

Na nejvyšší z nich se údajně nacházel „veliký chrám, v němž stála široká postel s překrásnými přikrývkami a vedle zlatý stůl“. Nikdo nesmí vystoupit nahoru, píše Herodotos, kromě jedné velice krásné ženy, kterážto je vyvolená. Poté - jak vyprávěli Herodotovi knězi - přichází bůh osobně do tohoto chrámu a vyspí se v tomto loži, „podobně jako v egyptských Thébách, jak tvrdí Egyptané. I tam spí nějaká žena v Diově chrámu v Thébách. Říká se, že tyto ženy neměly nikdy styk s muži smrtelnými. Totéž platí pak i v lykijské Pataře o tamní kněžce boha, jenž tam přichází. A když tento bůh se zjeví, je žena po celou noc s ním v chrámu uzavřena.“

K tomu nutno dodat: Nic jiného se nedělo na vrcholech věží

indických chrámů. A ze stejného důvodu stavěly středoamerické národy své stupňovité pyramidy s místností v jejich vrcholu. Že to musely být věže a pyramidy, je nasnadě: Ti hoši tam přilétávali!

V Herodotových dobách už rodiny bohů neexistovaly -jinak by byl o jejich létajících lodích psal. V dřívějších časech to však bylo přesně tak, jak ho babylonští knězi ujišťovali. Bohové se podle gusta ukájeli u dam či pánů - tady i onde. Když už pak bohů ubývalo a nakonec se už vůbec přestali objevovat, zmocnili se tohoto blahobytného a rozmařilého života vychytralí knězi. Teď bylo třeba přinášet oběti jim, přivádět k *nim* jinochy a panny, *jim* odevzdávat zlato a diamanty. O generace později už ani knězi nevěděli, co je vlastně pravda, ale proč by se měli vzdávat tak výnosného obchodu?

Ovšem při tomto konání se dokonce i nejvyššímu knězi vkradla do srdce nejistota, která ho denně strašila. Z mýtů znal moc bohů, i když ničemu z toho nerozuměl. A také nevěděl, kdy se nějaký bůh vrátí. Nebylo tedy rozumnější využívat lidí jen do té míry, v níž se to právě zdálo oportunní, a udržet si tak vlastní moc? A hromadit poklady pro návrat bohů? Tím by přece bylo možné si tyto nebeské a nepochopitelné bytosti naklonit. Anebo ne?

Jsmo na prahu třetího tisíciletí. Bohové už dávno nejsou. Obávám se, že to lidské společnosti zřejmě ušlo.

Zmatek kolem Tróje

Výchází-li slunce na západě, je třeba prověřit kompas.

LIDOVÉ POŘEKADLO

Koncem osmého století před Kristem žil v Řecku básník, kterého zná celý svět, o němž však nikdo nic přesného neví. Homér (řecky Homéros) zní jeho jméno a od něj pocházejí ony fantastické eposy *Ilias* a *Odyssea*. Výzkum nicméně zjistil, že Homérovým domovem byla iónská Malá Asie a že pravděpodobně byl potulným pěvcem - a dokonce měl být ten chudák navíc i slepý. Odkud tento slepý zpívající vandrovník získal zásadní rámec, ony „zasvěcené informace“, pro svá velkolepá vyprávění, zůstane zřejmě věčnou hádankou. *Ilias* a *Odyssea* čítají společně asi 28 000 veršů - na slepého básníka to není špatné. Homérem údajně řecké básnictví teprve začalo, jeho dílo „stojí na počátku řecké literatury, s ním začínají dějiny duchovního vývoje v Evropě“. Ale ani slepý básnický génius Homér si své příběhy sám nevymýšlel. Odborníci se domnívají, že písemné verzi jeho eposů předcházela dlouhá tradice, ovšem jádrem základního příběhu je „prastarý pohádkový mýtus“. Oč pak jde v těchto „prastarých bájích“?

V *Iliadě* jsou líčeny boje, podivné zbraně a hrdinské činy, jichž se zúčastnili bohové i lidé. Čteme (v osmém zpěvu) o „létajících ořích, kteříž ochotně mezi Zemí a hvězdným nebem“ sem a tam přejíždějí. Díky mlze jsou tato božská zvířata navíc i neviditelná. Tu připlachtí se svým létajícím spřežením Poseidon, vlastně vládce moří, aniž se jediná osa jeho vozidla vody byť jen dotkla. Takové pohádky miluji. Samozřejmě se děj točí kolem lásky, zraněné cti a tak trochu i kolem trojské války.

Jinak je tomu v *Odysseji*. Tam se duchaplně vyprávějí hrůzostrašná dobrodružství Odysseova. Se svými bojovými druhy nakonec dobude Tróju a po dvaceti letech se konečně vrací na svůj domovský ostrov Itaku. Celý děj se soustřeďuje na *Odyssea* - on sám vypráví v první osobě o ranách osudu, jimiž jej obdařili bohové, ale i o svých hrdinských činech a uskocích, díky jimž mohl přežít. Filologové vidí v *Odysseovi* „bájnou postavu“ a celý příběh je podle nich přirozeně „spíše pohádkové povahy“. Žádná reálná skutečnost - jak se dlouho

věřilo - za tím není. Tento názor opravil Heinrich Schliemann (1822-1890), který - s Homérem v ruce - objevil Tróju. Ale o tom později.

Na rozdíl od *Argonautiky* nebudu *Odysseu* rozebírat. O ní existuje dostatek literatury. Ale některé klíčové pojmy je třeba pro lepší pochopení této celosvětově známé historie přece jen zmínit.

Odysseus (latinsky Ulysses nebo Ulixes) byl itacký král. Se svými druhy se vydal dobýt Tróju. Příčinou sporu byl „únos“ krásné Heleny ze Sparty do Troje. Na zpáteční cestě zažívá Odysseova malá flotila původně dvanácti člunů jedno dobrodružství za druhým. Nejprve to hrdiny zanese k Mysu Malea, poté přistanou na ostrově jednookých Kyklopů. Jeden z nich jménem Polyfemos uvězní Odyssea a jeho druhy v jeskyni a každý den dva z nich sežere. Odysseovi se nakonec podaří rozžhaveným dřevěným kulem oslepit Kyklopovo jediné oko a se zbytkem mužstva uprchnout. (Malá poznámka: Kyklop se Odyssea zeptal na jméno a ten zalhal a řekl, že jeho jméno je Nikdo. Když byl Kyklop oslepen, volal na pomoc své kumpány. Ti se ho ptali, kdo ho zbavil zraku - „Nikdo,“ zařval Polyfemos. V našem století bylo této lsti použito v jedné filmové kovbojce - *My name is nobody* s Terencem Hillem, ale nemyslím, že diváci tušili, odkud nápad původně pocházel.)

Odysseus a jeho posádka se musí vzápětí vypořádat se svůdnými Sirénami a s kouzelnicí Kirké, která celé mužstvo rázem přemění ve vepře. Poté Odysseus navštíví říši Hadovu - svět mrtvých, kde si smí promluvit nejen se svou zemřelou matkou, ale i s dalšími slavnými osobnostmi, které se s naším světem už dávno rozžehaly. Nakonec musí loď projet mezi dvěma nestvůrami ženského pohlaví, Skyllou a Charybdou. Charybdu měl kdysi Zeus srazit bleskem do moře a od té chvíle musela třikrát denně spolykat a opět vyplivnout obrovské množství vody. Její sestra Skylla si s ní nezádá. Je líčena jako netvor psovitě podoby, který chytá námořníky a pomalu je požírá. Z Odysseova mužstva jich polapila rovných šest.

Zbytek posádky se posléze dostává na ostrov Trinakria. Tam hladoví muži porazí několik kusů dobytka, jenže bohužel patřila zvířata slunečnímu Titánovi Hyperionovi. Vzteky bez sebe si Hyperion postěžuje Diovi a ten jediným bleskem rozdrťí loď i celou zbývající posádku Odysseovu. Jen Odysseus přežije. Zachytí se několika prken ve vodě a ta jej o pár dní vyplaví na ostrov Ogygia. Ogygia patří víle Kalypso, která navzdory svému půvabu bydlí v jeskyni. Hýčká Odyssea, jak jen může a prosí, aby u ní zůstal, a nabízí mu za to nesmrtelnost.

Seďm let vychutnává Odysseus tento sladký život, pak ho však neustálé rozmazlování a laskání omrzí. Zasmušile sedí na břehu a sní o své domovině. Tu letí kolem Hermes a přikáže Kalypso, aby Odyssea propustila. Odysseus získává potřebné náradí ke stavbě voru, takže se nakonec k hnízdečku lásky obrátí zády. Ale bůh moře Poseidon, jehož syna, Kyklopa Polyfema, Odysseus tak hanebně přelstil, se přiřítí se svým okřídleným vozem a shodí Odyssea z prámu do vody. Byl by se utopil, kdyby se pod vodou nezbavil svého těžkého oděvu.

O dva dny později je naprosto vyčerpaný Odysseus vyvržen na břeh ostrova Drepané. S pomocí boží se nakonec po krátkém pobytu u jednoho pasáka vepřů dostává k ostrovu Fajáků, odkud smí konečně - po dvacetileté nepřítomnosti - odcestovat do Itaky.

To je zhruba rámeček tohoto hrdinského eposu. Jelikož jak v *Odysseji* a v *Iliadě*, tak i v *Argonautice* nacházíme množství zeměpisných údajů, položil si učený svět otázku: Kde byl Odysseus? Ve kterém moři zažil svá dobrodružství? Kde leží uváděné ostrovy? Kde hledat ony strašné nestvůry Skyllu a Charybdu? Sešla se víc než stovka různých názorů, nakreslilo se asi sedmdesát map a každý badatel v Odysseově případě byl přesvědčen, že právě on sledoval naprosto přesně hrdinovu stopu. Vždy podle daného názoru musel Odysseus putovat v Malé Asii, obeplout Britské souostroví a jeho bludné plavby jej zahrnaly dokonce až do Jižní Ameriky. *Odyssea* byla nakonec i házena do jednoho pytle s *Argonautikou*, ba podle některých se dokonce Odysseovo

bloudění vůbec neodehralo na naší planetě.

To nejrozmnější, co bylo o *Odyseji* publikováno, pochází od německých bratří Hanse-Helmuta a Armina Wolfových. Jim se skutečně podařilo zrekonstruovat trasu plavby, kde místa ve vztahu k času a délce plavby souhlasila. Přičemž autoři netvrdí, že „Odysseus z tohoto příběhu byl tady nebo tam“, nýbrž pouze to, že plavbu, kterou Homér vylíčil, lze uvést do rozumné souvislosti k trase v prostoru Středomoří. Přestože výsledek dlouholeté výzkumné práce bratří Wolfů je vesměs přijatelný a přesvědčivý, ptám se, odkud slepý Homér vlastně tu trasu tak přesně znal.

V *Odyseji* se i ostrov Kréta nazývá pravým jménem - ovšem není tu zmínka o robotu Talovi. Neznal snad Homér Tala z *Argonautiky*? Anebo mu robot připadal příliš fantastický a přehnaný? To si při veškerém ostatním „fantazírování“ kolem *Odyseji* dovedu jen těžko představit. Homér spojuje bohy se všemi myslitelnými kouzly a čáry, i Poseidonův létající vůz se vyskytuje, ale žádné zlaté rouno. Přes všechny hokuspokusy bohům připisované neobsahuje *Odyseia* žádnou science-fiction ve stylu *Argonautiky*.

Místo, kolem něhož se točí bitva v *Iliadě*, je Trója - ale zrovna toto město se v geometrické síti starého Řecka nevyskytuje. Nebylo zařazeno do pradávných tras bohů? Přitom o osudu Tróje píše všichni antičtí historikové, k obléhání města mělo dojít v období 1194-1184 př. Kr. Trója musí být prastará, neboť jméno města je odvozeno od mýtického hrdiny Troa (Tros byl otcem Ha, otce Laomedona, který zase byl otcem Priama z Troje). Původně se město jmenovalo jinak: Ilium, Ilion a Troas. Navíc prý při stavbě kyklopského městského opevnění pomáhal sám Apollon. Město má tedy stejně tak mýtický původ jako mnoho jiných posvátných center Řecka, o nichž už byla řeč. Proč tedy zeměpisná poloha místa archeologických vykopávek, které *dnes* nazýváme Trója, nezapadá do geometrické sítě božských generací? Nebo snad Trója, kterou objevil Heinrich Schliemann, není vůbec totožná s Trójou řecké mytologie?

Nakonec se v *Odysseji* vyskytuje i Agamemnon, který je s několika současníky údajně pohřben v Mykénách. Mykény jsou součástí geometrického rastru, dnešní „Trója“ naproti tomu ne. Pro mě je to důvod k zamyšlení.

Území Troje vládl - podle pověsti - kdysi krétský král jménem Teukros. Jeho lidem byli Teukrové. Pak však do tohoto kraje přišel osamělý královský syn Dardanos a založil tam malou osadu. Brzy se tato oblast začala nazývat po něm - Dardanie (Dardanely), a protože se jeho syn jmenoval Tros, dostala osada rovněž jméno Troas - odtud pozdější Trojane. Protože Troův nejstarší syn dostal jméno Ilos, nazývali osadu na pahorku také Ilios nebo Ilios. To vysvětluje název Homérovou básně *Ilios*.

S Homérovou *Iliadou* v ruce - tak praví moderní legenda - objevil údajně Heinrich Schliemann ono prastaré město. Mám samozřejmě takové příběhy rád. Prostě si někdo jen tak přijde a tvrdí vzdor všem učeným názorům, že bitva o Tróju, jak ji líčí Homér, se skutečně odehrála včetně všech zúčastněných hrdinů. A pak najde Tróju. Fantastické! Pouze ta historika v této podobě je nepravdivá. A co je tedy pravdivé?

Přinejmenším životní příběh tohoto fenomenálního nadšence. Heinrich Schliemann se narodil 6. ledna 1822 v Novém Bukově v Meklenbursku jako syn chudého pastora. Už jako desetiletý údajně napsal latinsky slohový úkol o trojské válce. V roce 1836 se začal učit obchodním příručím a o pět let později se stal plavčíkem na malé brize jménem Dorothea, která plula do Jižní Ameriky. Loď ztroskotala a ti, co katastrofu přežili, přistáli v záchranném člunu u holandských břehů.

V Amsterdamu se stal Heinrich Schliemann kontoristou - za pouhých 15 dolarů ročně. Říkalo se o něm že byl velice spořivý, nekonečně pilný a měl vynikající paměť. Když se naučil holandsky, zahloubal se do angličtiny a francouzštiny. Později přibral další jazyky, dokonce i nelehkou ruštinu a pro Němce značně složitou řečtinu.

Už ve dvaceti pěti letech byl Schliemann jako obchodní agent nezávislý a v roce 1847 založil v Petrohradě vlastní firmu. V Rusku nabyl značného jmění prodejem indiga, síry, olova a

ledku a stal se během několika málo let zámožným mužem. Protože se z obchodních důvodů 4. července 1850 náhodou zdržoval v Kalifornii, stal se automaticky Američanem, neboť v onen den - v den svého založení - učinila unie amerických států všechny, kdo se právě na jejím území nacházeli, svými občany.

Od roku 1858 cestoval Schliemann pravidelně po světě. Pod dojmem Homérovým a absolutně přesvědčen, že Trója popisovaná v *Iliadě* a v *Odysseji* musela kdysi skutečně existovat, se natrvalo přestěhoval do Athén.

Protože však jeho ruská manželka do Řecka nechtěla, dal se rozvést a hledal pomocí inzerátu domorodou partnerku. Našel ji v překrásné devatenáctileté dívce. Věrně podle Homéra pokřtil své první dítě jménem Agamemnon. Schliemann - tehdy už vlastnil majetek v hodnotě víc než deset milionů marek - zprvu cestoval, poznal řadu zemí, až...

...právě, až jednoho dne objevil Tróju. Ovšem tak samozřejmý, jak se o tom píše v populárních knihách, tento objev vůbec nebyl.

Čtyři kilometry od Dardanel, na (dnešním) tureckém území leží pahorek Hisarlik. Odtud je to necelých sedm kilometrů k břehům Egejského moře. Pahorek má strategický význam, neboť každá loď hodlající vplout do Dardanel projede kolem něj. Staří Řekové nazývali toto místo Hellespont, protože tam dcera krále Athamanta Hellé spadla ze zlatého rouna do moře. Jak Řekové, tak později i Římané se domnívali, že tam někde musí být Homérova Trója, i když ne zrovna pod pahorkem Hisarlik. Jen čtyři kilometry na jih od pahorku leží vesnice Bunarbaši a přesně tam hledali odborníci minulého století Tróju. Oblast byla na základě mýtu doslova obležena a místní rolníci tvrdili, že učení pánové se honí za fantomem, protože Trója neleží pod Bunarbaši, nýbrž pod pahorkem Hisarlik. Právě tato kontroverze přiměla Angloameričana Franka Calveta, který jako konzulární agent pracoval jak v Athénách, tak i v Istanbulu, aby Hisarlik právoplatně získal do vlastnictví. Frank Calvet tam tedy *byl před* Schliemannem a začal *také před* ním s amatérskými vykopávkami. Doufal, že se mu

podání vedení Britského muzea v Londýně nadchnout pro archeologický podnik většího rozsahu. Ale pánové odmítli.

Také Schliemann se v Athénách dověděl o Calvetových úmyslech a rozhodl se pahorek Hisarlik koupit. A tak se milionář Heinrich Schliemann a světoběžník Frank Calvet setkali. Calvetovi přišlo celkem vhod, že se Hisarliku a všech starostí s ním spojených zbaví. Později, když se rozlétla zpráva o nálezech trojského zlata, se pravděpodobně tloukl vzteky do hlavy. Schliemann měl opravdu dobrý čich na takové věci, to ostatně prokázal i v dalších letech. Byl nejlepším manažerem public-relations ve vlastní režii.

Od dohody s Frankem Calvetem uplynula řada měsíců, než získal Schliemann od turecké vlády povolení začít na Hisarliku kopat. 11. října 1871 byly konečně všechny problémy odstraněny. Se skupinou osmdesáti dělníků začaly vykopávky. Schliemann zarytě dřel a ani nečekaně chladné počasí ho neodradilo od práce. Dal postavit srub, kde žil i se svou ženou, která zpočátku statečně snášela všechny trampoty, přestože ledový vítr jí dával zabrat.

Trvalo to až do 15. června 1873, kdy rýč jednoho z kopáčů narazil na měděnou nádoby - plnou předmětů ze zlata a stříbra. Schliemann nařídil dělníkům nečekanou přestávku a nalezený poklad ukryl v šátku své ženy. Ve srubu pak nález utřídil, nasadil manželce na hlavu diadem a dal do celého světa rozeslat telegramy, že našel „Priamův poklad“. Byly samozřejmě i nepřijemnosti. Osmanská vláda ho obvinila, že ukradl cennosti z turecké země, a závistiví protivníci tvrdili, že zlatý poklad do země sám nejprve zahrabal.

Svou výmluvností a svou finanční mocí Schliemann všechny problémy vyřešil. Prokopával se jednou vrstvou za druhou a otázka brzy zněla nikoli, zda objevil Tróju, nýbrž kterou Tróju. Homérovu?

Schliemann propašoval údajný Priamův poklad ze země a daroval jej Muzeu prehistorie a raných dějin v Berlíně. Odtud jej Sověti v roce 1945 jako válečnou kořist SSSR odvezli a po celá desetiletí tvrdili, že o nějakém Priamově pokladu nic nevědí. Tak to bylo do roku 1993 - od té doby Rusové a Němci

o pokladu mluví, ale mluví o něm i turecká vláda, která by chtěla v dnešním turistickém středisku Trója zřídit muzeum tamních nálezů.

Objevil Schliemann skutečně *mýtickou* Tróju? Město, o němž vyprávěl Homér v *Iliadě* a v *Odyseji*?

Jistí si dodnes nejsme. Homérova Trója musela být veliké město, kde se to hemžilo vzdělanými lidmi, kde znali písmo a v němž stály chrámy různých bohů. Až dodnes se archeologové při vpravdě mimořádném vypětí prokopali čtyřiceti osmi tenčími vrstvami a objevili devět „Trójí“ - ale nikde nenašli byť jen jedinou tabuličku se jménem města. Jediný písemný dokument, který se našel, obsahuje několik chetitských hieroglyfů. Z toho se odvozuje, že tato Trója vůbec nebyla „žádným raně řeckým městem, nýbrž příslušela k jinému významnému kulturnímu okruhu“, totiž chetitskému. To by mimo jiné také vysvětlovalo, proč nebyla zahrnuta do geometrického rastru řeckých bohů.

Kopající Schliemann naproti tomu narážel všude jen na další důkazy svého přesvědčení. Když byla ze sutin vyproštěna jedna brána, označil ji okamžitě za Skajskou bránu. Ta se vyskytuje u Homéra, neboť odtud měl Achilles - ten s tou Achillovou patou - svého protivníka Rektora třikrát prohnat kolem městských hradeb. Základy jedné větší budovy byly pro Schliemanna Priamovým palácem a v roce 1872 měl podle vlastního přesvědčení objevit velkou věž, o níž se Homér krátce zmiňuje ve čtvrtém zpěvu své *Iliady*. Později se ukázalo, že v případě této „věže“ šlo o dvě bezvýznamné paralelně probíhající zídky a že Schliemannův „palác Priamův“ měl asi tak velikost prasečího chlívků. (Podle Homéra mělo být v tomto paláci místo pro 50 ložnic, hal a nádvoří.) „A také jeho Skajská brána nebyla tou, o níž Homér vyprávěl. A tak dále a tak dále - při stále střízlivějších srovnáních se Homérův text neshodoval s výkladem, jež Schliemann mnoha nálezům přisuzoval.“

Krátce před smrtí sám Schliemann pochyboval o tom, zda skutečně vykopal Homérovu Tróju. S absolutní jistotou to dodnes nevíme. Schliemannův přítel a následovník, vy-

nikající archeolog Wilhelm Dörpfeld, ho na řadu omylů upozornil. Jedna z historek o Mykénách, kde Schliemann později také kopal, tvrdí, že své omyly bral s humorem: „Cože?“ - zvolal prý jednou, „to tedy není Agamemnonova mrtvola a jeho šperky? Dobrá! Tak mu řikejme Schulze!“

Od roku 1988 je vykopávkami v Tróji pověřen mezinárodní tým pod vedením profesora Manfreda Korfmanna z města Tübingen. Přitom se každoročně objevují nové senzace. Oněch asi 90 specialistů z různých fakult a zemí velice brzy zjistilo, že pahorek Hisarlik byl od počátku třetího tisíciletí před Kristem až do římských dob nepřetržitě osídlen. Už nejhlubší vrstva - nazvaná Trója I - skrývala 2,5 metru silnou zeď městského opevnění s třemi branami. Další vrstvy - Trója II a Trója III - odhalily zbytky obytných stavení a teras, k tomuto inventáři patřily také bronz a zlato. Ve vrstvách IV a V, datovaných letopočtem 2100 až 1800 př. Kr., se Trojanům nevedlo právě skvěle. Lze to přinejmenším usuzovat ze zbytků jejich stravy. Navíc bylo prokázáno i několik požárů.

Trója VI byla nejrozlehlejší a svým časovým zařazením do období 1800 až 1250 př. Kr. se týkala epochy trojské války, jak ji vylíčil Homér. Podle názoru archeologů však město padlo za oběť zemětřesení. Na druhé straně bylo v Tróji VI několik paláců a také obranná zeď, delší a silnější než všechny předchozí. Pouze stopy nějaké urputné bitvy, jak ji líčí Homér, chybějí. Ve vrstvě Troje VI by se to šípy a hroty oštěpů mělo jen hemžit. Navíc by se musely objevit alespoň ojedinělé psané tabulky, protože tenkrát už se přece škrábalo do hlíny.

Teprve Trója VII, to je období 1200 až 1000 př. Kr., vydala směšně malinkou, asi tak 2,5 centimetru dlouhou bronzovou destičku a na ní stěží čitelné hieroglyfy v luvitštině, jazyku blízkému chetitštině. Zřejmě šlo o pečetidlo nějakého obchodníka. Tím „je stále pravděpodobnější, že Trója je totožná s Vilusou“, píše Birgit Brandauová ve své skvělé knize o aktuálních vykopávkách.

Co však je Vilusa? Je to název jed'noho místa v říši Chetitů, o němž je zmínka i v pramenech o tomto národu. Takže zase

nic o Homérově Tróji? Anebo Chetitě nazývali Tróju svým jazykem Vilusa?

Vrstva Trója VIII obsahovala už jen bezvýznamné zbytky z řeckého období (kolem r. 950-85 př. Kr.), přestože právě v této epoše prožíval zbytek Řecka - Akropolis, Delfy aj. - dobu svého rozkvětu. Zbývá ještě Trója IX, jejíž vznik je zařazován do roku asi pět set po Kristu. Z tohoto místa se vyklubala římská svatyně Ilium.

Takže Homér buď nadměrně přeháněl, nebo Schliemannova Trója není Trójou básníkovou. Ale tam přece nebyl jen pahorek Hisarlik! Co jeho okolí?

Eberhard Zangger je geoarcheolog, tedy někdo, kdo praktikuje archeologii z pohledu geologa. Odvrátil pozornost od Hisarliku směrem dolů k přímořské krajině a začal dumat. Pak sáhl do knihovny po starém Platonovi a několikrát si přečetl pověst o Atlantidě. Nakonec začal počítat, srovnávat a kombinovat. Výsledkem byla kniha, kterou řada odborníků kvitovala překvapivě kladnými komentáři. Eberhard Zangger tak chce dokázat, že Trója byla ve skutečnosti Atlantida. Silná káva. Záhada Atlantidy je tedy vyřešena? Atlantida a Trója jsou jedno a totéž místo. Pročpak tedy Homér neustále vypráví o Tróji a trojské válce a nikdy nepoužije slova Atlantida? Americký archeolog Curtiss Runnels o Zanggerově knize řekl, že „bude mít na akademický svět stejný dopad jako Schliemannovy objevy před sto lety“. A britský archeolog profesor Anthony Snodgrass je přesvědčen, že Zanggerovo srovnání Atlantidy se starověkou Trójou je natolik fundované, že to zaměstná mnoho oborů.

Má-li Zangger pravdu, nezanikla by Atlantida alias Trója devět tisíc let před Platonem, nýbrž teprve roku 1184 př. Kr. Také by Atlantida nezmizela z povrchu země v jediné strašlivé noci, nýbrž zničila by ji trojská válka. Tomu odporují vrstvy Trója VI a Trója VII. Nikoli válka nebo potopa zničily město, nýbrž zemětřesení. Navíc leží Trója na pahorku Hisarlik, takže by se vůbec nepotopila. A jakpak chce Eberhard Zangger uvést do souladu Platonovu Atlantidu s Homérovou Trójou?

Zangger má své důvody. Zda jsou dostatečně přesvědčivé,

o tom lze pochybovat.

Slovo Atlantida je obecně známé a jeho zvuk u mnoha z nás uvádí cosi do pohybu. Atlantida, to je fascinace, sen ze světa snů, ráj na zemi, který nikde neexistoval. Atlantida je země zázraků z dob dětství, kouzelný ostrov míru, pohádka o šťastném světě a bezstarostných lidech.

Je za Atlantidou víc než jen zbožné přání? Byly Atlantida a Trója - jak by chtěl dokázat Eberhard Zangger - jedno a totéž? Kde jsou nejprovokativnější protimluvy, kde je potvrzení Zanggerových myšlenek? Pokud se Zangger mylí, zhynula Atlantida definitivně? Nicméně se už po staletí o místě této bájně země teoretizuje - a stále bez úspěchu. Kdo pustil do světa mýtus o Atlantidě? Proč? V jaké podobě? Odkud se vlastně vzal původní příběh?

Atlantida - detektivka několika tisíciletí

Někteří lidé mluví ze zkušenosti, jiní ze zkušenosti nemluví.

CHRISTOPHER MORLEY /1890-1957/

Mohlo to být v roce 401 př. Kr. V Athénách se konala slavnost na počest patronky města. Kejklíři a tanečníci vířili ulicemi, na úpatí Akropole bavili mladí herci publikum nějakým divadelním představením a nahoře v chrámu bohyně Athény plál posvátný oheň. Těžká vůně kadidla a pach tučných obětovaných zvířat klesal dolů do athénských uliček. Na severním okraji města, tam, kde stála malá svatyně místního hrdiny Akadema, se na chladném zadním dvorku prostorného kamenného domu sešlo pět mužů. Všichni se dobře znali, strávili dohromady už drahně nocí při společných filozofických disputacích. Hostitel - pravděpodobně Platon sám - požádal pánskou sešlost, aby se usadila na měkkých poduškách. Jinoši podávali chlazené nápoje.

Muž jménem Platon kolem roku 400 př. Kr.? Brala ho jeho generace vůbec vážně, nebo byl považován za outsidera? Kdo byli ostatní v tomto kroužku? Významní a ctihodní mužové, jejichž slovo něco znamenalo, nebo jen průpovídkáři? Zde aspoň krátké životopisy účastníků debatního kroužku:

Platon: Syn Aristonův, z význačné athénské rodiny. V mládí

psal tragédie, později se zásluhou Sokratovou dostal k filozofii. Plných osm let naslouchal Sokratovým přednáškám.

Po jeho smrti navštěvoval Euklida v Megaře a studoval u něj geometrii a matematiku. Po krátkém pobytu v rodných Athénách procestoval Krétu, Egypt a Sicílii a byl uveden ke dvoru syrakuského vládce Dionýsia. Tyran Dionýsios měl jen málo pochopení pro filozofii, neboť po několika sporech dal Platona uvěznit a jako vězně ho předal spartskému vyslanci. Ten ho prodal jako otroka. Po mnoha dobrodružstvích a oklikách kdosi Platona vykoupil a ten se vrátil do rodných Athén. Tam založil Akademii a poslední léta života strávil ve vysokých vědeckých kruzích. Řada jeho žáků se proslavila. Platon údajně zemřel při jedné svatební hostině.

Sokrates: Syn sochaře Sofroniska z Athén. Je považován za zakladatele řecké filozofie. Jeho žáci pocházeli z nejvznešenějších athénských kruhů. Pro údajnou bezbožnost byl odsouzen vypít pohár jedu. Jednoznačně možný útěk odmítl, protože podle jeho názoru je rozhodnutí státu nad rozhodnutím jednotlivce.

Timaios: Přírodovědec a astronom z Loker v dolní Itálii. Podle Sokrata se „osvědčil v nejvyšších úřadech a čestných funkcích města“. Timaios byl zastáncem Pythagorova učení a jeho matematiky.

Kritias: Starší, v Athénách velmi uznávaný politik, jedna z „třiceti hlav“ athénských. Kritias opakovaně tvrdil, že příběh Atlantidy slyšel od svého příbuzného Solona a má k tomu i písemné podklady. Kritias byl z matčiny strany spřízněn s Platonem.

Hermokrates: Známý syrakuský vojevůdce. V peloponéské válce bojoval na straně Sparty. Později byl poslán do vyhnanství. (Badatelé zabývající se Platonem nejsou zajedno, zda *tento* Hermokrates nebo nějaký jiný byl účastníkem rozhovoru.)

Nápoje byly podány, účastníci diskuse a zřejmě i další posluchači se usadili kolem. Sokrates zahájil debatu s humorem:

Sokrates: *Jeden, dva, tři - ale kde máme, milý Timaiie, čtvrtého z vás, včerejších hostů, kteří jste dnes hostiteli?*

Timaios: *Bezpochyby náhle ochuravěl, Sokrate, neboť dobrovolně by se nevzdal účasti v této naší schůzce.*

Sokrates: Pak jest ovšem na tobě a na těchto druhých zde vyplniti úkol také za nepřítomného.

Timaios: Ano, a vynasnažíme se, abychom ve všem dostačili; věru by nebylo spravedlivé, když jsme byli včera od tebe tak pěkně pohoštěni, abychom se zase my, pokud tu jsme, nesnažili oplátkou tebe uctíti.

Sokrates: Nuže, pamatujete se tedy, o čem a co jsem vám uložil mluvíti?

Timaios: Na něco se pamatujeme a ostatní nám ty sám připomeneš; anebo ještě lépe, nemáš-li nic proti tomu, znova to od začátku krátce projdi, aby se nám to lépe upevnilo...

Poté hovoří společnost mužů o pravidlech hry, která je třeba ve státě dodržovat. Pak Hermokrates připomíná, že už předešlého dne vyprávěl Kritias jeden bájný příběh, ale to už Sokrates nebyl přítomen. A požádal ho, aby příběh laskavě zopakoval, aby jej muži mohli posoudit. A tak začíná Kritiův dlouhý monolog: úvod k příběhu o Atlantidě. Je důležité toto poněkud rozvláčné vyprávění sledovat, neboť obsahuje některé okolnosti o původu báje... (Budu se přidržovat překladu profesora Otto Apelta z roku 1922. Nakladatelství Felixe Meinera v Hamburku chci poděkovat za právo k otitštění. Všechny citáty z Apeltova překladu uvádím *kurzivou*.)

Kritias: Tak poslouchej, Sokrate; jest to vypravování velmi podivné, ale přece docela pravdivé, jak kdysi řekl největší ze sedmi mudrců Solon. Ten byl příbuzný a dobrý přítel našeho praděda Dropida, jak i sám praví na mnoha místech ve svých básních; Kritiovi pak, našemu dědu, vypravoval - jak zase tento nám vypravoval ze svých vzpomínek, že tato naše obec vykonala ve starověku velké a podivuhodné činy, které však byly časem i vyhynutím lidí zahlazeny; jeden pak ze všech že byl největší a ten nyní připomeneme, abychom, jak slušno, i tobě vzdali povinný dík a zároveň po právu a pravdě jakoby hymnem oslavili bohyni o jejím svátku.

Sokrates: Dobře máš. Než, který to byl čin, o kterém se sice nemluví, který však byl vskutku ve starověku od naší obce vykonán a o kterém Kritias vypravoval podle Solonova podání?

Kritias: Nuže povím vám tu starou pověst, jak jsem ji slyšel od muže ne mladého. Bylo totiž tehdy dědu Kritiovi podle jeho řeči skoro již k devadesáti letům, mně pak nejvýše tak deset; slavil se právě třetí den Apaturii, Kureotis. I tenkrát dostalo se dětem toho, co se podle obyčeje pokaždé dělá na tento svátek: Otcové nám totiž vystrojili závody v přednášení výpravných básní. Mnoho tu bylo slyšeti rozličných básní od mnoha rozličných básníků, ale mnozí z chlapců jsme přednášeli básně Solonovy, protože byly v oné době ještě nové. A tu řekl kdosi z fratorů, - ať již si to tehdy opravdu tak myslel, anebo že chtěl Kritiovi jaksí zalichotiti -, že se mu zdá Solon ve všem nejmoudřejší a v básnictví nejušlechtilejší ze všech básníků. Z toho měl stařec - pamatuji to jako dnes - velikou radost a řekl s úsměvem: „Kdyby nebyl měl, Amynandre, básnění za vedlejší zaměstnání, nýbrž byl se mu zcela věnoval jako jiní, a kdyby byl dokončil věc, kterou si sem přinesl z Egypta, a nebyl býval nucen pro občanské rozbroje a jiné pohromy, které tu při svém návratu našel, jí nechati, myslím, že ani Hesiodos, ani Homér, ani žádný jiný básník nebyl by ho slávou převýšil“ - „Která to byla věc, Kritio?“ řekl Amynandros. - „Jistě by to byl největší a právem ze všech nejslavnější čin, jehož se týkala,“ odpověděl, „naše obec jej vykonala, ale pro délku času a zánik jeho tvůrců nedošla pověst o něm až k nám.“ - „Vypravuj od začátku, „ děl onen, „co a jak líčil Solon a od koho to slyšel jako pravdivou událost.“

Jest v zemi egyptské,“ vypravoval, „tam, kde tok Nilu se rozštěpuje, tvoře deltu, kraj zvaný Sajský a v tomto kraji největší město Sais, odkud byl také král Amasis; ochráncem toho města jest božstvo, egyptsky jménem Neith, řecky, jak tamější obyvatelé vykládají, Athéna; říkají o sobě, že mají Athény velmi rádi a že jsou jaksí příbuzní s námi. Když tam přišel Solon, byl prý u nich velmi ctěn; vyptává se pak kdysi na minulost města těch z knězi, kteří byli v tomto oboru nejzkušenější, našel prý, že ani on sám, ani žádný jiný Řek neví takřka nic o takových věcech. A jednou, chtěje je přivésti k řeči o minulosti, jal se vypravovati o nejstarší

minulosti naší vlasti, báji o Foroneovi, podle pověsti prvním člověku, o Niobe a dále po potopě o Deukalionovi a Pyrrze, jak se zachránili, vypočítával jejich potomstvo po jednotlivých rodech a pokoušel se stanoviti podle nich letopočet všeho o čem mluvil. Tu prý řekl jeden z knězi, už velmi starý:, Ó, Solone, Solone, vy Řekové jste stále děti a není starého Řeka!' Uslyšev to, prý se tázal: Jak to myslíš?' - ,Mladí jste všichni svými dušemi,' odpověděl, ,neboť nemáte v nich žádné staré myšlenky, získané dávným podáním, ani žádné vědomosti, časem zešedivělé. Příčina toho jest tato: Mnoho rozmanitých pohrom přišlo na lidi a ještě přijde, největší ohněm a vodou, druhé pak menší tisícerými jinými způsoby. Neboť to, co se i u nás vypravuje, jak kdysi Faethón, syn Heliův, zapráhl vůz otcův, ale nedovedu jeti po cestě otcově, spálil kus země a sám zasažen bleskem zahynul, to se vypravuje sice jako báje, ale pravý smysl jest to, že tělesa, pohybující se po nebi kolem Země, odchylují se od své dráhy a že v dlouhých obdobích všechno na Zemi velikým ohněm hyne. Tehdy pak všichni, kdo bydlí na horách a na vyvýšených místech a suchých, spíše hynou nežli ti, kdož obývají u řek a moře: Nás chrání i tehdy od této pohromy Nil, náš ochránce i v jiných věcech, tím, že uvolňuje své vody. Kdykoli však zase vodami očišťují bozi zemi a zaplavují ji potopou, zachraňují se pastevcí na horách a salašníci, kdežto obyvatelé měst u nás bývají unášeni řekami do moře; ale v naší zemi ani tehdy a vůbec nikdy nespouští se voda na role shora, nýbrž naopak jest tomu zde tak, že všechna vychází zespodu. Proto a z těchto příčin se tvrdí, že zde se uchovává nejstarší paměť; a to jest pravda, že ve všech krajích, kde nebrání přílišná zima nebo vedro, lidnatost sice jest jednou větší, podruhé menší, ale lidé tam žijí stále. Všechno pak, co se stalo buď u vás, nebo zde nebo i v jiné zemi, které známe z doslechu, jestliže to jest něco krásného nebo velikého nebo po jiné stránce pamětihodného, všechno jest od starodávna vypsáno zde v chrámech a uchováno; ale u vás a u ostatních národů, sotva jest veřejný život opatřen písmem a všemi jinými obecně prospěšnými věcmi, pokaždé znovu na vás přichází v pravidelných obdobích jako mor prudký

nebeský přívál a zanechá z vás jen lidi neznalé písma a umění, takže se zase ze začátku jaksi omlazujete a nic nevíte ani o naší, ani o své vlastní minulosti. Tak také ty vaše genealogické zprávy, Solone, které jsi právě přednesl, jistě jen málo se liší od dětských pohádek: Vždyť zaprvé se pamatujete jen na jednu potopu světa, ačkoliv jich bylo již dříve mnoho, dále pak nevíte, že ve vaší zemi žil nejkrásnější a nejušlechtilejší rod na světě, z něhož pocházíš nyní ty i všechna vaše obec, když se bylo kdysi uchovalo z něho skrovné símě; to všechno vám jest neznámo, protože z těch, kteří zůstali, dlouho vymíralo pokolení za pokolením bez napsaného slova. Byla, věru, Solone, kdysi před největší vodní zkázou nynější athénská obec nad jiné nejzdatnější do války i ve všem nejlépe spořádána; ta podle vypravování vykonala nejkrásnější činy a měla nejkrásnější ze všech ústavních zřízení, o kterých jsme se na světě doslechli.

Uslyšev to Solon prý se podívil a velmi snažně prosil knězi, aby mu všechno zevrubně vypověděli o dávných jeho spoluobčanech. Kněz pravil: Velmi rád, Solone, to povím, již kvůli tobě a kvůli vaší obci, ale především z vděčnosti k bohyni, která dostala údělem vaši zemi i naši a která je vypěstovala a vzdělala, vaši o tisíc let dříve, ze semene přijatého od Země a Ohně, tuto pak později. Trvání zdejšího zřízení jest udáno v posvátných písmech počtem osmi tisíc let. Ukážu ti tedy krátce zákony tvých spoluobčanů z doby před devíti tisíci lety i nejkrásnější čin, jaký byl od nich vykonán; zevrubně o všem po pořádku pojednáme až někdy jindy ve volném čase, vezmouce do rukou i sama písma...

V dosavadním monologu uvádí Kritias několikrát jméno Solon. Kdo byl tento muž?

Solon byl předchůdcem Platonovým a osobností velice váženou, která dala Athéňanům novou ústavu (často jej označovali rovněž za kněze). Roku 571 př. Kr. cestoval do Egypta a přistál v přístavu Naukratis u kanopského ramene Nilu. Jen o 16 kilometrů dál leželo chrámové město Sais, kde byla i škola tlumočnicků. V tamním chrámu slyšel údajně Solon příběh o Atlantidě, jak jej vyprávěl staříčkový chrámový písař

Sonchis, a zároveň jej viděl i zapsaný v hieroglyfech. Asi 650 let po Solonově smrti napsal Plutarchos o Solonovi knihu *Solonův život*. Plutarchos v ní píše, že Solon sám chtěl písemnou formou o Atlantidě informovat, avšak v důsledku pokročilého stáří už toho nebyl schopen.

V úvodu se Kritias zmiňuje o rozhovoru, jehož se Solon v Sais osobně zúčastnil. Je poněkud opovážlivé obvinít hned na začátku Kritia z chvastounství. Hovoří nakonec o zážitku svého děda a Kritias sám patřil k „třiceti hlavám“ athénským, tedy k nejváženějším politikům. Proč by tedy měl Kritias ctihodné muže v diskusním kroužku balamutit? Všichni už byli staří a dostatečně moudří, aby mu lživé příběhy netolerovali. Kolem těchto mužů seděli žáci. Dělali si poznámky. Nejde také o chaotický úvod k nějaké domněnce, nejde o řeči o nějakém ideálním státě, jak se často tvrdí. O věcech obecních psal koneckonců velmi podrobně Platon ve svých knihách *Zákony*, *Ústava* a *Politikos*. Tam bylo řečeno vše. K čemu tedy nějaká vylhaná báj o Atlantidě?

Navíc Kritias zřejmě velmi přesně věděl, o čem mluví. Uvádí zeměpisné detaily - „Tam, kde tok Nilu se rozštěpuje... kraj zvaný Sajský... největší město Sais, odkud byl také král Amasis“ - atd. a potvrzuje, že v městě Sais existují dokumenty o Atlantidě. Solon, o tom ještě bude řeč, si text o Atlantidě údajně opsal z jedné sochy. Záznamy na sochách musely uvádět zvláštní události - jinak by je nikdy nikdo nepovažoval za natolik cenné, aby je v této formě zvěčnil.

Dále Kritias mužům debatního kroužku reprodukuje slova „kněze již nemladého“, jak je zná od Solona. Tento „již nemladý“ muž ujišťuje, že Egypťané všechno písemně zaznamenávali. V jednom z těchto dokumentů se praví, že Athény před velkou potopou vytáhly kdysi dávno do boje proti vojenské mocnosti, která měla vojenskou základnu „v Atlantském moři“. Neboť tenkrát bylo možné se přes ono moře dostat, dnes - míněna je doba Solonova - už ne. Proč ne? „Za Heraklovými sloupy“ byl ostrov a z něj se dalo přepravit se na ostatní ostrovy a z nich opět i na „protější pevninu“. Ale pak přišla doba „mohutných zemětřesení a povodní“ a poté přišel

„osudný den a noc strašných hrůz“ a ostrov Atlantida zmizel. Proto není moře v oněch místech vhodné k plavbě „pro nakupené neřádstvo, které zůstavil klesající ostrov“. Kritias své první vyprávění o Atlantidě uzavírá slovy: *To jest, Sokrate, stručný obsah vypravování starého Kritia, jak to byl slyšel od Solona.*

Dodatečně a téměř omluvně Kritias k mužskému debatnímu kroužku ještě poznamenal, že si v předchozí noci všechno opět v paměti připomínal, neboť co se člověk v mládí naučí, zůstává v paměti trvale zapsáno. Navíc tehdy staříčkový Solon zodpověděl i všechny další otázky.

Poté muži debatovali o astronomických problémech, o geometrii a o vzniku světa. Dnes naši astrofyzikové diskutují o vzniku času. Odpovědi by se daly najít i v Platonově dialogu *Timaios*:

Čas tedy vznikl spolu s vesmírem, aby, jako současně vznikly, tak i současně zanikly...

Moderní astrofyzika našich dnů není ani o chlup chytřejší.

Je to všechno, co lze o Atlantidě v dávnověku povědět? Ne - teď to teprve začne! Příštího dne se totiž stejná skupina mužů znovu sešla. Kritias si mezitím utřídil své podklady. Tentokrát zahájil debatu Timaios a vyzval Kritia, aby pokračoval ve vyprávění příběhu o Atlantidě, který den předtím načal. To Kritias učinil, ale nejprve požádal partnery o pochopení při potížích, s nimiž bude starou pověst lovit z paměti. Porovnal svůj úkol se záměrem malíře, který má na plátně vykouzlit nádherný obraz. Dílo musí přesně odpovídat originálu. A totéž platí i pro ústní podání příběhu. Kritias řekl, že doufá, že svůj nelehký úkol zvládne.

Z tohoto úvodu lze usoudit, jak vážně diskutující muži mýtus o Atlantidě brali. Každý z nich si byl vědom, že Kritias musí jen tak z hlavy (a s pomocí několika poznámek) vyprávět o něčem, co se jako chlapec učil nazpaměť. On sám se snažil reprodukovat dávný obraz v té podobě, jak jej slyšel v mládí:

Kritias: ...Především si vzpomeňme, že tomu jest všeho devět tisíc let, co podle vypravování byla válka mezi těmi, kdo bydlili

vně za Heraklovými sloupy a všemi obyvateli uvnitř; tu třeba nyní důkladně vylicíti. Tyto uvedla podle pověsti naše obec pod svou vládu a vybojovala celou válku, ony pak králové ostrova Atlantského, který, jak jsme pravili, kdysi se tam rozkládal a byl větší než Libye a Asie, avšak ponořiv se při zemětřesení, působí nyní svým neproniknutelným bahnem překážku v plavbě těm kteří vyplouvají odtud na širé moře...^{x/}

Rozhovor se konal asi kolem roku 400 př. Kr. při zpětném propočtu by se událost, o níž Kritias mluvil, musela odehrát před přibližně 11 500 lety. O „nemožném datování“, s nímž jsme u všech starých národů konfrontováni, už jsem psal. V dané chvíli nezbývá, než je nechat takové, jaké je. Tady dostává rovnice Trója = Atlantida první významnou studenou sprchu. Podle Homérovy *Iliady* a *Odysseje* trvalo obléhání Troje deset let. Archeologické nálezy hovoří o jejím zničení kolem roku 1200 př. Kr. Zásadně tedy existují dvě možnosti:

1. Homérova i Schliemannova Trója se kdysi jmenovala Atlantida a ta byla zničena kolem roku 1200 př. Kr. V tom případě by mezi Homérem a zničením Tróje (resp. Atlantidy) bylo pouze několik století. Proč ji potom nenazývá Atlantida? (Totéž platí i o jejích řeckých historících.) Dřívější jména Troje jsou známá až zpátky do mýtických dob. Jméno Atlantida se nikde neobjevuje.

2. Homérova a Schliemannova Trója měla ve zcela jiné epoše, zmizelé v oparu času, jméno Atlantida. Ona Atlantida však nebyla totožná s Trójou archeologickou, protože by byla mnohem starší než Trója v okamžiku své zkázy. Za takového předpokladu by byly archeologické nálezy ze Schliemannovy Tróje bezcenné, pokud by měly být zařazeny do nějakého modelu Atlantidy. Navíc: Mýtus je paměť národa. Tak grandiózní město jako Atlantida nevymizí z paměti národa a nezačne se najednou jmenovat Trója, Tros nebo Ilion.

A co s oněmi devíti tisíci lety, o nichž mluvil Kritias? Eberhard Zangger se domnívá, že Egypťané používali od roku 2500 př. Kr. státní sluneční kalendář a dva nábožensky inspirované kalendáře měsíční. Zřejmě je tedy třeba datování na sloupu v chrámu v Sais, z něhož Solon příběh o Atlantidě

opsal, počítat v měsíčních cyklech. Přepoččet by tedy dával rok 1207 př. Kr. a tehdy byli Řekové skutečně zapleteni do velkých válek, během nichž byla mimo jiné zničena i Trója. Za této situace by tedy musela Trója/Atlantida existovat do roku 1207 př. Kr. Proč tedy Kritias, odvolává se na Solona, zdůrazňuje, že Atlantida ležela v Atlantském oceáně? Nemyslím teď všude zmiňované „sloupy Heraklovy“. Trója neleží ani v Atlantském oceánu, ani to není ostrov.

A když stanovím zničení Tróje/Atlantidy do roku 1207 př. Kr., vzniknou stejné problémy jako v bodě 1. A je to ještě horší: Jestliže Atlantida/Trója kolem roku 1200 př. Kr. ještě existovala a předtím zahrnovala enormní říši, jak to, že o tom nic nevědí Egypťané a Babyloňané, kteří žili v bezprostředním sousedství této silné mocnosti?

V Platonově diskusním kroužku naslouchá pánská společnost v roce 401 př. Kr. dále Kritiovu vyprávění. Ten mimochodem uvádí - a mohlo by to klidně pocházet z mého pera, že si kdysi bohové celou zemi rozdělili podle jednotlivých regionů mezi sebou. Každý se pak přidělené oblasti zmocnil a nás lidi vychovával jako chovance, kteří mu patří. Pak hovoří Kritias o Řecku *před* potopou - tedy *před* zánikem Atlantidy. Nikdy však neuvádí, že by Atlantida byla tehdy součástí *zeměpisného* prostoru Řecka a nacházela se vlastně hned tamhle naproti. Athény jsou od Troje vzdáleny necelých tři sta kilometrů a leží na námořní trase, která byla kolem roku 1200 př. Kr. značně frekventovaná. Navíc ještě severovýchodně od Athén. Naproti tomu se Atlantský oceán rozprostírá ve směru zcela opačném.

Moudrý Solon, který zapsal příběh bájně mocnosti Atlantidy v Sais, žil v období let 640 až 560 př. Kr.. Zničení Atlantidy/Tróje by se tedy odehrálo asi tak šest set let před jeho narozením. V Egyptě se Solon dověděl, že moře v oblasti někdejší Atlantidy je teď pro plavbu nevhodné, a to kvůli obrovskému množství bahna, které se při zániku Atlantidy vytvořilo. Jenže moře kolem Troje včetně průplavu Dardanely není „neprůjezdné“. Naopak právě *kvůli* své poloze v blízkosti této mořské úžiny zažila Trója/Atlantida období

takového rozkvětu. Dardanely byly průjezdné i po zániku Tróje. A když uvážíme, že po zničení Tróje/Atlantidy Řekové neprůjezdnou zónu snad „vybagrovali“ a opět zprůjezdnili, pak by to měli zrovna oni nejlíp vědět. Šest set let před Solonem!

O tom všem Kritias, respektive Solon, neříká nic. Naopak, dává jednoznačně najevo, že i u helénských (tedy řeckých) jmen jde o muže cizího původu. A pak přidává podrobnosti v tak neuvěřitelném množství, že je lze už jen co do jejich přesnosti a pestrosti pouze s námahou označovat za produkty fantazie:

...Nežli však začneme svůj výklad, jest třeba ještě něco málo objasnit, abyste se snad nedivili, slyšíce helénská jména barbarských mužů; zvíte totiž příčinu toho. Solon, zamýšleje užiti té pověsti pro svou báseň, vyptával se po významu těch jmen a našel, že oni první Egyptané, kteří je zapsali, převedli je do své řeči; tu zase sám znova probíraje smysl každého jména převáděl je do našeho jazyka a tak si je zapisoval. Tyto zápisy byly u mého děda a ještě jsou nyní u mne; hned jako chlapec jsem je důkladně prozkoumal. Budete-li tedy slyšeti taková jména, jako jsou u nás, nebudiž vám to nic divného; vždyť jste slyšeli příčinu té věci. Takový tedy asi byl tehdy začátek toho dlouhého výkladu...

Zde následovalo potvrzení písemné verze pověsti o Atlantidě, kterou měl Kritias k dispozici: *...a tento opis byl ve vlastnictví mého děda a teď je vlastnictvím mým...*

Kritias: ...Již svrchu bylo řečeno o losování bohů, že si rozdělili veškerou zemi tu na větší, tu na menší úděly a zařizovali pro sebe svatyně i oběti; tak tedy i Poseidon dostav ostrov Atlantský usadil své děti ze smrtelné ženy na takovémto asi místě ostrova. Od moře ke středu celého ostrova prostírala se rovina, která prý byla ze všech rovin nejkrásnější a dostatečně úrodná, s tou rovínou pak se stýkala uprostřed ostrova ve vzdálenosti asi padesát stadií hora, na všech stranách mírně vystupující. Na této bydlil jeden z tamějších mužů, zrozených na počátku ze země Jménem Euenor; se svou ženou Leukippou; měli pak jedinou dceru Kleitó. Když Kleitó již dospěla, zemřela jí matka i otec. Po ní pak vzplane touhou Poseidon a spojí se s ní a vršek, na kterém bydlila, kolem dokola silně opevní; vytvoří

totiž vzájemně se objímající menší a větší kruhy moře a země, a to dva země, moře pak tři, jako by je vyráběl kružítkem, maje střed ostrova osou, všude stejně odlehlé, tak aby tam pro lidi nebylo přístupu; neboť tehdy ještě nebylo lodí a plavby. Potom uspořádal sám bez námahy svou božskou mocí ostrov uprostřed vzniklý: Vyvedl vzhůru zpod země dva prameny vody, jeden teplý, druhý studený, a dal vyrůstí ze země hojnosti rozmanité potravy. Zplodiv pak po pěti dvojčatech mužského potomstva, vychoval je, a rozděliv celý ostrov Atlantský na deset dílů, udělil prvorozenému z nejstarších bliženců matčino sídlo i okolní úděl, jenž byl největší a nejkrásnější, i učinil jej králem nad ostatními; ostatní pak učinil vladaři a dal každému vládu nad mnoha lidmi a území velkého rozsahu. Dal pak všem jména, nejstaršímu a králi to, od kterého dostal pojmenování i všecken ostrov a moře, totiž Atlantské, protože první král se tehdy jmenoval Atlas; bliženci pak po něm narozenému, jenž dostal úděl na kraji ostrova k Heraklovým sloupům až tam, kde se prostírá kraj nyní zvaný Gadeirský, dal jméno řeky Eumelos, v domácím pak jazyce Gadeiros, jméno, které by bylo dalo vznik nynějšímu názvu této krajiny. Z druhých pak bliženců nazval jednoho Amferes, druhého Euaimon; z třetích pak dal staršímu jméno Mneseus, mladšímu pak Autochton; ze čtvrtých pojmenoval staršího Elasippos, mladšího pak Mestor; při narození pátých bylo dříve narozenému dáno jméno Azaes, později narozenému Diaprepes. Tito pak všichni sami i jejich potomci po mnoho pokolení tam seděli, vládouce nad mnoha jinými ostrovy v tom moři a majíce mimo to vládu, jak bylo již dříve řečeno, nad obyvateli kolem moře Středozemního až po Egypt a Tyrhénii.

Atlas měl četné a vynikající potomstvo; nejstarší král, odevzdával vždy vládu nejstaršímu ze svých synů, a tak zachovávali posloupnost po mnoho věků; jejich bohatství bylo tak veliké, jaké se nikdy dříve nevyskytlo v žádných rodech královských, ani později se tak snadno nikdy nevyskytne, a měli pohotově všechno, čeho bývá potřebí v městě i v ostatní zemi. Mnoho důchodů jim přicházelo zvenku z jejich panství,

nejvíce však životních potřeb poskytoval ostrov sám: především pevné i tavitelné hmoty, jichž se dobývá dolováním, mezi jinými zvláštní druh mosazi, kov známý nyní jen podle jména - tenkrátě však to bylo více než pouhé jméno, totiž oreichalkos, a vykopávali jej ze země na mnoha místech ostrova a po zlatě byl nejvzácnější u tehdejších lidí...

I když Kritias předem objasnil, že jména osob byla převedena do řečtiny, není mezi nimi jedině, jež bychom z pověsti o Trójce museli znát. Potom Kritias vysvětluje, že v zemi jménem Atlantida rostly všechny stromy a plody, ale i zelenina přímo skvěle. Proč? „Protože její podnebí tvořily společně sluneční teplo a vlhkost moře.“ To však na podnebí Tróje vůbec neseď. Tam je v zimních měsících nepříjemně chladno. Tropické ovoce a stromy by to nepřežily. V Atlantidě však přežívaly - a to po celý rok.

Konečně se Kritias dostává ke struktuře a ke stavbám v Atlantidě. A jeho údaje jsou tak přesné, že naši architekti podle nich dokázali pořídit zcela jednoznačné výkresy v příslušném měřítku.

Kritias: Nejprve vystavěli mosty přes mořské pásy, které obkličovaly staré hlavní město, činíce tak cestu ven i ke královskému obydlí. Toto královské obydlí zřídili hned na začátku v tom bydlíšti boha i předku, a jak je potom jeden od druhého přijímal a výzdoby doplňoval novými výzdobami, převyšoval co mohl pokaždě svého předchůdce, až vytvořili sídlo, vzbuzující úžas při pohledu na jeho velikost i krásu stavby. Prokopali totiž příkop od moře až k vnějšímu kruhu, tři sta stop široký, sto stop hluboký a padesát stadií dlouhý, a zřídili takto průplav z moře do něho jako do přístavu, učinivše ústí tak široké, aby do něho mohly vplouti i největší lodi. A také pásy země, které oddělovaly pásy moře, prokopali, tak aby jedna triéra mohla proplouvatí sem a tam, a opatřili mosty tak vysokým krytem, aby bylo možno dole podplouvatí; křídla suchých pásů měla totiž takovou výšku, že dostatečně vyčnívala nad moře. Byl pak největší z těch kruhů, se kterým bylo moře průkopem spojeno, tři stadia široký a sousední kruh země byl jemu roven; z druhých pak měl pás vodní šířku dvou stadií, suchý pak byl zase roven před-

cházejícímu vodnímu; ten pak, který obíhal kolem samého ostrova uprostřed, jedno stadion. Ostrov, na kterém byl královský dům, měl průměr pět stadií. Pak obehnali ostrov, jakož i pásy a most široký sto stop, ze všech stran kolem dokola kamennou zdí a postavili všude na mostech u mořských průchodů věže a brány. Kámen lámali kolem dokola vespod na středním ostrově i vespod na pásech na vnější i vnitřní straně, jednak bílý, jednak černý, jednak červený, a tím zároveň vylamovali v nich po obou stranách loděnice, přikryté samotnou skalou. A domy stavěli zčásti jednobarevé, zčásti pro okrasu pestré z kamenu rozličných barev, využívajíce takto jejich přirozeného půvabu, a hradbu kolem vnějšího pásu obložili po veškerém obvodě mědí jakoby nátěrem, hradbu potom vnitřního polili cínem a kruh kolem samé akropole mosazíš ohnivým leskem...

Věci se komplikují. Co si má našinec představit pod pojmem „tři plethra“ nebo „jedno stadion“?

Řecké délkové míry:

1 stopa	= 30 centimetrů
100 stop	= 1 plethron (30 metrů)
3 plethra	= 90 metrů
6 plether	= 180 metrů nebo 1 stadion
1 stadion	= 180 metrů
5 stadií	= 900 metrů
50 stadií	= 9 kilometrů
2000 stadií	= 360 kilometrů
10 000 stadií	= 1 800 kilometrů

Plošné míry:

1 los = 1800 čtverečních metrů

1 kleros = asi 3,24 čtverečních kilometrů (nebo cca 330 ha)

Pokud zde Kritias neopakuje nějaký příkrášlený výmysl svého děda převzatý od Solona, nabývá Atlantida obdivuhodných obrysů. Některé z těchto pozoruhodných skutečností si zapamatujme:

Bohové si mezi sebou rozdělí svět. Poseidon získává Atlantidu.

Ve vzdálenosti asi 50 stadií (devět kilometrů) od pobřeží se zvedá nízká, ze všech stran přístupná hora.

Tam žili původně ze země zrození Euenor a Leukippa. Jediná dcera Kleitó *ztrácí* rodiče.

- Poseidon obtěžká Kleitó.

Poseidon osobně opevní nízký „vršek“ ochrannými kruhy z vody a země - „pro lidi nepřístupnými“.

Poseidon spolu s Kleitó zplodí patero mužských dvojčat. Nejstarší syn se jmenuje Atlas. Po něm má moře jméno Atlantský oceán.

- Ostrov je bohatý na vzácné kovy.

- Klima je subtropické („...sluneční teplo a vlhkost moře...“)

Atlas a jeho potomstvo budují v centru ostrova královský hrad.

Od moře je prokopán kanál v délce 50 stadií (devět kilometrů) a široký tři plethra (90 metrů) až k prvnímu kruhovému pásu.

- Největší kruh má šířku tří stadií (540 metrů).

- Průměr centra ostrova činí pět stadií (900 metrů).

- Toto centrum je obeháno kamennou zdí potaženou kovem.

Věže, brány a domy jsou provedeny různobarevnými kameny (bílá, černá, červená).

- Vznikají lodní arzenály zastřešené skálou.

- Zeď kolem ústředního hradu je polita mosazí.

Až potud se vyskytuje několik problémů při ztotožňování Atlantidy s Trójou. Ale nemožné to přesto není, koneckonců závisí všechno na tom, zda Kritias vypráví krásnou pohádku z dědových časů, nebo skutečnou pravdu. Ještě se k tomu vrátím. Pokud by byla Atlantida totožná s Trójou, musel by být kolem centra Troje I ochranný val „z kruhů vody a země“ („pro lidi nepřístupný“). Při archeologických vykopávkách se opravdu objevil jakýsi ochranný val kolem Troje I, ovšem velice ubohý, boha Poseidona nedůstojný. Vodní kruh poblíž tohoto centra však lokalizován nebyl. Takový kruh by se k pahorku ani nehodil.

Atlantida by musela ležet v Atlantském oceáně, neboť její název je údajně odvozen od jména Atlas, Poseidonova prvorozeného syna. Trója, jak známo, se nachází jinde. Klima Tróje není subtropické a až dodnes nebyl objeven žádný devět kilometrů dlouhý kanál vedoucí od moře. To ovšem mnoho neznamena, protože dosavadní vykopávky a měření se jen málo soustřeďovaly na okolí Troje.

Centrum Atlantidy mělo prý průměr 900 metrů - to by u Tróje souhlasilo, ale zdi kolem něho měly být jako celek potaženy kovem. Ani to nelze vyloučit, neboť kovy se po celá staletí kradly, roztavovaly anebo se tavily při požárech. Jejich zbytky by bylo možno vypátrat v půdě. K tomu by stačilo provést chemické rozbory na dvou místech v zemině. Schliemann sice tvrdí, že asi v hloubce devíti metrů narazil na vrstvu strusky z roztaveného olova a měděné rudy, avšak takovéto zbytky kovů při současných vykopávkách nalezeny nebyly.

Nakonec by se měly objevit stavby ve třech barvách - zatím se nic takového nenašlo, a ústřední hrad měl mít mosazný povlak. I to by se dalo prokázat. Jisté je vlastně jen to, že Homér ve své básnické verzi o ničem podobném v Tróji/Atlantidě nemluví.

Ale vyprávěč Kritias své líčení ještě neskončil:

Královský pak dům na akropoli byl zařízen tímto způsobem: uprostřed byl tam vyhrazen posvátný, lidu nepřístupný obvod, zasvěcený Poseidonovi a Kleitó, obehnaný zlatou ohradou, to místo, na kterém bylo na počátku zplozeno a narozeno těch deset kraleVICU; tam také co rok ze všech deseti údělů odváděli každému z nich prvotiny úrody. Byl tam chrám Poseidonův, stadion dlouhý, široký pak tři sta stop a přiměřené k těmto rozměrům výšky; nezapřel však již poněkud barbarskou podobu. Celý chrám mimo akrotéria zevně potáhli stříbrem, akrotéria pak zlatem; uvnitř pak vyložili strop z bělostné slonoviny zlatem a stříbrem a mosazí, všechny pak ostatní plochy zdí, sloupů i podlahy obložili mosazí. Dovnitř postavili zlaté sochy, boha Poseidona stojícího na voze a řídicího šest okřídlených koní, tak

velikého, že se dotýkal temenem stropu, kolem dokola pak sto Neréoven na delfínech - tolik jich totiž bylo podle víry tehdejších lidí - i mnoho jiných soch věnovaných od soukromých lidí tam bylo. Venku kolem chrámu stály sochy všech oněch deseti králů ze zlata, jejich žen i všech potomků a mnoho jiných velikých obětních darů, věnovaných od králů i soukromníků, jak ze samé obce, tak od okolních poddaných. Dále tam byl oltář, shodující se co do velikosti i práce s touto stavbou, a královský dům, rovněž tak slušící jak velikosti říše, tak nádheře svatyně. Co se pak týče studní se studeným a horkým pramenem, jež obsahovaly nevyčerpatelné množství vody a z nichž jedna i druhá byla neobyčejně užitečná lahodností a výborností své vody, upravili si je tak, že je obklopili budovami, vysázeli kolem dokola stromy hodící se k vodám i zřídili vůkol lázně, jednak pod širým nebem, jednak skryté s teplou vodou pro zimu, zvláštní pro královskou rodinu a zvláštní pro soukromníky, dále pak jiné pro ženy a jiné jako koupadlo pro koně a ostatní dobytek, každé z nich s příslušnou výpravou. Odtok pak vedli do Poseidonova háje, v němž rostly rozmanité stromy, pro výbornost půdy nadobyčejné krásy i výšky, a pak vodovodem podél mostů do vnějších pásů. Tam pak bylo zřízeno mnoho chrámů mnoha bohů i mnoho sadů a cvičišť, zvlášť jedno pro muže, druhé pro koně, každé na jednom z kruhovitých ostrovů; zejména však byl uprostřed většího ostrova hippodromos pro závod koňských spřežení; měl na šířku jedno stadion, do délky pak se táhl po celém obvodu ostrova. Podél něho byly z té i oné strany strážní budovy pro obyčejné mužstvo králových strážců; věrnějším byla přikázána strážní služba na menším kruhu blíže u akropole, těm pak, kteří věrností ze všech nejvíce vynikali, byly dány příbytky uvnitř akropole kolem samých králů. Loděnice byly plné triér i náradí, která náleží k triérám, a vším byly vhodně opatřeny. Okolí královského příbytku bylo tedy takto zařízeno. Za třemi vnějšími přístavy šla od samého moře kolem dokola zed, vzdálená všude padesát stadií od největšího pásu a přístavu;

její konce se sbíhaly v jedno ústí průkopu do moře. Tento pak celý prostor byl zastavěn četnými a hustými domy, ústí pak a největší přístav se hemžily lodmi a kupci, přicházejícími ze všech stran, jichž množství působilo ve dne v noci křik a rozmanitý hluk i lomoz.

O městě samém i o okolí starobylého sídla jest tedy nyní řečeno skoro všechno, jak bylo tenkrát vypravováno; pokusme se nyní vylíčiti povahu ostatní země i způsob jejího zařízení. Především tedy podle vypravování zdvíhal se ostrov z moře velmi vysoko a příkře, ale krajina kolem města byla úplná rovina; objímala město a sama byla kolem dokola objímána horami, svažujícími se až k moři, holá a rovná, podoby obdélné, prostírající se na jedné i druhé straně tři tisíce stadií a na šířku majíc od moře vzhůru středem dva tisíce. Tato pak část celého ostrova byla obrácena k jihu, chráněna proti straně severní. Hory kolem ní tehdy prý vynikaly množstvím i velikostí a krásou nade všechny nynější, chovajíce v sobě četné bohaté osady perioiků a řeky i močály a luhy s hojnou potravou pro všeliká zvířata krotká i divoká, i lesy, rozmanité jak množstvím, tak druhy stromů a poskytující hojně dříví pro všechny práce. Takto pak byla ta rovina upravena jednak od přírody, jednak od mnoha králů za dlouhý čas. Byl to celkem podlouhlý, pravoúhlý čtyřúhelník; co chybělo, bylo zarovnáno příkopem, kolem dokola vykopaným; co se pak týče jeho hloubky a šířky i délky, nelze uvěřiti vypravování, že by dílo rukou lidských - vedle jiných prací - mohlo býti tak veliké, ale třeba říci, co jsme slyšeli: Byl vykopán sto stop hluboký, do šířky pak všude stadion a táhl se kolem celé roviny v délce deseti tisíc stadií. Přijímal vody stékající z hor a vina se kolem roviny i přicházeje z té i oné strany k městskému průplavu, vypouštěl je tudy do moře. Shora pak vedly od něho rovné průkopy, široké asi sto stop, rovinou zase do průplavu, vedoucího k moři; jeden od druhého byl vzdálen sto stadií: Tamtudy plavili z hor do města dříví a svázeli po lodích dolů i ostatní zboží, spojivše umělými

průplavy ony průkopy jednak napříč mezi sebou, jednak s městem. Žeň měli dvakrát do roka, v zimě pomocí dešťové vláhy z nebes, v létě pak zavádějící na pole z průkopu vodu, kterou rodí země... ...Co se pak týče úřadů a hodností, byly již od počátku takto zařízeny: Z deseti králů jeden každý ve svém údělu a ve své obci měl moc nad muži i nad většinou zákonů, trestaje a usmrcuje kohokoli chtěl; ale vespolná vláda a vzájemný styk mezi nimi řídil se podle ustanovení Poseidonových, jak jim je odevzdal zákon a pravidla napsaná od předků na mosazné desce, jež byla uložena uprostřed ostrova v chrámě Poseidonově. Tam se shromažďovali střídavě jednou pátého a podruhé šestého roku - aby tak byli stejně spravedliví k sudému i lichému - ve shromáždění pak jednak se radili o společných věcech, jednak vyšetřovali, zdali se kdo čím provinil, a soudili. Kdykoli pak hodlali souditi, dávali si napřed vespolek takovéto záruky: V posvátném okrese Poseidonově byli chováni na svobodě býci; tu těch deset králů zůstalo o samotě a pomodlivše se k bohu, aby chytili oblíbenou mu oběť, honili ony býky bez železných zbraní toliko dřevěnými kyji a osidly; kterého z býků chytili, přivedše jej k desce zabíjeli jej u jejího horního kraje, tak aby krev stékala po písmenech. Na desce pak byla mimo zákony přísaha vyslovující veliké kletby proti neposlušným. Když pak tu podle svých obětních řádů spálili všechny údy býka, naplnili měsidlo a vhodili do něho za každého drobet sražené krve, ostatní pak krev odnesli do ohně, očistivše kolem dokola desku; potom nabírajíce zlatými naběračkami z měsidla a ulévající do ohně přísahali, že budou souditi podle zákonů na desce a že potrestají toho, kdo se snad něčím v minulosti provinil, jakož i v budoucnosti že žádného z předpisů vědomě nepřestoupí a že nebudou proti zákonům vlasti ani poslouchati vládců jinak, než bude-li rozkazovati podle otcovských zákonů. Když toto každý z nich byl slíbil za sebe i za svůj rod a když se byl napil a uložil číši jako obětní dar do chrámu božího, věnovali se hostině a potřebám svého těla. Když pak nastala tma a oheň zápalných obětí byl vyhaslý, všichni obléknuvše se v nejkrásnější tmavomodré

roucho usedali na zemi u žároviště přísežního ohně; tu pak v noci, po uhašení všeho ohně kolem po chrámě, byli souzeni i soudili, jestliže kdo z nich koho obviňoval z nějakého přestoupení zákona; po skončeném soudě, když nastalo světlo, zapisovali rozsudky na zlatou desku a ukládali ji na památku i s rouchy. Bylo pak mnoho zvláštních zákonů o právech jednotlivých králů, nad jiné však nejdůležitější ten, že nikdy nepozdvihnou zbraní proti sobě navzájem, nýbrž že všichni budou pomáhati, jestliže by se někdo z nich v některé obci pokoušel svrhnouti královský rod, a že společně, jako jejich předkové, budou se raditi o rozhodnutích o válce i ostatních věcech, ponechávajíce vrchní vládu rodu Atlantskému. Avšak o smrti některého z příbuzných rozhodovati král neměl moci, kdyby odsouzení nebylo schváleno většinou ze všech desíti.

Tuto tak velikou a takovouto moc, jež byla tenkrát v oně zemi, sebral a přivedl bůh proti této naší zemi z takovéto asi, jak se vypravuje, příčiny: Po mnoho pokolení, pokud v nich působila božská přirozenost, byli poslušní zákonů a chovali se přátelsky k sourodému božskému plemeni; měli smýšlení pravdivé a veskrze ušlechtilé, vedouce si v každému osudu i vespolek mezi sebou mírně a s rozumem. Proto pomíjejíce vše mimo mravní i tělesnou dokonalost málo cenili vezdejší statky a lhostejně, spíše jako břímě nesli spoustu svého zlata i ostatního majetku. Nebyli opojeni rozmařilostí ani neupadali v chyby, ztrácejíce pro bohatství vládu nad sebou samými, nýbrž střízliví bystře hleděli, že i všechny tyto statky rostou ze společného přátelství, spojeného s dokonalostí, kdežto shonem za těmito věcmi a ceněním jich hynou tyto věci samy a ono přátelství hyne spolu s nimi.

Z takovýchto zásad pak a působením božské přirozenosti dosud v nich trvající rostlo jim všechno, co jsme dříve vylíčili. Ale když božská částka v nich zmizela, směřujíc se opět a opět s mnohým živlem smrtelným, a povaha lidská nabývala převahy, tehdy již nemajíce síly snášeti vezdejší statky, kazili se a ohyzdnými se jevíli tomu, kdo dovedl viděti, protože ztratili nejkrásnější z nejzácnějších statků; ale lidem, neschopným viděti život vpravdě blažený, zdáli se právě tehdy nejkrásnější a nejblaženější, když se plnili nespravedlivou zřítností a mocí. Tu pak

bůh Zeus, podle zákonů kralující a svou mocí toto všechno vidoucí, zpozorovav, že řádné pokolení jest v bídném stavu, pojal úmysl uvaliti na ně trest, aby zmoudřeli a napravili způsob svého života; shromáždil všechny bohy do jejich nejslavnostnějšího přibytku, který stojí uprostřed všehomíru a z něhož jest viděti všechno cokoli bylo stvořeno, a shromáždív je pravil:

A jak to prosím pěkně pokračuje? To bychom všichni rádi věděli a s námi už asi 2 400 let zástupy filozofů, filologů starých jazyků a badatelů zabývajících se Atlantidou. Avšak Platonův dialog s příběhem o Atlantidě končí stejně nečekaně jako výše uvedený odstavec. Je to nepochopitelné, neboť po dialogu *Kritias* napsal Platon ještě další díl. Proč chybí konec pověsti o Atlantidě? Některý z Platonových dědiců asi zlajdačil. Žádný jiný autor z dob antiky už o Atlantidě nepsal?

První zmínku o Atlantidě mimo Platonovo dílo jsem našel právě v *Argonautice* od Apollonia Rhodského:

...Ze všech svých sil pak bičovali příboj a večer přistáli u břehů ostrova Atlantidu. Orfeus žádal je naléhavě, by svatým obřadům ostrova, jeho tajemstvím, právům i mravům se nevysmívali. Tak zajistí si přízeň nebes při nebezpečnostvích na moři. Však více o té věci si povědět netroufám...

Tady se jednoznačně mluví o „ostrově“ jménem „Atlantida“, kde bylo třeba respektovat určitá práva, mravy i tajemství. Ačkoliv se Apollonios jinak podrobně rozepisuje o zeměpisu a místopisu svých zemí, najednou si „netroufá“ říct „o té věci víc“. Zvláštní. Měli bychom si možná zapamatovat, že Atlantida byla ostrovem Poseidonovým a že dva z jeho synů byli s ostatními na palubě Arga.

Herodotos (490-425 př. Kr.) sice neví nic o Atlantidě, ale ve IV. knize svých *Dějín* (kapitoly 184 a 185) píše o jakési solné oblasti sousedící s pohořím jménem Atlas: Je úzké a tvaru vpravdě kruhového a vysoké prý tak, že vrcholů jeho nevidno. Mraky od nich se nikdy nevzdalují, v létě ni v zimě. Lidé tam usedlí říkají, že tyto hory jsou sloupy nebeské. A podle nich i lidé mají jména; ti totiž Atlanty se zvou...“

Krátce po Platonově smrti uveřejnil zrovna jeden z jeho žáků, Aristoteles (284-322 př. Kr.), spis, v němž pravdivost

příběhu o Atlantidě zpochybnil. Už tenkrát! Na druhé straně též Aristoteles se zmiňuje o neznámém ostrově v Atlantiku, který nazval Antilia. Opět jiný Platonův stoupenec, Krantor ze Soloi (330-275 př. Kr.) uvádí pravý opak. Tvrdí, že cestoval do Sais v Egyptě a tam rovněž viděl písemnou verzi pověsti o Atlantidě. Poté Krantor - jako první! - uveřejnil Platonovy dialogy.

Všichni pozdější velcí básníci a historikové doby předkřesťanské se nějakým způsobem o Atlantidě zmiňují. Patří k nim tak známé osobnosti jako Proklos, Plutarchos, Poseidonios, Longinos, Strabon, Thukydidés, Timagenes, Plirius Starší a dokonce i Diodoros Sicilský. Nikdo však nic nového nepřináší, všichni se odvolávají na Platona. Něco, co by přesahovalo Platonovy dialogy *Timaios* a *Kritias*, se nelze dozvědět. Proto musí hlavní otázka, než začneme přemýšlet dál, znít: Naservíroval Platon světu literární pohádku?

Filozofická škola Platonova se držela pravdy. Všechny dialogy míří tvrdošíjně k jednomu: Dobrat se pravdy. Kdo čte Platonovy spisy, setkává se s tímto hledáním na každém kroku. Jsou tu rozbor, srovnání, rozpory, domněnky, definice, předměty diskusí jsou vymezovány a nakonec probírány až donekonečna. A když se v diskusním kroužku začalo někdy fantazirovat, bylo to předem řečeno a používalo se podmiňovacího způsobu. Proč by Platon v případě pověsti o Atlantidě neměl tuto jasnou linii dodržet? On i všichni ostatní účastníci debaty by přece museli vědět, zda je příběh o Atlantidě pouze domněnka nebo Egyptany vymyšlená historka. Proč to nikdo neřekl? Naopak: *Kritias* začíná dialog s výslovným upozorněním, že jde sice o příběh zvláštní, který si však může činit „nárok na plnou pravdu“. A Sokrates se vzápětí ptá, o jaký čin se přitom jedná, který měl být „skutečně vykonán“, i když v příběhu o něm není ani zmínky. O něco později se otázka znovu opakuje - od kohopak toto všechno slyšel Solon „jako pravdivý příběh“?

Egyptský kněz vysokého věku, od nějž Solon slyšel onen příběh vyprávět, zdůrazňuje, že je to „už velmi dávno“ a všechno je v písemných dokumentech zaznamenáno. A

také ještě trvá na tom, že podrobnosti budou později „na základě listin samých probrány“. Vymyslel snad Platon všechny tyto malé lži jen proto, aby vyprávění o Atlantidě působilo věrohodněji?

Seděla u toho i mládež a snad - to nevíme - i další publikum. Druhého dne dialogu tvrdil onen ctihodný pán Kritias navíc, že si v noci předtím dal všechno opět projít hlavou, aby si věci připomněl. Co? Lži, které hodlal přednést v kroužku mudrců? A pak tvrdil, že záznam příběhu o Atlantidě byl v majetku jeho děda a teď že jej vlastní on. Pokud to nebyla Kritiova vlastní slova, musel si je Platon vymyslet. Nepředstavitelné u člověka, který se u všeho chtěl vždy dobrat pravdy.

Týž Platon by pak musel celou historii o Atlantidě kromě toho podsunout i Solonovi. Ale ten přece patřil k nejvýznamnějším osobnostem v Athénách! Fungoval dokonce i jako zákonodárce. A jak by mohl Kritias přihlížet a dopustit, aby Platon zatahoval jméno jeho děda do nějaké vylhané historiky? To by byla přímo zákeřnost. A kdyby Kritias sám vložil do dědových úst zcela vymyšlenou věc, museli by ostatní účastníci rozhovoru protestovat. Ledaže by si rafinovaný Platon na místě vymyslel všechno sám, celý rozhovor i s jeho účastníky. Jenže to by zase nebylo proveditelné, protože uvádění muži v Platonových dobách všichni žili a každý z nich byl osobností dostatečně známou a měl dozajista i dost odvahy, aby takovouto lež při současném zneužití svého jména nikdy nenechal jen tak projít.

Nic tu nezapadá do Platonovy linie hledání pravdy. Totéž platí i pro vyprávění samo. V Atlantidě například existoval druh kovu podobný mosazi, jakási slitina zlata a mědi, která se později už nikde nevyskytla. Jak by se na takovou věc přišlo? Kolem Atlantidy měly být hory „chránící ostrov proti severním větrům“. Takové detaily jsou ve vymyšlené historii o předpokládaném „ideálním státě“ stejně nápadné jako pověstná pěst na oko, protože bylo zcela lhostejné, odkud vane vítr. V centru Atlantidy stál údajně sloup, do nějž byly vyryty Poseidonovy zákony. Zase další perfidní lež? Na onom sloupu měla být zapsána i „přísežná formule s důraznými kletbami“.

K čemu? U vyfantazírovaného „ideálního státu“? Králové Atlantidy prý soudili sami sebe a své rozsudky zaznamenávali na zlatou desku. A v případě války mělo být vrchní velení přenecháno „rodu Atlantskému“. Nač by takové „vrchní velení Atlantů“ Athéňanům bylo?

Vše se reprodukuje v gramatické podobě minulého času, přesně tak, jako by se to tímto způsobem odehrávalo. To opět do Platonovy školy nezapadá. Proč by měla tato škola (nebo Platon jako pachatel) chtít athénské intelektuální elitě prodat rafinovanou lživou historku - v přednesu Kritia, jednoho z nejváženějších mužů tehdejšího světa?

A můžeme pokračovat ještě ostřeji: Kritias má navíc ještě i tu drzost tvrdit, že „božství“ Poseidonových potomků častým míšením se smrtelníky postupně mizelo a že nakonec lidské smýšlení převážilo. Kdo to může tvrdit? A kdyby to bylo vymyšleno, mohlo se to v tehdejší době považovat bezmála za urážku bohů. Příběh o Atlantidě se tak či onak do Platonova přediva lži nehodí a už vůbec ne při zneužití jmen žijících osob.

A teď ztotožňuje Eberhard Zangger Atlantidu s Trójou. Předpokladem přitom je, že Zangger bere Platona vážně, že tedy považuje pověst o Atlantidě za pravdivou. Ne tak docela. Platon hovoří o Atlantidě jako o ostrovu. Jenže Trója na žádném ostrově neleží. Zangger má pro to okamžité vysvětlení. Říká, že v očích Egyptů přišli skoro všichni cizinci „z ostrovů“. Slovo „ostrov“ mělo v době bronzové jiný význam než dnes. Protože v Egyptě prakticky žádné ostrovy nebyly, neexistoval pro toto slovíčko ani žádný hieroglyf. Znak používaný pro „ostrov“ vyjadřoval jen pobřeží nebo písčitou pláž v oblastech ležících mimo Egypt.

Může být. Ale Egyptané přece věděli, že Řecko, s nímž udržovali čilý obchod, se skládalo z mnoha ostrůvků. A co mi u rovnice Trója = Atlantida už vůbec nejde do hlavy, je skutečnost týkající se moci a velikosti Platonovy Atlantidy. Byl to proorganizovaný státní útvar, mocnost s úžasnou ozbrojenou silou. A to měla být Trója, takřikajíc protilehlé pobřeží Egypta?

Herodotos například se při svých cestách po Egyptě dovídá

od svých tamějších partnerů neuvěřitelně mnoho. Zapisuje si jména králů a dynastií, čísla, bohy a pověsti. Ale nikdo z egyptských historiků nebo kněží neinformuje hosta z Řecka o Atlantidě, která měla údajně ležet šikmo naproti? Herodotos byl zvědavý, nikdy neměl dost, nikdy se nepřestával ptát. Jen zřejmě nikdy nebyl v pokušení se vyptávat na Atlantidu, protože v zeměpisném prostoru Řecka nikdy nic takového jako Atlantida nebylo. Dokonce ani pak, když to Řekové později nazývali Trója, Tros nebo Ilion. Navíc má slovo Atlantida pocházet od slova Atlas stejně jako název Atlantský oceán. Jak to, když se onen útvar nazýval Trója, Tros nebo Ilion? A pokud se - podle Homéra - o tuto Tróju rozpoutala neuvěřitelně krutá válka, jíž se Řekové zúčastnili vojenskými hrdinskými činy a víc než tisícem lodí, pak přece museli vědět, že ve skutečnosti zničili Atlantidu a že přitom pobili ne nějaké barbary, nýbrž Poseidonovy potomky.

Eberhard Zangger umístil do planiny před Trójou různé bažiny, přístaviště a dokonce kanály a na nákresu ukazuje, že Platonova Atlantida by se bez problémů dala přenést do roviny před Trójou. To lze ovšem říct i o řadě dalších míst. Dokonce i kdyby vykopávky kolem Troje nějaké kruhové kanály skutečně odkryly, stále ještě bychom neměli důkaz pro Platonovu Atlantidu. Bylo mnoho měst s kruhovými kanály a zdmi. Například Herodotos líčí, jak médský král Deiokes dal pro sebe takový areál vybudovat (I. kniha, kapitola 98):

„Vystavěl velkou, mohutnou pevnost, jež dnes se Agbatana zove, v níž jedna kruhová zeď do druhé vchází. Pevnost tato jest stvořena tak, že každý kruh ten předtím o jeho cimbuří převyšuje... Celkem má město sedm kruhových zdí. Uvnitř poslední z nich jest královský palác a jeho klenotnice... cimbuří kruhu prvního jest bílé, druhého černé, třetího purpurově rudé, čtvrtého modré, pátého jasně červené...“

Atlantida? Trója? Ne, Agbatana!

„Chrám její vypadá takto: Leží jako celek na ostrově... od Nilu vedou tam dva kanály... táhnoucí se podél obou stran... Vstupní hala chrámu vysoká jest deset sáhů a také *vzácnými* sochami vyzdobená... kolem chrámu obíhá zeď kráslená

reliéfy...“

Atlantida? Trója? Ne. Herodotos tu popisuje chrám ve staroegyptském městě Bubastis. A tak by to mohlo pokračovat. Mnoho chrámů bylo vybudováno na ostrovech a byly obklopeny kanály. Čímž je i jasné, že staří Egyptané jednoznačně znali výraz pro „ostrov“.

Mimo jiné se též Herodotos baví s egyptskými kněžími o únosu Heleny z Tróje/Ilionu (II. kniha, kapitola 113 n.).

Dokonce se výslovně vyskytují i jména Homér a *Ilias*. Ale nikde Herodotovi ani jeho kněžským diskusním partnerům nenapadlo spojovat Tróju s Atlantidou anebo třeba jen poznamenat, že Egyptané nazývali Tróju Atlantidou - anebo že se tak nazývala před mnoha tisíciletími.

Buď tedy v případě Atlantidy jde o Platonův výmysl, což je stěží pravděpodobné, anebo se Platonova Atlantida nemohla jmenovat Trója. Totéž, co Eberhard Zangger předpokládá o Tróji, se jiní už domnívali o Krétě a Santorinu. Řecký seizmolog Angelos Galanopoulos a jeho kolega Edward Bacon poskytli dobré argumenty o tom, že vulkanický ostrov Santorin v mnoha směrech odpovídá Platonovu popisu Atlantidy, která byla nakonec zničena výbuchem sopky. Jenže údaje o velikosti Atlantidy se na ostrov Santorin nehodí. Autoři později svá tvrzení opravili prohlášením, že Solon se zmýlil v počtech a ve skutečnosti četl stovky jako tisíce. Jak uvádí Jörg Dendl ve své skvělé kritice problému Atlantidy, nemusí však platit ani tento předpoklad:

„Platon popisuje rozdělení oné ‚velké pláně‘ velice podrobně. Celá země [Atlantida] byla rozdělena na úděly. Velikost údělu činila vždy desetkrát deset stadií; všech údělů bylo dohromady šedesát tisíc [Platon]. Těchto šedesát tisíc údělů po 10 x 10 stadiích pojme pouze plocha 2 000 x 3 000 stadií. Kdyby při čtení došlo k chybě, tento počet by nevycházel.“

A irský profesor John Luce, jehož specialitou je řecká literatura, přeložil Atlantidu s celkem věrohodnými argumenty na ostrov Krétu v době minojské kultury. Často stačí jen malý podnět k tomu, aby Atlantida opět ožila. Tak se lze v Platonově

líčení o Atlantidě také dočíst, že atlantští králové pořádali hony na divoce žijící býky. „Bez železa, jen s holemi a provazy. Toho však býka, ježž polapili, vytáhli nahoru na sloup a v téže výši nad nápisem jej usmrtili.“ Jednotlivé údy býka potom prý obětovali bohu Poseidonovi. Kde, prosím pěkně, panoval kult býka? Na Krétě! Vzpomínáte si: Zeus připlaval na Krétu v podobě býka a pro býka s lidskou hlavou Minotaura tam Daidalos vybudoval labyrint. Atlantida tedy odpovídá Krétě. Na obou místech žili „mýtičtí králové“, na obou místech se rozvinula kvetoucí kultura, která dlouhý čas ovlivňovala zbytek světa. V obou místech existovaly nádherné paláce a samozřejmě tam také byly uměle vytvořené kanály.

Trója - Atlantida, Kréta - Atlantida, Santorin - Atlantida, proč ne také Malta? Všechny středomořské ostrovy, z nichž se vyklubává Atlantida, mají však jednu společnou nevýhodu: neleží v Atlantském oceáně. A Platonovy údaje - devět tisíc staré - se s žádnou z těchto atlantských iluzí nekryjí. Minojské paláce na Krétě byly zničeny kolem roku 1450 př. Kr. Buď budeme brát Platona takového, jaký je, nebo začneme z jeho vyprávění věci filtrovat a všelijak ohýbat, jak se nám to hodí do krámu.

Zrovna profesor John Luce, specialista na starořečtinu, který Atlantidu přestěhoval na Krétu, upozorňuje na skutečnost, že Platon příběh nikdy neoznačuje za mýtus (legendu), nýbrž neustále jako logos (pravdivé slovo). Historika o honu na býky na Atlantidě a obětování býka na vysokém mohutném sloupu se mimochodem vůbec neslučuje s tvrzením, že si to Platon všechno vymyslel, aby načrtl nějaký „ideální stát“.

Většina mužů, které dnes označujeme za antické historiky, cestovala po Egyptě. Byl tam nejen Herodotos, ale kromě jiných i jeho kolegové Diodoros, Plinius Starší, Strabon. Jak to, že se tam nedověděli nic o Atlantidě? Všichni svorně podrobně informují o dějinách Egypta a každý z nich se také diví „nemožným datům“ egyptských královských pokolení. Nemluví to proti Atlantidě? Neměl každý z oněch historiků přijít domů s příběhem o Atlantidě zapsaným v notesu?

Tato námitka mluví pro i proti Atlantidě. Kdyby byla tato

pověst ve starém Egyptě součástí obecných znalostí, byli by se o ní museli dovědět kromě Solona i jiní. Možná o ní slyšeli - a nevěřili. Anebo bylo důvodem oněch pověstných devět tisíc let, proč si ani v Egyptě na Atlantidu prakticky nikdo nevzpomínal. K výjimkám patřil starý kněz v Sais, který příběh vyprávěl Solonovi a doložil jej současně dokumenty a záznamem na sloupu v tamním chrámu. Přitom muselo jít o dokumenty dostupné zřejmě jen v Sais, což vůbec neznamená, že nebyly také někde jinde. Sem patří stará obehnaná písnička, kterou nehodlám omílat se všemi jmény a názvy: Veškeré dávné knihovny byly zničeny - nebo nebyly dosud nalezeny. V tomto směru stále ještě doufám v zázrak.

Před několika lety uvedl jeden televizní pořad vzrušující důkaz o existenci Atlantidy (čekám stále ještě na příslušnou knihu). Geologové William Ryan a Walter Pittmann údajně prozkoumali mořské dno i jeho břehy v severní části černomořského pobřeží: Prováděli průzkumné vrty a analyzovali vrtná jádra. S ohromením dospěli k závěru, že moře jak na pobřeží na sever od poloostrova Krymu, tak i na březích západní Ukrajiny o 150 metrů stouplo. Zvýšení mořské hladiny zřejmě nenastalo postupně, nýbrž v důsledku náhlého dramatického děje apokalyptických rozměrů. A sice tato závažná přírodní událost se měla odehrát přesně před 7 500 lety. Katastrofu asi způsobil náraz meteoritu, který hladinu moře rázem zvýšil Miliardy tun ledu tehdy údajně roztály a mohutné masy vod zalily zemi. Tato povodeň nejprve zaplavila Bospor a pak vytvořila Černé moře, které bylo předtím vnitrozemským jezerem.

Nedovedu posoudit, zda mají oba vědci pravdu, a také mi nepřísluší zpochybňovat jejich naměřená data. Já jen vím, že jiní geologové a glaciální badatelé jsou přesvědčeni o pravém opaku. Profesor dr. Herbert E. Wright z univerzity v Minnesotě ujišťuje, že „Atlantisté musí své katastrofy hledat jinde“, neboť prý se dá jasně prokázat, že k takovýmto pohromám v posledních 12 000 letech nedošlo. Přitom se vzestup mořské hladiny nepopírá - ovšem tyto změny na pobřežích pomalu přesahují jeviště lidských dějin. Bylo by prý dobré, kdyby si glaciologové

a oceánografové o svých údajích podiskutovali. Atlantida v hlubinách Černého moře? To ovšem taky zrovna není za Heraklovými sloupy, jak tvrdí Platon, ani v Atlantském oceáně, o subtropické oblasti ani nemluvě.

A když už jsme u tajícího ledu, mohu uvést hned i příklad opačný: tvorbu ledu. Autoři Fritz Nestke a Thomas Riemer přenášejí Atlantidu rovnou do Antarktidy. Pro svou teorii uvádějí přirozeně závažné důvody. Jenže kdo závažné důvody nemá? U Atlantidy je možné skoro všechno.

Pouze domněnka Eberharda Zanggera, že Atlantida nebyla nic jiného než Trója, se dá těžko dokázat. Ať už Atlantida, nebo Trója - obě místa musel „někdy někdo“ založit. V případě Atlantidy se zakladatel jmenoval Poseidon a byl synem Diovým. Proč Atlantidu založil? Hned na počátku historie o Atlantidě se Poseidon údajně zamiloval do pozemské dívky Kleitó. Ta bydlela na pahorku a právě ten Poseidon obklopil „silnou ochrannou zdí, pro lidi nepřístupnou“ (Kritias). Pokud by vznik Atlantidy byl totožný se vznikem Tróje, musela by Trója I, která vyrostla kolem roku tři tisíce před Kristem, vykazovat „silnou ochrannou zeď“. Jenže nevykazuje. Už vůbec ne v souladu s vyprávěním o Atlantidě, neboť Poseidon hned v první etapě stavby dal vytvořit „menší a větší kruhy moře a země, ...jako by je vyráběl kružítkem, máje střed ostrova osou, všude stejně odlehlé“ (Kritias). Taková stavební opatření jsou v terénu dnešní Tróje prostě nemožná. Pahorek Hisarlik, na němž (údajně) Trója leží, na jedné straně mírně klesá k moři, na protější straně naopak splývá s rovinou, která se nicméně zvedá ještě 15 metrů nad hladinou moře. Poseidonovy kruhy by tudíž musely existovat i na straně od moře odvrácené. Jenže tam nic není. Ledaže by ten vykutálený boží syn dal instalovat ještě i čerpadla, aby mořskou vodu vyhnal na vyšší úroveň. Pak by se ovšem někdejší „kruhy“ tím spíše musely v terénu objevit.

Proč zbudoval Poseidon silný ochranný val, pro lidi nepřístupný, a své ochranné kruhové příkopy? Aby pro svou choť včetně potomstva založil říši, v níž by se dobře žilo i ve vzdálené budoucnosti. Tudíž by se v okolí Tróje musely nalézt stopy této

mocné říše zvané Atlantida. Nic takového tu není. Chtěl snad Poseidon hned v počáteční fázi kontrolovat lodní plavbu přes Dardanely? Ne, „neboť tehdy ještě nebylo lodí a plavby“ (Kritias).

A ti, kdo v pahorku Hisarlik vidí jen trosky Tróje, si pro její založení na tomto místě vysvětlení najdou. Proč zrovna tady? Údajně proto, že tento bod byl strategicky významný a vstup do Dardanel bylo možno snadno kontrolovat. To je nesmysl. Kolem roku tři tisíce před Kristem byla Trója I pouze bezvýznamnou osadou a neměla sebemenší možnost ovládat Dardanely. Ba ani pahorek Hisarlik neleží na strategicky významném místě, nýbrž hezkých pár kilometrů odtud. Ve třetím tisíciletí před Kristem nebyla ani děla, ani jakékoli jiné podobné zbraně, s jejichž pomocí by se vniknutí do Dardanel dalo zabránit.

Proč asi byla současná opevňovací zařízení ke kontrole Dardanel vybudována přímo u ústí nebo dvě zákruty za ním? Dokonce i kdyby vesnické společenství Tróje I chtělo potenciální blokádoborce svými malými lodičkami zastavit, byla by to z pohledu Hisarliku nebo od pobřeží, které se nachází před ním, spíše legrace. Důvodem osídlení Tróje I nemohla být nikdy kontrola Dardanel. Na to by toto místo muselo strategicky ležet úplně jinde!

A Atlantida se do Tróje I vůbec nehodí. Podle archeologických nálezů byla Trója založena kolem roku tři tisíce před Kristem. V dalších stoletích a tisíciletích se z osady postupně stalo stále silněji opevněné zařízení. Současně se na druhé straně Středozemního moře rozvíjel fenomenální Egypt. Egypťané koneckonců už pět set let po založení Tróje vybudovali svou velkou pyramidu. A brzy nato ovládli Féniciáné plavbu po Středozemním moři. Pokud by měl Eberhard Zangger pravdu se svou rovnicí, že Trója je Atlantida, a kdyby tato Atlantida byla kolem roku 1207 př. Kr. v trojské válce zničena, museli by logicky všichni námořníci ve Středomoří v této době neustále plout kolem Atlantidy. Anebo - což je ještě absurdnější - kdyby byla Atlantida *ostrov* ve Středozemním moři, museli by mořští vlci neustále míjet některou část jejího pobřeží. Celý prostor

Středomoří by musel s Atlantidou obchodovat. Je zvláštní, že o tom nikdo nic neví.

Kritias popisuje území Atlantidy jako vrchovinu příkře se k moři svažující. Jen oblast kolem města byla rovinná. „...Krajina kolem města byla úplná rovina... a sama byla kolem dokola objímána horami, svažujícími se až k moři.“ Taková topografie se v prostoru Troje nikde nenašla. V centru Atlantidy měl stát chrám boha Poseidona, v délce jednoho stadia a šíře tří plether. To odpovídá ploše 180 x 90 metrů. V celé Tróji neexistuje stavba, jež by těmto rozměrům vyhovovala. Vykopávkami odkrytá Trója je chaotická změť malých zídek a někdejších místností bez náznaku jakýchkoli rozměrů, bez monumentality a bez zdí, které by bylo možno s klidným svědomím označit za kyklopské. Zdi Tróje - lhostejno, ve které vrstvě - nelze ani v nejmenším srovnávat s šest metrů silnou kyklopskou zdí v Mykénách nebo mohutnou kupolovitou stavbou „klenotnice Atreovy“. Nejsou srovnatelné s neobyčejnými kamennými deskami pod Apollonovým chrámem v Delfách nebo s megalitickou zdí na ostrově Delos.

Tím více jsou zdi z Tróje i boha Poseidona nedůstojné. Podle pověsti pomáhal stavět zeď v Tróji dokonce sám Apollon. Ale obrazové porovnání megalitické zdi na Delu se skromnými zidkami Tróje tento rozdíl ještě zvýrazní. Rovněž Delos byl zasvěcen Apollonovi a je také součástí oné geometrické sítě napjaté nad antickým Řeckem. To, co dnes nazýváme Trójou, v ní naopak není. Ať už tito synové bohů působili kdekoli - Poseidon v Atlantidě nebo jeho bratr Apollon v Tróji, nic z toho nelze vztáhnout na trosky v místě, které se od dob Heinricha Schliemanna nazývá Trója.

Jak už bylo několikrát řečeno, leží Trója několik kilometrů od vjezdu do Dardanel. Jméno této mořské úžiny má se sardělemi společného stejně málo jako název Marmarské moře s marmeládou. A přece tu jisté spojení je. U Dardanel začíná úzká námořní cesta ze Středozemního moře (egejské části) do moře Marmarského, u nějž leží Istanbul. Odtud pak tvoří Bospor spojení k Černému moři. Je to skutečně důležitá vodní cesta. Kdyby byla Trója založena na tomto místě, musel

by být o tom Kritias, respektive Solon, informován. V pověsti o Atlantidě jsou přece jinak všechny podstatné geografické i topografické podrobnosti zaznamenány. Je nemyslitelné, že tak zásadní poloha pro Atlantidu nic neznamenala. Jenže Kritias/Solon o tom nic neví. Atlantida tedy nevznikla ani v mořské úžině, ani neovládala kdysi tak mocnou říši v dobách pozdějších.

Samozřejmě muselo mít na bohatství tohoto bájného státu podíl i zázemí Atlantidy. Vztaženo k Tróji by to byla dnešní místa Ezine na jihu, Kumkale na severu (přímo u vjezdu do Dardanel) nebo Bayramic na východě. Dokonce i kdybychom tento okruh kolem Tróje zvětšili, muselo by se to mohutnými pozůstatky antiky kolem Tróje/Atlantidy jen hemžit. Je třeba si uvědomit, že Trója byla kolem roku 1207 př. Kr. zničena a že právě toto město se ztotožňuje s Atlantidou, takže kultury takříkajíc v týlu Tróje/Atlantidy musely kolem roku 1207 př. Kr. ještě existovat. V trojské válce byla podle Homéra zničena jen Trója. Kdepak tedy jsou všechna ta nádherná místa, která žila z bohatství Atlantidy? V okolí dnešní Tróje po nich není ani stopy. A kdo tvrdí, že Atlantida sice byla v zeměpisně stejném místě jako pozdější Trója, ovšem daleko daleko dřív, ten nemůže Homérovu trojskou válku spojovat se zánikem Atlantidy. Čím dále jdeme do minulosti, tím méně byla Trója Atlantidou. Archeologické vrstvy z pahorku Hisarlik to jednoznačně dokazují. Nejde to dohromady

A ještě něco: Kdyby byla Trója Atlantidou, nemuseli by kolem projet i Argonauti? V *Argonautice* se to zeměpisnými detaily jen hemží. Země Kolchida s ústím řeky Fazis, u něhož leželo město Aia se zlatým rounem, měla být přece někde na zadním konci Černého moře. A Argonauti pak museli proplout Dardanelami; jiná cesta do Černého moře nevede. Tudíž by se dostali do styku i s mocnou Atlantidou! Ovšem v jediném odstavci v textu *Argonautiky*, kde je zmínka o „Atlantidě“, jde nepochybně o „ostrov“, a ne o pobřeží Troje (...a večer přistáli u břehů ostrova Atlantidn... žádal je naléhavě, by svatým obřadům ostrova, jeho tajemstvím, právům i mravům se nevysmívali...)

Rozpory mezi vyprávěním o Atlantidě a o Tróji nelze uvést na společného jmenovatele. Jakkoli si jiných prací Eberharda Zanggera vážím, tady se honí za fantomem. V Platonově příběhu o Atlantidě se také hovoří o jednom zcela speciálním kovu, vyskytujícím se výlučně na Atlantidě. Nazývali jej oreichalkos - zlato-měďnatá ruda či kov - a „po zlatě byl nejvzácnější u tehdejších lidí“ (Kritias). Proč se tato jedinečná slitina v Homérově vyprávění o Tróji nikde neobjevuje? Ani u Plinia Staršího? U Strabona? U Herodota a ostatních historiků? Protože ve starém Řecku neexistovala - ani v Tróji, ani v jejím okolí. Neboť Trója nebyla Atlantida. Ze své archeologické zkušenosti znám pouze jedinou zemi, kde se taková slitina skutečně vyskytla: Peru. A to ještě dávno před dobou Inků. Indiánské kultury Peru a Ekvádoru ovládaly rafinované metody k výrobě slitin, které později vymizely. I jejich postupy při nánosování či povrstvování svědčí o takové dokonalosti, že i dnešní odborníci nad tím udiveně krouť hlavou. Tenoučké vrstvy mědi, stříbra a zlata, které se v těchto kulturách našly, vypadají - podle složení - jako světlejší nebo tmavší zlato. Dokonce ani povrchové zkoušky kyselinou neodhalily tajemství těchto směsí. Indiánští zlatníci museli znát nějaké pradávné techniky, s jejichž pomocí už v předinckých dobách „předmětům z kovů neušlechtilých propůjčovali vzhled kovů vzácných“. Jak to bylo v příběhu o Atlantidě? Nazývali pak to oreichalkos zlato-měďnatá ruda či kov, a „po zlatě byl nejvzácnější u tehdejších lidí“.

V Platonově mýtu o Atlantidě je přímo ohromující informace, kterou všichni badatelé buď přehlížejí, nebo se o ní sotva zmiňují. Předpokládejme, že Platon má pravdu a tahle kuriózní Atlantida kdysi kdesi v Atlantiku existovala - ať už kdekoli, pak by přece *za* Atlantidou (při pohledu z Evropy) musela být další země: Amerika. A co čteme u Platona?

„Cestovatelé oněch časů mohli pak z ostrova tohoto k ostrovům jiným a od těchto pak dospěti k celému kontinentu, jenž na protějším pevninském břehu moře se nacházel... Tato říše [Atlantida] byla pánem nad celým ostrovem i nad mnoha jinými ostrovy i nad částí oné pevniny.“

Pokud by si Platon celý dialog vymyslel, odkud mohl něco vědět o nějaké jiné pevnině, ležící dále na západ od Atlantidy? Navíc je tady jasná dělící čára mezi „ostrovy“ a „pevninou“. Nejde už jen o slovíčkaření ani o Platonovo zbožné přání ideálního státu. Tady jsou, jak říkávají právníci, shromážděna skutečná fakta. Pokud si to však Platon nevymyslel a počátek dějin je v Egyptě - odkud věděli Egypťané o americkém kontinentě? Říkají přece, že už víc než deset tisíc let všechno zapisují a že Řekové jsou - pokud jde o dávné dějiny - jako děti, které se jen matně rozpomínají na poslední katastrofu. Kontinent za Atlantidou se tedy vynořil a od dob Kolumbových víme, že také existuje. Jen Platon o tom nemohl mít tušení.

Otázka, kterou si kladu, se netýká ani tak toho, kde Atlantida ležela. O tom máme k dispozici literárních spekulací víc než dost. Moje otázka směřuje jinam: Kdy existovala Atlantida a jak mohla ostrovní říše takového rozsahu jen tak zmizet z povrchu zemského?

Na pomoc Platonovi

Chytří lidé se mohou tvářit hloupě, opak je těžší.

KURT TUCHOLSKY /1890-1935/

Lidská paměť je krátká. Většina lidí se zajímá jen o každodenní zprávy, o sport a o nevyhnutelné běžné problémy. Vše ostatní je víceméně podružné. Náš věk televize a počítačů sice přináší informace blíže k člověku, ale ten se nezměnil. Stejně jako dřív si hýčká své zaujaté názory, houfně se přihlašuje k nejrůznějším ideologiím, náboženstvím nebo vědeckým tvrzením a hlavně už neplýtvá myšlenkami na minulost. Ta se přece stejně nedá změnit.

To je pravda. Minulost je definitivně *passé*. Ale člověk je produktem své minulosti - a lidstvo produktem svých dějin. Kdo zná dějiny, činí z nich pro sebe závěry - a vyhýbá se chybám z minulosti. Ti, kdo vědí, mají k dispozici i zcela jiné informace, aby mohli odhadnout budoucnost. Platí to jak pro jednotlivce, tak i pro společnost. Možná že je naše hlava kulatá i proto, aby myšlení mohlo měnit směr. To však při prázdném

mozku není k ničemu, protože kdo nic neví, musí, jak známo, věřit všemu.

Pokud se nám z minulosti něco nezamlouvá, vymlouváme se vždy argumentem, že tenkrát „byla jiná doba“. Každý to zná. Mladí staré moc neposlouchají, protože ti přece žili „v jiné době“. Přítomnost posuzujeme jako vyvrcholení veškeré minulosti, jako zenit všech informací. Není to však pravda - pokud informace z minulosti ignorujeme. Masové potlačování událostí minulých nás později činí bezmocnými, jakmile se podobné události opět vyskytnou.

V Platonových dialozích se opakovaně tvrdí, že lidstvo už zažilo několikero zániků. Atlantida byla údajně jen jedním z těchto „konců světa“. Tato informace se většině lidí nelíbí. Zvláště akademická vrstva to odmítá. Atlantida? Konec světa? Láry fáry! Já jsem jiného názoru, neboť Platonovy výroky lze dokázat. Bez výhrad.

Jednoho zářijového rána roku 1985 se monsieur Henri Cosquer, pracovník potápěčské školy v Cassis (na východ od Marseille), ponořil do mořských hlubin před Mysem Morgiou. Vlastně nic nehledal - kromě krás pod vodou. V hloubce 35 metrů, přímo vedle skalního srázu, si Henri Cosquer všiml otvoru do jeskyně a opatrně plaval dovnitř. Rychle pochopil, že jeskyně vede do podvodní štoly, která stoupala vzhůru. Ale onoho zářijového rána se Henri Cosquer dál neodvážil. Měl omezený čas a kyslík stačil jen asi na půl hodiny a navíc s sebou neměl ani podvodní reflektor, ani fotoaparát. O pár týdnů později se Henri Cosquer potápěl na stejném místě. Tentokrát se k němu připojili jeho přátelé Marc a Bernard a také vybavení bylo mnohem profesionálnější než při prvním ponoru. Opatrnými pohyby proplavali muži asi čtyřicet metrů dlouhou chodbou a dostali se v podzemním jezeře opět na hladinu. Jejich reflektory ozářily neuvěřitelnou scenerii. Na západní stěně jakési haly rozpoznali dva koně. Bernardův reflektor sklouzl ke stropu a zachytil obraz kozy nakreslené černým uhlím. Kresba byla pokryta průhlednou vrstvičkou vápence. Muži pak vylezli z vody, zbavili se ploutví a zkoumali vzduch v podzemních prostorách. Byl poněkud

ostřejší, kořeněný pryskyřičnou vůní, ale dal se bez problémů dýchat. V další hale, větší než byla první, klouzaly světelné kužely po celé obrazové galerii: bizoni, tučňáci, kočky, antilopy, tuleň a dokonce nějaké geometrické znaky.

Henri Cosquer pak ukázal pořizené fotografie několika archeologům. Ti jen mávli rukou, byli skeptičtí, nebo obrazy považovali dokonce rovnou za padělky. Teprve o šest let později, 19. září 1991, zakotvila Archéonaute, výzkumná loď francouzského námořnictva, u mysu Morgiou. Jedenáct žabích mužů následovalo Henriho Cosquera do podmořské soustavy jeskyní. Na palubě Archéonaute čekalo osm odborníků, mezi nimi dva archeologové. Do hlubin spustili speciální vybavení, které podmořskou či podzemní obrazovou galerii regulérně zmapovalo a vyneslo na povrch dokonce i malé vzorky maleb. Pozdější datování uhlíkovou metodou (C-14) potvrdilo minimální stáří 18 440 let.

Co to všechno má společného s pověstí o Atlantidě? Před 18 440 lety byla hladina Středozemního moře o 35 metrů níž než dnes. Tenkrát byl vchod do podzemních jeskyní ze souše. Voda stoupla. Jak jednoduché.

Ve Středozemním moři leží také ostrov Malta s předhistorickými chrámy a „cart ruts“, to jsou kolejové nebo kolejím podobné brázdy vytačené ve vápencové půdě. Na dvou místech vedou tyto „koleje“ rovnou do moře. Protože autoři prehistorických „kolejí“ nebyly ani inteligentní ryby, ani neměli k dispozici potápěčské úbory s dřevěnými čerpadly vzduchu, zbývá výše uvedený závěr: Voda stoupla.

Týká se vzestup mořské hladiny jen Středozemí? Ne, je prokazatelný celosvětově. Na pobřeží Atlantiku u bretaňského městečka Carnac jsou rozesety tisíce menhirů, uspořádaných v řadách za sebou, v takzvaných „alignements“. Původně to muselo být víc než 15 000 menhirů (z keltského „men“ - kámen, „hir“ - velký). Archeologie si dodnes láme hlavu nad jejich významem. Jedna z těchto kamenných řad mizí v hlubinách zálivu Morbian. A před ostrůvkem Er'Lanic je pod vodou velký kamenný kruh, při odlivu sotva viditelný přes potápěčské brýle. A závěr? I hladina Atlantiku stoupla. (K

tomu existuje ještě víc příkladů. Odkazují na svou knihu *Doba kamenná byla docela jiná.*)

Zvýšení vodní hladiny ve Středozezemním moři nelze popřít. A jak to vypadá v Pacifiku?

Jižní pobřeží japonského ostrova Okinawa je rájem potápěčů, neboť tam, v jasně modrých vodách Tichého oceánu, leží mnoho lodních vraků z druhé světové války. V březnu 1995 narazili potápěči v hloubce 32 metrů na zvláštní pravoúhlé struktury porostlé koraly. Zpočátku si nebyli jistí, zda jde o přírodní nebo uměle přiříznuté kamenné bloky. Poté, co o objevu informovala řada japonských deníků, začalo regulérní hledání pokladů pod vodou. Hledači měli značný úspěch. U pobřeží ostrova Yonaguni (jihozápadně od Okinawy), ale také ve vodách kolem sousedních ostrovů Kerama a Aguni objevili široká schodiště vedoucí k prostranstvím. Vydlážděné ulice, útvary podobné oltářům, uměle přiříznuté monolity, a dokonce i malá věž patřily rovněž k těmto nálezům.

O těchto podmořských objevech napsal japonský profesor archeologie Masaaki Kimura z univerzity Rjúkjú na Okinawě vědeckou knihu, která vzbudila značnou pozornost (je bohužel zatím jen v japonštině). Závěr z těchto podmořských objektů je stejný: Také hladina Tichého oceánu stoupala.

Stavby zaplavené mořem lze kromě toho nalézt i u Bimini (karibská oblast) nebo u Ponape (Caroline, Pacifik). Ale i nad vodní hladinou některé věci z našich prostých učebnicových modelů nesouhlasí. Například na východním okraji Mexico City, dnes už dávno obklopená předměstími této megalopole, se zvedá pyramida někdejšího střediska Cuiculco. Je kruhová, kuželovitá a má tři stupně. Vrchol je zploštělý a jako stavební materiál posloužily kameny velikosti lidské hlavy. Ze tří stran byla stavba kdysi zahlcena lávou a popelem z nedaleké sopky. Vulkanická vrstva má tloušťku od jednoho do tří metrů. Logicky musela pyramida existovat předtím, než byla pokryta lávou. Geologové se domnívali, že nedaleký vulkán soptil naposledy před sedmi až osmi tisíci lety

To není možné, protestovali archeologové. Kužel pyramidy v Cuiculcu musel vzniknout pět set až osm set *let po* Kristu!

Dřívější datování nedává smysl, protože před sedmi tisíci lety v Mexiku jednoduše neexistovala žádná kultura, která by uměla stavět pyramidy! Pro ukončení sporu mezi geologií a archeologií byly 300 metrů od pyramidy vyvrtány do vulkanické vrstvy malé otvory a odebrány vzorky. Všechny obsahovaly dřevěné uhlí, a pomocí metody C-14 bylo tudíž snadné určit stáří. Datování provedla v letech 1957 a 1962 laboratoř *Radio-Carbon-Laboratory* Kalifornské univerzity (UCLA) v Los Angeles. Vzorky, kterých bylo celkem 19, poskytly překvapivé údaje: 414 po Kr., 2030 př. Kr., a dokonce 4765 př. Kr. Každý si mohl vybrat, co se mu právě hodilo.

Jenže při odběru vzorků se vloudily chyby. Z pověření mexické *Dirección de Antropología* totiž americký archeolog dr. Byron Cummings už v roce 1920 velké části této pyramidy ze značné hloubky vykopal. Přitom odkryl tři vrstvy vulkanického materiálu a mezi každou z těchto vrstev objevil zbytky jiné kultury. Ony tři vrstvy lávy a vulkanického popela byly takřikajíc sterilní, ale mezi nimi - vložené jako do sendviče - se vyskytovaly kosti, zbytky látek a keramické střepy. A zeď pyramidy byla prokazatelná i v nejspodnější vrstvě. Dr. Cummings se domníval, že nejprve tu stála pyramida, pak došlo k výbuchu sopky, pak opět jiná civilizace zanechala vedle pyramidy své stopy a poté byl vulkán opět aktivní. Toto drama se třikrát opakovalo a pyramidu od začátku pokaždé postihlo.

Cuicuilco je jen jeden příklad z množství materiálu, který byl v posledních letech vytažen na světlo boží a klasickou archeologií je globálně vzdorovitým postojem potlačován. Mnozí z oněch ctihodných žen a mužů cechu starověkých dějin o těchto nových objevech ani o chybném datování vůbec nic nevědí. Jsou svými současnými problémy plně vytíženi. Přitom se jim už víc než padesát let nabízí dokument, který zcela nepochybně a bez výhrad dokládá přítomnost vysoce rozvinuté civilizace, jež musela existovat před nejméně 12 000 lety. Byla to civilizace, která dokonce kreslila mapy a zaznamenala přesně jak pobřežní linii Antarktidy, tak ostrovy ležící před ní. Pochopitelně Antarktidu ještě bez ledu! Pro nás je tento

kontinent odnepaměti skryt pod tlustým ledovým pancířem. A zde ta neuvěřitelná historie:

V roce 1929 se palác Topkapi v Istanbulu změnil v Muzeum starověkých kultur. Při úklidu se řediteli Tureckého národního muzea Halilu Eldemovi dostal do ruky fragment nějaké staré mapy. Mapu vyhotovil Piri Reis, admirál osmanské flotily. Piri Reis s ní začal už v roce 1513, ale teprve o čtyři roky později předal hotové dílo sultánu Selimovi I. Mapa - dnes nazývaná mapa Piriho Reise - byla vypracována v jemných barvách na kůži gazely. Levou stranu mapy opatřil Piri Reis rukopisnými poznámkami. Admirál byl nejen velitelem námořní flotily, ale zabýval se také intenzivně maritimními vědami tehdejší doby. Je autorem brožury s názvem *Bahriye*, v níž pojednává různé detaily své mapy. Mimo jiné se tam dočítáme:

„Mapu nakreslil chudák Piri Reis, syn Hadži Mehmeta, kterýžto je známý jako syn bratra Kemala Reise z města Gelibolu“ (dnes Gallipoli).

V tomto spise nazvaném *Bahriye* vysvětluje Piri Reis mj., jak postupoval při kreslení mapy. Města a hrady jsou vyznačeny červenými liniemi, neobydlené kraje liniemi černými, písčité místa body červenými a neviditelná skaliska jsou označena křížky. Piri Reis dále uvádí, že mapu složil z dvaceti různých starších map a použil přitom dokonce i mapu Kryštofa Kolumba. Bylo by to možné, protože objevitel Ameriky se v roce 1500 vrátil ze své třetí cesty zpátky do Evropy. Tehdy docházelo ve Středozezemním moři neustále k pirátským přepadením a svárům mezi různými vzájemně sousedícími státy. Mohlo se klidně stát, že nějaká portugalská nebo španělská loď padla do rukou Turkům. Piri Reis dále píše, že další předlohy k jeho mapě pocházejí ještě z doby Alexandra Velikého (zemřel 323 př. Kr.) a opět jiné že vycházejí z geometrických tabulek. Turecký admirál si byl zcela zjevně jedinečností své mapy vědom, neboť lakonicky poznamenal: „Mapu takového druhu dosud nikdo nemá.“

Velice rychle se zjistilo, že dílo Piriho Reise je pouze polovina mapy světa. Gazelí kůže byla totiž na pravé straně utřzená,

pravá část mapy tedy chyběla. Už záhy po jejím objevení se německý orientalista profesor dr. Kahle začal touto mapou zabývat. V září roku 1931 na XVIII. kongresu orientalistů v nizozemském Leydenu prohlásil, že Piri Reis musel použít části ztracené Kolumbovy mapy. Na podzim 1931 prozkoumával tento mimořádný dokument i profesor Oberhammer, tehdy člen Akademie věd ve Vídni. Dospěl ke stejnému závěru jako jeho kolega Kahle.

Poté, co řada deníků o mapě Piriho Reise informovala, pověřila Společnost pro výzkum tureckých dějin státní tiskárnu v Istanbulu, aby mapu zpřístupnila většímu okruhu vědců. Mapa pak byla v roce 1933 přenesena na kovovou desku a vytištěna v nákladu 1 000 kusů jako faksimile. Protože první vydání bylo během několika měsíců rozebráno, pověřilo vrchní velitelství turecké námořnictvo (Hydrografický ústav) další zakázkou. Tentokrát bylo vytištěno 12 500 exemplářů mapy Piriho Reise formátu 1:1 a 10 000 kusů ve zmenšené podobě.

Ve čtyřicátých letech získala řada muzeí a knihoven kopie mapy Piriho Reise. V roce 1954 se jeden exemplář dostal na stůl amerického kartografa Arlingtona H. Malleryho, který se už celá desetiletí na námořní mapy specializoval. Mapa Piriho Reise Malleryho doslova elektrizovala, neboť na jejím dolním konci byl zakreslen kontinent s řadou ostrovů, o němž Piri Reis v roce 1513 nemohl nic vědět: Antarktida. Dokonce i kdyby použil mapu Kryštofa Kolumba, hádanku by to nevyřešilo. Nakonec ani sám Janovan ve své době neměl o Antarktidě tušení.

Arlington Mallery požádal svého kolegu Walterse z hydrografického ústavu amerického námořnictva o jeho názor na mapu Piriho Reise. Walters byl ohromen. Udivila ho zvláště exaktnost vzdáleností mezi starým a novým světem. V roce 1513, kdy Piri Reis mapu tvořil, nebyla totiž Amerika nikde zakreslena a ani mapa Kolumbova nemohla nikdy obsahovat tolik podrobností, kolik jich zaznamenal osmanský admirál. Dokonce i okrajové oblasti s vysokými pohořími v západní části Jižní Ameriky byly na mapě Piriho Reise zakresleny - tedy území, na něž podle našich představ mohl vstoupit

teprve Francisco Pizarro (1478-1541). Stejně překvapivá byla na mapě i přesná poloha Kanárských ostrovů nebo Azorů. Oba kartografové také rychle zjistili, že Piri Reis pominul ve své době obvyklé souřadnice nebo považoval zemi za placku. Aby si udělali jasný obraz, položili Mallery a Walters na mapu Piriho Reise souřadnicovou mřížku, aby tak jednotlivé polohy mohli přenést na glóbus. Teprve teď bylo překvapení dokonalé. Nejen obrysy Severní a Jižní Ameriky, ale i pobřežní linie Antarktidy zapadly přesně tam, kam podle dnešních poznatků patří. *Dnes* je jižně od Ohňové země bouřlivé moře, na mapě Piriho Reise je naproti tomu zakreslen úzký proužek země. Milimetr po milimetru byla mapa Piriho Reise porovnána s terénními profily zjištěnými nejmodernější technikou ze vzduchu i námořními hloubkoměry. Ke konci poslední doby ledové, před asi 12 000 lety, byl v těchto místech jakýsi pevninský most mezi Jižní Amerikou a Antarktidou. V oblasti jižního pólu zmapoval Piri Reis s neuvěřitelnou přesností pobřežní linii včetně zátok i nedalekých ostrovů. „Nikdo tuto pobřežní linii a ostrovy dnes neuvidí, protože leží pod silnou vrstvou ledu.“ Tak tomu bylo i v době Piriho Reise. Odkud tedy měl onen Turek své informace?

V průběhu mezinárodního fyzikálního roku 1957 se mapy Piriho Reise ujal jezuita Lineham, který byl tehdy ředitelem hvězdárny ve Westonu a současně i kartografem vojenského námořnictva USA. Dospěl ke stejnému výsledku jako jeho kolegové. Antarktická část Reisovy mapy udivovala nepředstavitelnou přesností s mnoha podrobnostmi, uveřejněnými teprve po švédsko-britsko-norských expedicích v letech 1949 a 1952. 28. srpna 1958 zorganizovala univerzita v Georgetownu veřejnou debatu k záhadě mapy Piriho Reise. Uvádím z ní několik postřehů:

Walters: „Pro nás je dnes těžko pochopitelné, jak mohli být kartografové mnoho století před námi tak přesní, když jsme teprve nedávno objevili moderní vědeckou metodu kartografie.“

Mallery. „To je přirozeně problém, nad kterým budáme. Nedokážeme si představit, jak mohla vzniknout tak přesná mapa

bez letadel. Skutečností je, že vznikla. A nejen to; tehdejší kartografové stanovili délkové stupně absolutně přesně, což je něco, co dokážeme teprve posledních dvě stě let.“

Walters: „Pátěre Linehame, vy jste se zúčastnil seizmického průzkumu Antarktidy. Jste také nadšen těmito novými objevy?“

Lineham: Jistěže. Pomocí seizmické metody nacházíme věci, které zjevně potvrzují množství údajů na mapě zakreslených: zemské masivy, projekce hor, moře, ostrovy... Myslím, že seizmická metoda nám umožní sejmout z těchto oblastí víc ledu, než je zaznamenáno na mapě [Piriho Reise], a to dokáže, že tato mapa je přesnější, než jsme teď ochotni připustit.“

Poté, co odborný americký tisk o mapě Piriho Reise informoval, všiml si jí také Charles Hapgood, profesor dějin na Keene State College v New Hampshire. Obstaral si kopii a začal společně se studenty toto zvláštní dílo analyzovat. Výsledkem této společné práce je vědecká publikace, v níž je závěr uveden už v předmluvě:

„Tato kniha obsahuje historii objevu prvního pádného důkazu, že určitý národ byl všem ostatním skupinám lidstva, jak je známe z dějin, značně nadřazen... Zdá se to neuvěřitelné, ale důkazy zcela jasně potvrzují, že nějaký dávný národ zmapoval pobřežní linii Antarktidy v době, kdy její břehy nebyly zaledněny... Stejně tak je jasné, že tento národ zjevně disponoval navigačními přístroji a délkové stupně stanovil způsobem, který nade vším, co jsme až do poloviny 18. století znali, vysoko vynikal... Dosud vědci takováto tvrzení odbývali jako mýty, ale teď existují důkazy, které nelze vyvrátit.“

6. července 1960 napsal Harold Z. Ohlmeyer, tehdy vedoucí oddělení amerického letectva, jež se zabývalo kartografií Antarktidy, profesoru Charlesi Hapgoodovi:

„Pobřežní linie [na mapě Piriho Reise] musely být zmapovány v době, než byla Antarktida pokryta ledem. Led v této oblasti je dnes silný asi jednu míli. Nemáme tušení, jak dát údaje na mapě Piriho Reise do souladu se zeměpisnými

znalostmi z roku 1513.“

Práce profesora Hapgooda a jeho studentů s mapou Piriho Reise trvala dva roky. Jaké souřadnicové sítě onen Turek použil? Kde byl výchozí bod těchto souřadnic? Brzy se ukázalo, že výchozí bod musel být v Egyptě - přesněji řečeno v Alexandrii. Piri Reis rovněž respektoval i kulovitý tvar Země - ale jak? Nakonec se ukázalo, že Piri Reis musel očividně použít soustavu trigonometrie (měření pomocí trojúhelníkové sítě). Odkud ji vzal?

Ze starověku byl Řek Eratosthenes (zemřel v r. 275 př. Kr.) známý jako kartograf. Za vlády Ptolemaia III. byl dokonce vedoucím knihovny v Alexandrii. Je také autorem tří knih o kartografických měřeních (*Geographiká*). Ovšem Eratosthenes na svých mapách jednoznačně trigonometrii nepoužíval. Profesor Hapgood a jeho studenti dospěli záhy k přesvědčení, že původní kreslič map, kteří zřejmě měli na svědomí i mapu Piriho Reise, „ovládali vědy pokrokovější než staří Řekové“. Podklady, které Turek Piri Reis pro svou mapu používal, musely pocházet z vědeckých zdrojů ve velmi vzdálené minulosti. Profesor Hapgood a jeho tým brzy sestavili důkladné srovnávací tabulky pro porovnání mapy Piriho Reise s mapami moderními. Odchyly jsou nepatrné a v mnoha případech nulové. Teď bychom se měli pořádně a zhluboka nadechnout. Jak se pobřežní linie Antarktidy včetně ostrovů před ní, které už po celá tisíciletí leží pod silnou vrstvou ledu, dostaly na starou mapu? A to v podobě, kdy moderní srovnání map v mnoha případech vykazuje buď nepatrné, nebo vůbec žádné odchyly? Zázrak? Zázraky mívají reálný podklad.

A přesto při veškeré přesnosti něco na mapě Piriho Reise nesouhlasilo a při veškerých pokusech to nedávalo smysl. Hapgood: „Části karibské oblasti na mapě Piriho Reise nám dělají největší potíže. Leží jednoznačně mimo síť.“

Mapa Piriho Reise obsahuje z ostrova Kuba pouze východní pobřeží. Celá západní polovina chybí. Zato je na západě připojeno něco, co nemůže být Kuba, a přesto je to dvakrát větší než tento dnešní karibský ostrov. Hapgood: Je víc než podivné, že na mapě Piriho Reise je kompletní západní

pobřežní linie tam, kde je ostrov ve skutečnosti odříznut.“ Piri Reis měl zcela očividně s Kubou problémy, protože dal ostrovu navíc i špatné jméno: Espaniola. Kolumbus však Espaniolou nenazýval Kubu, nýbrž označil tak ostrov sousední - dnešní Haiti a Dominikánskou republiku: totiž Hispaniola. Jak si tuto nápadnou chybu na jinak perfektní mapě osmanského admirála vysvětlit? Profesor Hapgood se domnívá, že Piri Reis použil nějakou prastarou předlohu, na níž je Kuba skutečně zakreslena jinak než dnes. Navíc měl však k dispozici i mapu Kolumbovu, anebo - jak Piri Reis ve svém spise *Bahriye* sám říká - se mohl zeptat některého z námořníků, který se objevně Kolumbovy cesty zúčastnil. Ze zmatků na Kolumbově mapě na jedné (anebo ze zmatené výpovědi námořníka) a na staré předloze z neznámého zdroje na straně druhé vznikla ona hrubá chyba s Kubou.

Může být. Jenže co tedy bylo zakresleno na původní předloze mapy, která možná pocházela z alexandrijské knihovny? Jak může Piri Reis umístit karibský ostrov Kuba tak nedbale - a současně zmapovat pečlivě pobřežní linii Antarktidy? Něco, zřejmě nějaký větší ostrov, muselo být uvedeno na neznámé originální předloze. Co? Atlantida?

Naše dnešní znalosti k nalezení odpovědi nestačí. Některé indicie nás však přesto nutí zvýšit pozornost. Kolumbus označil nově objevenou zemi Hispaniola, Indiáni ji však nazývali Quisqueya - „matka zemí“. Je to snad náznak nějakého starého mýtu? V řecké verzi příběhu o Atlantidě mluví Platon také o „Poliš Atlantis“ - městě Atlantů.

Kupodivu se toto jméno objevuje i v mnoha bájích Střední Ameriky. Ona záhadná říše Tula, o níž vyprávěli Mayové, se dříve jmenovala Izmachí a ještě předtím Aztlan. Joachim Rittstig, bývalý rektor Německé školy v El Salvadoru a specialista na mayský kalendář, sepsal brožurku o překvapivých souvislostech mezi Atlantidou a středoamerickými indiánskými kulturami. Podle jeho studií existovalo - jak lze jasně vyčíst z mayských glyfů - v roce 12 901 př. Kr. v dnešní Guatemale město jménem Aztlan. Uvádí se dokonce i jeho přesná zeměpisná poloha: 15°, 33,5' severní šířky;

89°, 5,5' západní délky. Nedokážu posoudit, zda jsou závěry pana Rittstiga ve všech bodech pravdivé, a vím také, že v roce 12 901 př. Kr. ještě vůbec žádní Mayové neexistovali. Jenže co z toho? Kmenové odnože mění svá jména, přestože jsou pokrevní příbuzní, a mají za sebou často tradice staré tisíce let.

V (pozdějších) mayských městech vznikaly sochy, které můžeme obdivovat dodnes a které žádný specialista na mayskou kulturu nechápe. Několik ukázkových příkladů lze najít ve staré mayské metropoli Copán (Honduras). Čím déle tyto podivné stély a antropomorfní útvary pozorujeme, tím více se nám vnucují obrazy prastarých technických mýtů. Vtesané do kamene společností, která už dávno nevěděla, jak tyto technické hádanky kdysi fungovaly. Hlavně však byly spojovány s bohy. Dokonce i výjev na slavné náhrobní desce v Palenque (Mexiko), který podle platného učeného názoru znázorňuje mayského vládce Pacala, patří do této kategorie. Proti názoru různých staroamerikanistů, kteří hovoří o podivných „kosmických monstrech“, jiný smysluplný, rozumný výklad náhrobní desky z Palenque dosud chybí.

V neposlední řadě nelze zapomínat, že dokonce i *známe* slovo Aztékové pochází od slova Aztlan. „Lidé z Aztlanu“, předkové Aztéků, žili údajně na ostrově. A španělský mnich Diego Durán ve svých dějinách Nového Španělska poznamenává, že indiánské kmeny po jedné z katastrof přebývaly v jeskyních „Aztlanu a Tecolhuacanu“. Jejich původní vlastí byl údajně Aztlan.

Přestože nehodlám hledat Atlantidu, mohl bych se vsadit, že Atlantida ležela někde v karibské oblasti.

Platon svým příběhem Atlantidy takřikajíc snesl nesmrtelné vejce. Bylo o ní napsáno už kolem 3 600 knih. Téma se neustále přetřásá a zdá se nevyčerpatelné. Budeme zřejmě spekulovat tak dlouho, kde tato jedinečná Atlantida byla, až ji nakonec lokalizujeme. Z geologického hlediska je však definitivní jen něco. Atlantida nemohla klesnout nebo se ponořit do vod oceánu. Protože to nefunguje. Geolog dr. Johannes Fiebag to vysvětluje:

„Když srovnáme dno oceánu a kontinent, vyplyne zcela zásadní rozdíl. Dna oceánů jsou v podstatě velmi ploché desky, kontinenty naproti tomu mohutné bloky plovoucí v takzvané astenosféře (část zemského pláště v hloubce 100-300 km - pozn. překl.). Tam, kde pozorujeme subdukční oblast v hraniční zóně kontinent/oceán, zjišťujeme, že dno oceánu klesá pod kontinent. Je to dáno tím, že dno oceánu tvoří v podstatě čedič, kontinenty naproti tomu se skládají převážně z žulovitého materiálu a ze sedimentů. Čedič má však vyšší specifickou váhu než žula, a tak těžší deska půdy oceánu bude vždy klesat dolů a nikdy nevystoupí vzhůru k hladině jako ledová hora, respektive jako kontinent plovoucí v astenosféře. To je z fyzikálních důvodů zcela nemožné. Kontinent jako Atlantida *nemůže* klesnout do moře. Brání mu v tom jeho specifická hmotnost.“

Navzdory tomuto jasnému vědeckému závěru Atlantida z povrchu zemského zmizela - „propadla se“, jak píše Platon. Jenže nějaká země se nemusí bezpodmínečně propadnout tím, že se potopí, stačí, když se zvedne hladina moří. A že k tomu po poslední době ledové při tání ledovců došlo, nemůže nikdo popřít. Ovšem hladina moří stoupala pomalu a ne „v jedné jediné, strašlivé noci“ (Platon). Technicky vyspělí obyvatelé Atlantidy by se mohli na svých lodích pohodlně zachránit. Ledaže se k tání ledovců přidružila ještě i nějaká kosmická katastrofa - anebo právě ona, například náraz asteroidu, vyvolala mohutnou přílivovou vlnu, povodeň, která navíc způsobila tání ledu. Dnes máme k dispozici naměřená data, která jednoznačně dokazují, že v minulosti lidstva muselo dojít k něčemu strašnému.

Geologové objevili na Havaji ve výšce tři sta metrů oceánské koraly, bezesporu pocházející z nějaké mohutné přílivové vlny.

Před 11 400 lety stoupla teplota na Zemi během deseti let o sedm stupňů: „V roce 1993 se po vyhodnocení vrtných jader z grónských ledovců dospělo k překvapivému objevu, že doba ledová nedoznivala pomalu, ale že se rozloučila silným vířením bubnů, tedy náhle.“

V uplynulých 67 letech objevili astronomové celkem

108 malých planetek, které se přiblížily k Zemi. Jedna z nich, označená jako XF11, proletí kolem naší planety ve čtvrtek, 26. října roku 2028, ve vzdálenosti necelého jednoho milionu kilometrů. Každý náraz asteroidu na mořskou hladinu by vyvolal potopu. „Tisíce kilometrů pobřeží by se ocitly pod vodou, bezpočet měst by se změnil v bahniště.“

Patřím ke generaci, která považuje za samozřejmou povinnost hovořit se smrtelně vážnou tváří o *blížící* se klimatické katastrofě. Takzvaný skleníkový efekt prý zasáhne celou planetu a uhodí strašné vedro. Vinen je člověk, který produkuje onen nebezpečný plyn oxid uhličitý (CO₂). Kdo v naší společnosti nepěje spolu s tímto truchlivým chórem, je považován za nerozumného a je záhy izolován. Sice osmdesát jedna procent všech amerických klimatologů vidí z mnoha dobrých důvodů skleníkový efekt úplně jinak, jenomže ve světě ideologických dezinformací to nikoho nezajímá. Počítače se krmí chybnými naměřenými údaji, „vycházejícími z ještě obskurnějších simulačních modelů“. Jen málo z toho, čím nás žvaniví badatelé v oblasti světového klimatu omračují, lze brát skutečně vážně. Příliš mnoho těchto ekologických expertů jedná podle zásady: gigagarbage „in“ - gigagarbage „out“ (nehorázný nesmysl tam - nehorázný nesmysl ven). A ještě jsou za to i dobře placeni. V politice je možné všechno.

Zřejmě tyto dámy a tito pánové trpí akutním nedostatkem historického vědomí. Nikdo koneckonců nemůže vážně popírat, že severní Evropa byla před 10 000 lety uprostřed doby ledové. Nálezky ležící v tomto regionu to dokazují. Kdopak asi tenkrát pracoval na ozónové díře? Co tenkrát - a také při dřívějších výkyvech teplot - vedlo k náhlému oteplení a - což je rovněž prokazatelné - k další době ledové?

Je to tak, jak píše Platon. Ničivé pohromy, zvláště v přímořských oblastech, nastávaly periodicky - s přispěním lidí nebo bez něho. Jsem pochopitelně jako každý rozumný člověk pro svět bez znečištění. Ale odmítám tuto ochromující mentalitu „no future“, vyvolanou z neznalosti dějin a vytvářející z ní bezmála jakýsi dědičný hřích. Toto drama se na Zemi sice odehrávalo opakovaně, ne však z důvodů, jež se nám snaží

namlouvat náš duch času.

Hladina moří *stoupá* a katastrofy se *udály*. Máme nakonec k dispozici mapu Piriho Reise s Antarktidou bez ledu. A před ostrovem Okinawa v Japonsku jsou pod vodou ukryty dávné stavby. Možná už se dokonce rozkřiklo, že Sahara byla kdysi kvetoucím sadem. Ať už to byl řecký zeměpisec Strabon (kolem r. 62-26 př. Kr.), Plinius Starší (kolem 23-79 po Kr.), Hesiodos nebo Herodotos, Hekataios (550-480 př. Kr.) nebo Babyloňan Berossos (kolem r. 350 př. Kr.), ať už nám bližší Diodoros Sicilský (1. stol. př. Kr.) nebo vzdálenější Féničan Sanchuniathon (kolem r. 1250 př. Kr.) - nehraje roli, *koho* jako svědka uvádím. Ať se odvolávám na deset biblických patriarchů před potopou, na starobabylonský seznam králů anebo pro mě za mě na staroindické či starotibetské texty, bilance je vždy stejná. Všichni bez výjimky informují o událostech, které se odehrály před deseti tisíci a ještě více lety.

Že naše věda, která v neposlední řadě ovlivňuje i média, o tom všem nechce nic vědět, je vysvědčením malosti. Nic však nepomůže rozhorlovat se nad tím někde vskrytu. „Bylo by pošetilé zlobit se na svět. Ten se o to nestará“ (Marcus Aurelius, římský císař, 121-180 po Kr.).

Milá čtenářko, milý čtenáři,

zajímáte se o tematiku, o které píšu? V tom případě vám chci představit *Společnost pro archeologii, astronautiku a SETI (AAS)* /SETI znamená v astronomii *Searchfor Extra-terrestrial Intelligence* - hledání mimozemských civilizací/.

AAS sbírá a publikuje informace a indicie podporující teorii, o níž jsem psal v této knize. Navštívili nás před mnoha tisíciletími mimozemšťané? Jak lze tuto fascinující teorii prokázat? Co mluví pro ni? Co proti ní?

AAS organizuje kongresy, zasedání, semináře a studijní cesty. Takové cesty řídím většinou sám. AAS vydává každé dva měsíce bohatě ilustrovaný magazín *Bájně časy* (Sagenhafte Zeiten). V něm najdete nejaktuálnější příspěvky k dané tematice i veškeré informace o našich aktivitách.

Členství v AAS je přístupné každému. Jsme organizací laiků i vědců ze všech oborů. Roční příspěvek činí 60 DM nebo 60 sFr (stav v roce 1999). V německy mluvících oblastech máme v současné době asi sedm tisíc členů.

Zašlete dopisnici s adresou odesílatele na tuto adresu: AAS, CH-3803 Beatenberg (Švýcarsko). Do čtyř týdnů obdržíte zdarma prospekt AAS /Internet: <http://www.aas-fg.org/>.

S přátelským pozdravem

ERICH VON DÄNIKEN